

Internationella Bibliotekets flerspråkiga webbplats

Att tillgängliggöra mångkulturell biblioteksverksamhet på webben

Cecilia Ericson

HÖGSKOLAN I BORÅS

VETENSKAP FÖR PROFESSION

© **Författaren**

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Internationella Bibliotekets flerspråkiga webbplats: att tillgängliggöra mångkulturell biblioteksverksamhet på webben

Engelsk titel: The International Library's multilingual website: providing multicultural library services on the web

Författare: Cecilia Ericson

Färdigställt: 2009

Handledare: Rolf Hasslöv, Kollegium 2

Abstract:

Sweden is today often defined as a multicultural society. The implications on organizing and providing information in public libraries are many, since the systems presently used in the western hemisphere are not adapted to multi-cultural information. This thesis aims to outline ethical and practical problems that arise when organising and providing information concerning cultures other than western, and not least, when dealing with material in other scripts. With this theoretical framework the thesis examines the website of the International Library in Stockholm, a website built to serve users of different languages and scripts than Swedish. The research questions in this thesis are: 1, what specific problems can be distinguished within library work in a multicultural and multilingual environment? 2, what problems and needs were considered in the creation and design of the International Library's website? And 3, can examples of problems and possible solutions of these be seen in the information and its organisation on the International Library's website? The empiric material consists of the International Library's website, and interviews with three informants involved in developing it. The study of the website has been conducted in two parts; in the first I have examined what kind of information has been made available on the website and how this connects to the library's mission. The second part is a study of the material that has become searchable on the website, on how it is searchable, how it is classified and catalogued, and what kind of information is included in the records of the catalogue. The result of the thesis is that both practical and ideological problems arise in information organization and -provision in other languages and scripts. These problems can result in difficulties for users to find the information they need, an effect that in turn counters the thought of everybody's equal right to public libraries and the information they provide. The study of the website shows the possibilities and limitations of providing multicultural and multilingual library services on the web.

Nyckelord: folkbibliotek, flerspråkig biblioteksverksamhet, mångkulturell biblioteksverksamhet, katalogisering, klassifikation, webbplats, icke-latinsk skrift, romanisering

1. INLEDNING	2
1.1 BAKGRUND	2
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	3
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	4
2. METOD OCH MATERIAL	5
3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	9
3.1 KULTUR, ETNICITET, MINORITETER OCH MÅNGKULTUR	9
3.2 KLASSIFIKATION	10
3.3 KATALOGISERING.....	12
4. TIDIGARE FORSKNING	13
5. LITTERATURSTUDIE	15
5.1 KLASSIFIKATION OCH MÅNGKULTUR	15
5.2 KATALOGISERING OCH MÅNGKULTUR	18
5.2.1 <i>Katalogisering</i>	18
5.2.2 <i>Romanisering</i>	20
5.2.3 <i>Automatisering</i>	22
5.2.4 <i>Filering</i>	23
5.3 BIBLIOTEK OCH MÅNGKULTUR.....	23
5.4 BIBLIOTEK OCH MÅNGKULTUR I SVERIGE.....	24
5.5 INTERNATIONELLA BIBLIOTEKET.....	25
6. INTERNATIONELLA BIBLIOTEKETS FLERSPRÅKIGA WEBBPLATS – STUDIE OCH RESULTAT AV INTERVJUER	28
6.1 INTERVJUER MED ANSVARIGA FÖR WEBBPLATSEN	28
6.2 WEBBPLATSENS TILLKOMST, SPRÅK OCH MÅLGRUPP	29
6.3 WEBBPLATSENS STRUKTUR OCH INNEHÅLL.....	32
6.3.1 <i>Struktur</i>	32
6.3.2 <i>Innehåll</i>	33
6.4 WEBBPLATSENS SÖKBARA MATERIAL OCH KATALOGPOSTER	37
6.4.1 <i>Böcker</i>	37
6.4.2 <i>Musik</i>	42
6.4.3 <i>Tidningar och tidskrifter</i>	43
6.4.4 <i>Länkar</i>	44
6.5 WEBBPLATSENS PROBLEM OCH MÖJLIGHETER	45
7. RESULTAT OCH DISKUSSION.....	49
7.1 VILKA PROBLEMTYPER KAN URSKILJAS VID KUNSKAPSORGANISATION INOM BIBLIOTEKSVERKSAMHET I EN MÅNGKULTURELL OCH FLERSPRÅKIG MILJÖ?	49
7.2 UTIFRÅN VILKA BEHOV SKAPADES OCH UTFORMADES INTERNATIONELLA BIBLIOTEKETS WEBBPLATS, ENLIGT MINA INFORMANTER?	51
7.3 KAN EXEMPEL PÅ PROBLEMTYPER, OCH TÄNKBARA LÖSNINGAR TILL DESSA, UTLÄSAS I INFORMATIONEN OCH DESS ORGANISERING PÅ INTERNATIONELLA BIBLIOTEKETS WEBBPLATS?	53
8. SAMMANFATTNING	56
9. LITTERATUR- OCH KÄLLFÖRTECKNING.....	57
BILAGA 1	
BILAGA 2	
BILAGA 3	
BILAGA 4	

1. INLEDNING

I detta kapitel avser jag att ge en bakgrund till uppsatsens ämnesområde genom en bred bild av problematiken inom mångkulturell och flerspråkig biblioteksverksamhet. Jag kommer att argumentera för varför mångkulturell verksamhet är av vikt, och varför jag valt att studera Internationella Bibliotekets flerspråkiga webbplats.

1.1 Bakgrund

Få skulle idag motsätta sig att kalla Sverige ett mångkulturellt land. Grupper av människor har alltid av olika skäl vandrat in och ut ur riket, men under 1900-talets andra hälft har invandringen ökat i omfattning. Under tiden efter andra världskriget dominerades invandringen till Sverige av arbetskraftsinvandrare, men i slutet av 60-talet blev arbetsmarknaden i Sverige bistrare och invandringen reglerades. Nu krävdes att man hade sitt uppehållstillstånd i princip klart före ankomst till Sverige, och vid arbetskraftsinvandring skulle först en prövning säkerställa att arbetskraften inte kunde hittas inom Sveriges gränser.¹ Till följd av detta minskade den utomnordiska arbetskraftsinvandringen, men den ersattes av asylsökande flyktingar från hela världen. Fram till 1975 utgjorde den utomeuropeiska invandringen inte mer än fem procent av den totala invandringen, men den har därefter dominerat.² År 2007 invandrade 99485 personer till Sverige enligt Statistiska Centralbyrån. Av dem kom 73072 från länder utanför Norden.³

Sverige ingår i en krympande, allt mer globaliserad värld. Tekniken för transport tillåter människor att besöka andra kulturer och världsdelar och underlättar även migrationen, vare sig den är frivillig eller påtvingad. Dessutom har informationsteknikens framsteg gjort att kommunikation och informationsutbyte är gränslöst. Man behöver inte ha besökt en plats för att veta hur där ser ut eller tala dess språk. En naturlig del av detta är allt större flerspråkighet på framförallt webben, och idag finns där även alla möjligheter till flerspråkighet vad gäller skriftspråk.

Den norske socialantropologen Thomas Hylland Eriksen menar att det blir allt svårare att tala om kulturer som tydligt avgränsade ”öar”, eftersom dessa gränser blir alltmer uppluckrade. Detta beror på bland annat en allt mer omfattande internationalisering av kapitalet, en kraftigt växande internationell handelsvolym samt fler överstatliga institutioner för maktutövning, som exempelvis EU, FN och Internationella Valutafonden. Dessa faktorer medför i sin tur ett allt större ömsesidigt beroende på ett globalt plan.⁴

Folkbiblioteket är ett av samhällets viktigaste centra för publik information och det bör därför rikta sig till alla som befinner sig i samhället. Jag anser att biblioteksverksamheter bör inkludera mångfalden i Sverige som en naturlig del och inte se den som något vid sidan av den ”vanliga” verksamheten. Detta bör gälla såväl den fysiska som den virtuella verksamheten. Att tillgodogöra sig information genom bibliotek kräver införståddhet med bibliotekets system för att organisera informationen, och systemet för att söka den. Men det kräver även ett gemensamt sökspråk, både i form av skriftspråk, terminologi, och begreppsvärld.

¹ Migrationsverket.se; Om migration; historik

² Internationella Biblioteket i Stockholm; en idé om ett ”Världsbibliotek”, 1997, s. 14

³ scb.se; Befolkningsstatistik

⁴ Hylland Eriksen, 1998, s. 169

Bibliotekslagen säger att alla medborgare ska ha tillgång till ett folkbibliotek, och att detta vidare ska verka för att alla medborgare får tillgång till databaserad information. I paragraf 8 står att läsa:

”Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bl.a. genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov.”⁵

Internet har efter sitt genombrott blivit en naturlig del av folkbibliotekens verksamhet. Med detta menas inte bara rollen att tillhandahålla datorer med Internetuppkoppling till användarna, utan även att göra webben till en förlängd *del* av biblioteket. De flesta bibliotek har idag egna webbplatser med en rad tjänster, inklusive en tillgänglig och sökbar katalog, samt information om aktiviteter och arrangemang. Webbplatsen har möjliggjort användande av biblioteket utan att fysiskt besöka det. Men det kan även sägas vara något nytt och unikt; en ny, virtuell biblioteksform med egna förutsättningar, möjligheter och svårigheter. Internationella Biblioteket i Stockholm är det första biblioteket i Sverige med en flerspråkig webbplats, som även fungerar med flera olika skriftspråk. På denna kan information om biblioteket läsas, böcker, filmer, musik och länkar hittas, bland mycket annat. Webbplatsen har utvecklats av Internationella Biblioteket, med grund i den mångåriga erfarenhet av mångkulturell biblioteksverksamhet och som finns samlad där. I och med att man inte ansvarar alls för verksamhet riktad till ”majoriteten” i Sverige så väcktes min nyfikenhet för hur webbplatsen utvecklats och utformats, hur biblioteksverksamhet riktad till språkgrupper vid sidan av de vanligaste kunde tillgängliggöras. Förhoppningsvis kan studien bidra till insikter om vägar som även andra bibliotek kan ta för att göra sin verksamhet mer mångkulturell. Jag kommer längre fram att redogöra för och problematisera bland annat vad man menar med mångkultur.

1.2 Problemformulering

Det finns väl etablerade standarder för hur bibliografisk beskrivning ska genomföras. Dessa standarder har ofta vuxit fram under lång tid genom erfarenhet och överenskommelser, och kan vara svåra att förändra. Men då samhället förändras i sin struktur och i sitt tänkesätt ställs kunskapsorganisationen inför nödvändiga revideringar. Ett exempel på detta är katalogiseringssystemens oförmåga att handskas med andra kulturer och skriftspråk än de västerländska.

Standardisering är en viktig princip inom kunskapsorganisation. Men standardisering kan stå i motsättning till principen om användarvänlighet, speciellt i ett sammanhang som är kulturellt och språkligt differentierat. Är ett gemensamt, universellt bibliografiskt språk möjligt att uppnå? Eller är de kulturella och språkliga skillnaderna för stora att överbrygga? Problemen med en alltför kulturellt och språkligt präglad kunskapsorganisation är uppenbara i en allt mer globaliserad och mångkulturell samtid.

I Sverige är Internationella Biblioteket ansvarsbibliotek för litteraturförsörjningen till alla i landet representerade språkgrupper utom svenska, engelska, tyska, franska, danska, norska och samiska. Detta innebär en mångfasetterad användargrupp, och bör få effekter för organisationen och tillgängliggörandet av beståndet. Går problematiken inom kunskapsorganisation i allmänhet igen i Internationella Bibliotekets verksamhet på webben? Och hur har man i så fall försökt att lösa denna problematik?

⁵ Bibliotekslagen 1996:1596.

1.3 Syfte och frågeställningar

Mitt syfte är att studera vilka typer av problem som är *specifika* vid tillgängliggörande av mångkulturell och flerspråkig biblioteksverksamhet på webben och hur dessa kan lösas. Som konkret exempel på en verksamhet som kan tänkas innebära denna typ av problem avser jag att studera Internationella Biblioteket flerspråkiga webbplats. Syftet är att se vilken typ av behov som gett upphov till den, vilka problem man kan utläsa på den, och hur man försökt att lösa dessa problem. Jag kommer att ha en tyngdpunkt på de kunskapsorganisatoriska aspekterna. Mina frågeställningar är:

- Vilka problemtyper kan urskiljas vid kunskapsorganisation inom biblioteksverksamhet i en mångkulturell och flerspråkig miljö?
- Utifrån vilka behov skapades och utformades Internationella Bibliotekets webbplats, enligt mina informanter?
- Kan några exempel på problemtyper, och tänkbara lösningar till dessa, utläsas i informationen och dess organisering på Internationella Bibliotekets webbplats?

Den första frågeställningen syftar till att lyfta fram eventuella problem inom mångkulturell kunskapsorganisation i allmänhet. I den andra frågeställningen avser jag att undersöka om dessa problem spelat in när Internationella Biblioteket utformat sin webbplats. I den tredje frågeställningen avser jag att undersöka webbplatsens konkreta problem och eventuella lösningar.

2. METOD OCH MATERIAL

I detta kapitel kommer jag att redogöra för vilken metod jag använt vid genomförandet av studien, varför jag valt att gå till väga som jag gjort, och för mina val av material.

Uppsatsen består empiriskt av tre delar, som jag avser tillsammans ska utgöra en helhet. En viktig del av uppsatsen utgörs av en litteraturstudie kring klassifikation och katalogisering i ett flerspråkigt sammanhang. Problematik kring detta finns i stor utsträckning beskriven i artikel- eller essäform. Jag avser att sammanställa det jag funnit i dessa källor till en sammanhängande bild av problematiken inom kunskapsorganisation i ett mångkulturellt och flerspråkigt sammanhang.

Litteraturstudien har haft till syfte att dels göra mig insatt i ämnet för att få bättre verktyg vid analysen av Internationella Bibliotekets webbplats, och syftet bakom den. Men den har även tjänat ett eget syfte i att belysa och lyfta fram konkreta problem i detta sammanhang. Litteraturen och artiklarna har jag hittat genom sökningar i databaser, främst LISA, och i LIBRIS. Litteraturlistor i skrifter jag funnit har även de gett uppslag till ytterligare litteratur. Mycket av detta material är från 90-talet, men eftersom det handlar om principer för kunskapsorganisation anser jag det inte som föråldrat. Jag har även använt mig av en bok från 1980, *Cataloging and classification of non-western material: Concerns, issues and practices*. Att jag använt mig av en så pass gammal bok beror på att den är skriven av författare som själva verkar utanför västvärlden, vilket sällan var fallet annars. Jag använder några av artiklarna ur den som exempel, men de utgör ingen bärande del av uppsatsen och jag anser att de fyller sin funktion.

Från IFLA har jag använt mig av dels deras riktlinjer för mångkulturell biblioteksverksamhet, dels deras handbok för samma sak; *Multicultural librarianship: An international handbook*. Anledningen till detta är att IFLA är en internationell auktoritet inom biblioteksverksamhet, och ur dessa skrifter har gått att utläsa både konkreta problem för mångkulturell biblioteksverksamhet, och en syn på hur man tycker att detta bör behandlas. Såväl handboken som riktlinjerna behandlar biblioteksverksamhet ur fler aspekter än de kunskapsorganisatoriska, men jag har använt de bitar som berör ämnet för min uppsats.

Svenonius *The intellectual foundation of information organization* utgör både teoretisk grund, och empiriskt material i litteraturstudien, genom att bidra med resonemang kring just motsättningen mellan standardisering och en mångfacetterad värld, en problematik som kan sägas gå igen uppsatsen igenom.

För att belysa svenska förhållanden har jag bland annat använt mig av Joacim Hanssons avhandling *Klassifikation, bibliotek och samhälle: En kritisk hermeneutisk studie av "Klassifikationssystem för svenska bibliotek"*. Denna analyserar den första versionen av SAB-systemet, och även om SAB reviderats flera gånger sedan dess så anser jag att avhandlingen har stor vikt för min uppsats. Dels för att belysa hur en världsbild skapar och återskapar ett bibliografiskt system, dels för att sätta fingret på hur just detta skett i Sverige.

För en förståelse av vilka målsättningar som ligger till grund för Internationella Bibliotekets webbplats, kommer jag att ge en bakgrund av Internationella Bibliotekets historia och uppdrag. Denna kommer att grunda sig på artiklar om Internationella Biblioteket, lagar, utredningar och måldokument, som jag använt mest som en bakgrundsstudie.

Till de stora fördelar man kan dra av litteraturstudier hör framför allt effektiviteten. En magisteruppsats skrivs under en begränsad tid, och litteraturstudier är det effektivaste sättet att sätta sig in ett ämnesområde. Skriftliga källor är även lätta att få tillgång till, samtidigt som de i de flesta fall är beständiga nog för att i ett senare skede kunna granskas av andra. Dock finns faktorer att vara aktsam på när man använder just skriftliga källor. Det handlar framför allt om andrahandsinformation, utarbetat i andra syften än min specifika undersökning.⁶ Att det utarbetats i andra syften ser jag dock inte som ett stort problem, eftersom mitt syfte är att ge en helhetsbild, och det kan rätt delar av dessa källor ändå utgöra grund för. Risken är förstås samtidigt att jag väljer bort andra delar, som skulle ha kunnat visa på en annan riktning. Dock tycker jag mig ha funnit att grunddragen i resonemanget om den problematik som uppsatsen kretsar kring genomgående skildras på samma sätt i litteraturen. Möjligen finns olika åsikter om hur den ska lösas, men det är också något jag då skriver ut.

En annan del av uppsatsen utgörs av en studie och analys av Internationella Bibliotekets flerspråkiga webbplats. Syftet med detta är att få fram vilka konkreta problem Internationella Biblioteket med sin kunskapsorganisation, och på vilka sätt webbplatsen eventuellt kunnat utgöra en lösning på dessa. Jag kommer med hjälp av dokument och intervjuer ge en bakgrund till Webbplatsens tillkomst, samt göra en studie av webbplatsen i två delar. Den första delen fokuserar på webbplatsen som helhet, och där avser jag att undersöka:

- Vilken information, och vilka tjänster, finns på webbplatsen och hur speglar detta Internationella Bibliotekets uppdrag?
- Hur är informationen strukturerad och organiserad?

Den andra delen av studien fokuserar på det material som är sökbart på webbplatsen, nämligen böcker, musik, tidningar och tidskrifter samt länkar. Jag kommer inte att ta med film i undersökningen, eftersom film söks i Stockholms Stadsbiblioteks gemensamma katalog, och inte på Internationella Bibliotekets webbplats. Denna del kommer jag att undersöka utifrån frågorna:

- Hur har materialet gjorts sökbart?
- Hur har det klassificerats och katalogiserats?
- Vilken typ av information finns med i katalogposterna och skiljer sig dessa åt med avseende på informationsinnehåll?

För en djupare förståelse av webbplatsens syften och mål, samt klassifikationen och katalogiseringen på den, har jag utfört tre kvalitativa intervjuer med några av de personer på Internationella Biblioteket som står bakom framtagandet av webbplatsen. Trost menar att kvalitativa intervjuer syftar till att förstå den intervjuades bevekelsegrunder, tänkesätt och sätt att handla. Den som utför intervjun ska i viss mån styra strukturen så att man inte hamnar långt från själva grundsyftet, men ska inte styra vilken ordning saker behandlas. Den intervjuade personen och det sätt som denne associerar kan ge information som aldrig framkommer om man styr för hårt.⁷ För intervjun använde jag mig därför av vad Trost kallar en intervjuguide. Detta innebär att man valt ut ett antal större delområden som man vill fråga om, snarare än att ha skrivit ner detaljfrågor.⁸ Vid intervjuerna har jag använt mig av en lista med frågor indelade

⁶ Denscombe, 2000, s. 201

⁷ Trost, 2005, s. 33-34

⁸ Trost, 2005, s. 50

under olika rubriker, delområden. Jag har ställt ungefär samma frågor till alla informanterna, men låtit svaren utveckla diskussion och följdfrågor, varför intervjuerna ändå skiljt sig något åt. Min frågelistan har mest utgjort ett stöd och ordningen i den har inte följts nitiskt. Istället har samtalet fått styra ordningen på frågorna, vilka frågor som kommit med och inte, och uppkomsten av eventuella spontana frågor som inte fanns med på listan. Stödlistan redovisas i bilaga 1. Intervjuerna har ägt rum på informanternas arbetsplats, men alltid i ett enskilt rum. I två av fallen genomfördes intervjuerna på informantens arbetsrum, i ett i en tom möteslokal, då den informants arbetsplats var i ett kontorslandskap. Alla intervjuerna har tagit omkring en timma, och har spelats in på band. Jag har sedan transkriberat intervjuerna, för att sedan kunna analysera innehållet i dem.

Jag anser att kvalitativa intervjuer är en passande metod för min undersökning, då syftet med intervjuerna är att få fram kompletterande och fördjupade fakta om praktiken av att tillgängliggöra flerspråkig biblioteksverksamhet på webben. Hur gör man och varför? Vilka problem är specifika för verksamheten och hur kan de lösas? Genom studien av webbplatsen med grund i litteraturstudien så kan jag se och förstå vad man på Internationella Biblioteket gjort när man skapat sin webbplats. Genom intervjuerna kan jag få faktafrågor bekräftade, men framför allt förstå tankar och syften bakom webbplatsen.

Delarna som berör Internationella Bibliotekets webbplats, det vill säga intervjuerna och webbplatsanalysen, kan sägas utgöra en enklare fallstudie. Syftet med denna är att studera ett konkret svenskt exempel på problem och lösningar vid kunskapsorganisation i ett mångkulturellt sammanhang. Med en fallstudie vill man främst möjliggöra djup snarare än bredd och statistisk säkerhet. Genom att studera och synliggöra detaljer i det enskilda vill man kunna säga något om det generella.⁹ I mitt fall handlar det om att jag genom att undersöka Internationella Bibliotekets webbplats vill åskådliggöra problem och frågeställningar man brottas med när det handlar om att organisera och tillgängliggöra flerspråkig och mångkulturell biblioteksverksamhet. Genom att fördjupa mig i vad man på IB upplevt som de stora problem som webbplatsen kunnat utgöra en lösning på, samt vilka problem som kvarstår, så har jag kunnat tydliggöra hur detta problemområde ser ut i Sverige. Litteraturen är i stora delar internationell, och talar om problematiken på en annan nivå än den praktiska, och den kan appliceras på olika sätt i olika delar av världen. Här har jag applicerat den på den bibliotekswebbplats i Sverige med den mest uttalat mångkulturella ambitionen.

Det finns flera risker och skäl till kritik av en fallstudie. Man kan exempelvis hävda att enheten som studeras är unik och inte alls representativ för ett större sammanhang.¹⁰ Jag menar dock att i många fall är det möjligt att på detta sätt ge en större bild av en problematik, även om man hela tiden bör ha i åtanke att de enskilda detaljerna i studien naturligtvis kan vara unika. Vad man menar med mångkulturell biblioteksverksamhet i exempelvis USA är givetvis inte detsamma som i Sverige, eftersom vare sig demografi, historia, samhälle eller synsätt på mångkultur och folkgrupper är de samma. Men genom sin förmåga att gå på djupet kan fallstudien blottlägga komplexiteten i det undersökta området på ett sätt som en bredare undersökning inte förmår. Istället för att konstatera enstaka faktorer eller resultat så inriktar sig fallstudien på relationer och processer som ger upphov till dessa faktorer och resultat. Den får därmed en holistisk

⁹ Denscombe, 2000, s. 41

¹⁰ Denscombe, 2000, s. 48

karaktär, vilket innebär att den kan ge en helhetsbild av ett problemområde.¹¹ Även på detta sätt anser jag att fallstudien är en lämplig metod för min undersökning, eftersom jag avser att ge en helhetsbild av problematiken vid organisation av mångkulturellt och flerspråkigt material, och vid webbaserat tillgängliggörande av biblioteksverksamhet för en mångkulturell och flerspråkig användargrupp. Fallstudien blir ett praktiskt komplement till de mer teoretiska litteraturstudierna, och webbplatsen som studeras är en naturlig och verklig situation som teorierna kan appliceras på. Den är dessutom en väl avgränsad och självständig enhet, vilket är en viktig faktor att beakta vid val av enhet för en fallstudie.¹² Internationella Bibliotekets webbplats är dessutom den första och enda flerspråkiga bibliotekswebbplatsen i Sverige. Risker att dra felaktiga generaliseringar hoppas jag minimera genom att använda mig av en bred litteraturstudie, som bas till undersökningen.

Jag hoppas att de tre delarna, litteraturstudie, intervjuer och uppsats, tillsammans kan bilda en helhetsbild av problematik inom kunskapsorganisation i ett mångkulturellt sammanhang, och behovet av att uppmärksamma och lösa dessa problem här i Sverige.

¹¹ Denscombe, 2000, s. 42

¹² Denscombe, 2000, s. 50

3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Jag avser att i detta kapitel redogöra för teoretiska utgångspunkter som det fortsatta resonemanget vilar på. Jag vill här problematisera begreppen kultur, etnicitet, minoriteter och mångkultur, samt kortfattat gå igenom några grundläggande principer för klassifikation och katalogisering.

3.1 Kultur, etnicitet, minoriteter och mångkultur

I begreppet kultur ingår både *objektiv* och *subjektiv* kultur. Med objektiv kultur menas de mer konkreta och synliga delarna av en kultur, som traditioner, religion, konst, hantverk, musik och så vidare. Subjektiv kultur är den del av kulturen som är svårare att sätta fingret på, och den del av kulturen man oftast inte förmår identifiera hos sig själv utan tar för självklart, för universellt. Detta handlar om psykologiska aspekter, antaganden, värderingar, tänkesätt.¹³ Jag anser dock att kulturell identitet, etnicitet och så vidare är sociala konstruktioner som vi kan välja vilken innebörd och vikt vi vill ge. Exempelvis indelningen ”svenskar” och människor med ”invandrarbakgrund” är enligt mig onödigt och problematiskt. Det är jag inte ensam om, det är en diskussion som förts länge och även gett genomslag i befolkningsstatistikens indelning i kategorier.¹⁴

Samtidigt som det är önskvärt att komma bort från kategoriseringar så är det svårt att synliggöra sneda maktförhållanden och diskriminering utan dem. 2001 kom integrationsverket med en rapport om mångfald inom organisationer, och ett inledande kapitel diskuterar man det teoretiska ramverket för rapporten. Man menar där att social kategorisering är nödvändigt som redskap i människors försök att förstå omvärlden och att det förekommer i alla samhällen. De senaste 30 årens mycket tydliga uppdelning i de två kategorierna efter ursprung: ”Sverige” kontra ”utomlands” har dock blivit en negativ kategorisering. Den har kommit att betyda ”icke-svensk” även om man är född och uppvuxen i Sverige, och har kritiserats starkt på senare år.¹⁵

En grundläggande tes inom sociologin är enligt rapporten att ett samhälle hålls samman av ömsesidiga beroendeförhållanden mellan grupper. När detta gäller etnicitet och kultur blir det dock mer komplicerat än när det gäller kön eller ålder, eftersom den kulturella särprägel definieras, ofta på ett exkluderande sätt, i kontrast mot andra.¹⁶ Thomas Hylland Eriksen menar på samma sätt att etnicitet är något som endast existerar när det aktualiseras genom interaktion med en annan, annorlunda grupp. Etnicitet kan ses som en form av relation, snarare än som något faktiskt i sig själv existerande. Detta eftersom vi enbart kan upptäcka vår ”etnicitet”, vår kulturella särart, genom att i möten med andra kontrastera den mot dessa.¹⁷

Ofta är det svårt att bortse från maktförhållanden i den här diskussionen. I integrationsverkets rapport talar man i detta sammanhang om tre dimensioner på makt i samhället. Det handlar om dels de faktiska beslutssystemen inom det politiska systemet, hit hör regering och riksdag, stora ekonomiska intressenter, och större organisationer. En annan dimension handlar om inaktivitet, de frågor och problem som aldrig kommer upp på bordet inom det politiska systemet eftersom de som berörs av dessa frågor inte har redskapen att driva dem. Den tredje dimensionen handlar om makten att påverka

¹³ Stewart & Bennet, 1991, s. 2

¹⁴ Weintraub, 1997, s. 2

¹⁵ Mångfald som vision och praktik, 2001, s. 22

¹⁶ Mångfald som vision och praktik, s. 23

¹⁷ Hylland Eriksen, 1995, s. 250-251

bilden av samhället, om tolkningsföreträdet.¹⁸ Det finns en kvantitativ och en kvalitativ aspekt på problemen med maktförhållanden, och den kvalitativa aspekten är minst lika viktig som den kvantitativa. Det kan finnas en procentuellt korrekt andel representation av en minoritet inom olika samhällsområden, utan att detta per automatik betyder att samhället präglas av kvalitativa aspekter av integration: öppenhet, förståelse, solidaritet.¹⁹

Jag menar att denna analys även kan tillämpas på folkbiblioteksverksamheten, på så sätt att mångkulturell biblioteksverksamhet bör genomsyras av en pluralistisk syn. Den bör innebära en verksamhet där ingen ”grupp” utgör en norm som andra måste förhålla sig till. Den bör istället innebära en så likställd ömsesidighet som möjligt, där mångkultur, eller pluralism ses som något naturligt, inte som något vid sidan av, eller något som exotiseras. Det är på detta sätt jag använder det enligt mig problematiska begreppet mångkultur i denna uppsats.

3.2 Klassifikation

Att klassificera innebär att göra en indelning av objekt eller företeelser enligt en enhetlig princip, vilket i de flesta fall innebär objektens eller företeelsernas *likhet*. Att klassificera världen enligt denna princip tycks vara, som tidigare uttryckts i avsnittet om kategorisering människor emellan, grundläggande för mänskligt tänkande.²⁰ Genom att indela och strukturera tillvaron gör vi den hanterbar för oss själva. Inom biblioteksvärlden, där man hanterar en ständigt ökande mängd informationsdokument, tillhör klassifikationen som praktik och teori en av de mest grundläggande hörnstenarna.

Klassifikationens roll var från början att visa på fysisk hylluppställning. Med hjälp av klassifikationen kunde liknande ämnen föras samman och ställas upp i logisk närhet till varandra. Fortfarande handlar klassifikationen om att tillgängliggöra informationsresurser för användarna genom att ordna dem på ett logiskt sätt, men dess funktion är idag inte knuten till fysisk placering. Klassifikationen har funnit nya tillämpningsområden genom automatiserade bibliotekskataloger, databaser och webben. Harvey och Hider definierar klassifikation som ”identifiering av en informationsresurs ämnesinnehåll och tillskrivning av en klassifikationskod från ett bibliografiskt klassifikationsschema”, och nära relaterat med ämnesordsindexering.²¹ Klassifikationen kan visa på en informationsresurs placering, fysisk eller digital, men kan även ge vägledning till dess ämnesinnehåll.²² Som resultat av detta vill man uppnå ett hopförande av sammanhörande dokument, ett avskiljande av dessa från andra, samt även att visa på dokumentens relationer till varandra.

Det finns väl etablerade standarder för hur bibliografisk beskrivning genom klassifikation ska genomföras. Dessa standarder har ofta vuxit fram under lång tid genom erfarenhet och överenskommelser. Då ofta många parter på det här viset är inblandade kan det vara svårt att förändra en standard som väl etablerats.²³ Detta är dock en nödvändighet då tekniken hela tiden utvecklas och format som inte fanns igår får spridning. Men det är även nödvändigt då samhället förändras i sin struktur och i sitt tänkesätt. Ett exempel på detta är klassifikationssystemens oförmåga att handskas med andra kulturer och skriftspråk, något jag kommer att återkomma till i avsnitt 5.1.

¹⁸ Mångfald som vision och praktik, 2001, s. 20-21

¹⁹ Mångfald som vision och praktik, 2001, s. 20

²⁰ Benito, 2001, s. 103

²¹ Harvey & Hider, 2004, s. 5

²² Harvey & Hider, 2004, s. 108

²³ Harvey & Hider, 2004, s. 31

Vissa grundläggande egenskaper är önskvärda för att ett klassifikationssystem ska fungera tillfredsställande, utöver att visa på ämnens, eller klassers, relation till varandra. För det första bör alla ämnesområden som förekommer i litteraturen representeras. Man kan här göra skillnad mellan ett *generellt* klassifikationssystem och ett *specialsystem*. Ett generellt klassifikationssystem ska kunna täcka alla existerande ämnesområden, medan ett specialsystem som namnet säger är specialiserat på ett begränsat ämnesområde.²⁴ Ett specialsystem har därmed av naturliga skäl större möjligheter att gå in på detaljer än vad ett generellt system har. En viktig princip som definierar ett bra klassifikationssystem är principen om *literary warrant*, något som skulle kunna översättas ungefär som "litterär grund". Denna princip innebär att de ämnen som finns i systemet ska motsvara ämnen som verkligen går att återfinna i litteraturen, eller som det åtminstone är troligt att det finns litteratur om.²⁵

För det andra bör de olika ämnesområdenas respektive utrymme i klassifikationssystemet vara av proportionell storlek i förhållande till litteraturen i ämnet. Viktigt är även att klassifikationssystemet är flexibelt på så sätt att det är öppet för förändringar. Man kommer att behöva såväl utöka och vidareutveckla ämnesområdena i systemet, som att minska dem. Nya, tidigare okända ämnen kommer att behöva införas, medan avaktualiserade ämnen istället tas bort. Det bör även finnas möjlighet att ändra relationerna mellan ämnesområdena till följd av förändringar. Terminologin i systemet bör vara tydlig och uppdaterad, och motsvara den terminologi som användarna använder sig av.²⁶

Joacim Hansson studerar i sin avhandling i biblioteks- och informationsvetenskap SAB-systemet och dess förmåga att såväl spegla som konstruera en bild av det omgivande samhället.²⁷ Hanssons syfte är att urskilja de politiska, ideologiska och sociala förhållanden som rådde i Sverige vid tiden för SAB-systemets utveckling, samt blottlägga diskurser av samma art i SAB-systemet.²⁸ Det han koncentrerar sig på är därför den allra första upplagan av SAB-systemet, från 1921. En viktig teoretisk utgångspunkt för Hansson är i detta sammanhang *mimesis*. Mimesis har som begrepp följt med den filosofiska traditionen sedan Platon och Aristoteles. Här används begreppet dock på det sätt Paul Ricoeur använder det. Ricoeur betraktar mimesis som en skapandeakt, ett efterliknande av något som föregår detta skapande. Tanken att något måste föregå skapandet för att skapandet alls ska äga rum stammar ursprungligen från Aristoteles. Att förstå vad som föregått mimesis är även en förutsättning för att tillgodogöra sig skapandet. Vissa strukturer och normer ligger till grund för skapandet av mimesis, och är förutsättningen för förståelse av densamma.²⁹ Jag kommer i uppsatsen inte gå in på djupet i Hanssons teoretiska förutsättningar, utan koncentrera mig på vad han kommer fram till i fråga om SAB-systemet. Detta återkommer jag till i kapitel 5.1. Hanssons syfte är att beskriva samhällssituationen i Sverige vid tiden för SAB-systemets uppkomst, samt vilka ideologier och tankeströmningar som dominerade, alternativt stred om dominansen. Samhällssituationen, samt det ideologiska spänningsfältet har sedan enligt Hansson, lagt grunden för folkbibliotekens ideologiska identitet, vilken sedan kommit att avspeglas i SAB-systemet. Denna teori, som går ut på att ett klassifikationssystem är en spegel av den tid och den plats där den skapades,

²⁴ Rowley & Farrow, 2000, s. 195

²⁵ Rowley & Farrow, 2000 s. 193

²⁶ Benito, 2001, s. 116

²⁷ Hansson, 1999, s. 12

²⁸ Hansson, 1999, s. 14

²⁹ Hansson, 1999, s. 47-48

(vilket med Hanssons begrepp utgör mimesis), genomsyrar även annan forskning kring kunskapsorganisation och mångkultur. Tanken genomsyrar delvis även denna uppsats, varför jag tar upp teoribegreppen här. Jag kommer i litteraturgenomgången att ta upp annan litteratur som bygger på samma tänkesätt, även om den kanske inte använder sig av exakt samma begrepp.

3.3 Katalogisering

Katalogisering i Sverige utförs utifrån Katalogiseringsregler för Svenska Bibliotek, KRS, vars första upplaga i nuvarande form utkom 1983. Den version man utgår ifrån idag utkom 1990 och är en för Sverige anpassad version av Anglo-American cataloguing rules.³⁰ KRS har till syfte att utgöra ett gemensamt regelverk för alla typer av bibliotek i Sverige, att innefatta alla typer av medier, och: ”att anpassa svensk katalogisering till förändringar i internationell standard och praxis för att i vidaste utsträckning tillvarata möjligheterna till kostnadsbesparing genom internationellt utbyte av bibliografiska data i maskinläsbar form.”³¹

Citatet är hämtat från förordet till den senaste upplagan av KRS, ett förord som speglar den snabba samhällsutveckling som ägt rum de senaste decennierna, vad gäller såväl teknisk utveckling som internationalisering.

De beskrivningar som görs i bibliografiska katalogposter följer, förutom vissa regler, även ett visst, för ändamålet skapat språk. Svenonius kallar det för ett *bibliografiskt språk*. Detta bibliografiska språk är skapat för att överensstämja med regelverket för den bibliografiska beskrivningen. Språket bildar vad som utgör surrogatet för ett dokument, representationen av detta. Det bibliografiska språket ska i egenskap av representation kommunicera med användaren, genom att ge information om informationen i det aktuella dokumentet.³²

En katalogpost kan innehålla två olika typer av termer, antingen termer i en okontrollerad vokabulär, vilket innebär att termerna hämtas direkt från dokumentet, eller i en kontrollerad vokabulär i vilken termerna tillskrivs posten. Den kontrollerade vokabulären är ett artificiellt och standardiserat språk, för att uppnå ett konsekvent sammanförande av likartad information. Dessa två möjligheter ger konsekvenser för exempelvis hur ett författarnamn skrivs i en bibliografisk post, alltså antingen i den form som det återfinns på dokumentet, eller i kontrollerad form. Vad gäller namn skrivna med kontrollerad vokabulär, alltså namn i normaliserad form, så normaliseras namnen efter principen om ”common usage”. Det namn, under vilket författaren är allmänt känd, är det som ska användas.³³

Samma princip gäller vid bestämning av uniform titel. En normaliserad titel ska vara en titel i den form den är ”allmänt känd”, men den ska samtidigt skrivas i den form och på det språk som den står på dokumentet ifråga. Detta gör naturligtvis att den knappast är allmänt känd utanför sitt eget språkområde, men bestämmelsen är en kompromiss gjord för att möjliggöra standardisering på en internationell nivå.³⁴ Olika namnvarianter kan dock på traditionellt sätt sammanlänkas genom semantiska ”se” och ”se även”- hänvisningar.

³⁰ Katalogiseringsregler för svenska bibliotek, 1990, s. VII

³¹ Katalogiseringsregler för svenska bibliotek, 1990, s. IX

³² Svenonius, 2001, s. 53

³³ Svenonius, 2001, s. 89

³⁴ Svenonius, 2001, s. 90

4. TIDIGARE FORSKNING

Maria Sjöberg och Anna Striberger vill i sin magisteruppsats ”Den flerspråkiga bibliotekskatalogen -hantering av icke-latinsk skrift på bibliotek” från Lunds Universitet studera och analysera icke-latinsk skrift i bibliotekskatalogen, samt undersöka bibliotekariers attityder till att hantera material med icke-latinsk skrift. Undersökningen har genomförts på fyra olika bibliotek; Malmö stadsbibliotek, Rosengårds stadsdelsbibliotek, samt Asienbiblioteket och Språk- och litteraturcentrums bibliotek, båda hörande till Lunds Universitetsbibliotek. Sammanfattningsvis finner man att biblioteken tar till blandade metoder för att klara sin litteraturförsörjning på icke-latinska språk. Man använder internationella bokagenturer och experter, men även i hög grad sin egen språkkunniga personal och dito användare. Kontakterna är informella, och man måste lita på att personalen med språkkunskaper gör ett bra litteratururval. Språkkompetens och bibliotekarieutbildning sammanfaller enligt författarna ofta inte, vilket kan ge en snedvriden service. Författarna menar att bibliotekspersonalens sammansättning i så hög grad som möjligt bör återspegla samhällets etniska sammansättning.³⁵ De kritiserar romanisering som metod för hantering av material på icke-latinska språk. Romanisering och dess konsekvenser är något jag kommer att återkomma till i kapitel 5.2.2. De flesta av de undersökta biblioteken använder sig dock av romanisering, eftersom det är enda sättet för personalen att hantera litteraturen, men när det gäller litteraturens sökbarhet blir romaniseringen ett problem. Det önskvärda är en katalog med både original- och romaniserad skrift, och det är snarare brist på tid och pengar än ointresse som sätter hinder för detta. Författarna finner i sin intervjuundersökning att ju mer användarkontakt den intervjuade har i sitt arbete, desto större är deras förståelse för användarnas behov och för behovet av att ha originalskrift i katalogen.³⁶

Cataloging and classification of non-western material: concerns, issues and practices heter en bok som innehåller en rad artiklar skrivna av fackmän med det gemensamt att de inte verkar i ett land som tillhör ”väst”, eller att de på olika sätt har kunskap om eller erfarenhet av detta. De beskriver problematiken i olika länder och språkgrupper som stått utanför synfältet när regler och standarder för bibliografisk beskrivning utvecklats, och olika sorters problem relaterat till detta. Artiklarna pekar alla i samma riktning, och jag ska här bara ta upp några korta exempel ur några av dem. Greaves beskriver hur denna problematik egentligen gjort sig gällande först de senaste åren, genom uppkomsten av ”Nigeriana”, det vill säga böcker av, om eller för nigerianer och Nigeria. Tidigare var den koloniala präglingen så stor, att bibliotekens böcker oftast var engelska eller amerikanska, och de gällande systemen för katalogisering och klassifikation fungerade därför väl.³⁷ Men den nya och växande nigerianan är svårare att applicera reglerna på. Greaves, liksom flera av de andra artikelförfattarna i boken beskriver svårigheter relaterade till att man inom många länder, framför allt i Afrika, kan ha flera hundra olika språk inom sina gränser. Namn och hur de används kan vara mycket olika i olika länder, och det västerländska sättet med för- och efternamn är egentligen bara en variant av detta. Hos äldre arabiska namn, liksom på flera håll på den afrikanska kontinenten, kan namn som visar på vem man är son eller dotter till eller varifrån man kommer, vara en del av namnet. Hamdy beskriver till exempel att ett av de stora problemen inom arabisk katalogisering relaterat till detta, är att det inte finns någon

³⁵ Sjöberg & Striberger, 2006, s. 72

³⁶ Sjöberg & Striberger, 2006, s. 72

³⁷ Greaves 1980, s. 12

standard för vad som ska vara huvudingång för namn, det vill säga vilken del av namnet.³⁸ Hamdy kommenterar även det faktum att de klassifikationssystem man har att tillgå har sin tyngdpunkt i västlig kultur, historia och så vidare.³⁹

Anderson menar i sin artikel att framtiden för organisation av biblioteksmaterial stavas samarbete. Ska kunskapsorganisation i en global värld vara effektiv så måste ansträngningarna centraliseras och en mycket högre grad av samarbete komma till stånd, för att undvika lokala biblioteks dubbelarbete. Detta är dock avhängigt att man kan komma överens om standarder för kunskapsorganisation, över nationsgränserna.⁴⁰

En magisteruppsats som varit av intresse för detta arbete är ”Webbplatser för alla: om tillgängligheten på folkbibliotekens webbplatser” från Lunds Universitet. Författarna Eva Tingberg och Erik Åberg undersöker i detta arbete tillgängligheten hos Sveriges tio största folkbiblioteks respektive webbplatser. De gör det utifrån perspektivet att folkbiblioteken enligt bibliotekslagen och UNESCOs folkbiblioteksmanifest finns till för alla. Detta gäller därmed även bibliotekens webbplatser. De ser även den extra resurs webbplatserna kan utgöra för vissa grupper som kanske har svårighet att fysiskt besöka biblioteket. Tillgängligheten undersöker de i förhållande till grafiskt gränssnitt, språk och navigationsstruktur, och de använder sig av en checklista för avstämning mot de olika webbplatserna. Författarna kommer fram till att tillgängligheten på de tio undersökta webbplatserna är förhållandevis bra, även om den är ojämn mellan webbplatserna, och även inom dem. Det område som Tingberg och Åberg anser att webbplatserna lyckats sämst med är flerspråkigheten. Ingen av de undersökta webbplatserna har hela eller en stor del av webbplatsen på något annat språk. Alla bibliotek hade någon information på engelska på sin webbsida, men för många gällde detta bara grundläggande information om biblioteket och dess öppettider. Några få bibliotek hade en mindre mängd information på ytterligare språk, men bara tre av dem hade någon som helst information på mer än två språk, och bara ett hade information på lättläst svenska. På några webbplatser krävdes det att man i viss mån kunde svenska för att man alls skulle kunna hitta fram till de alternativa språken.⁴¹ Författarna finner även att webbplatserna är ganska dåliga på att förklara olika funktioner och begrepp, även på svenska. Det finns en tendens till att nyare begrepp, som e-bok och e-musik förklaras, medan förklaring till begrepp som funnits länge i biblioteksvärlden tycks tas för givna och lämnas därhän. Men, som påpekas i uppsatsen, för ovana biblioteksanvändare såväl som för nya invånare i Sverige kan begrepp som ”katalog” och ”talbok” vara lika nya, och behöva en förklaring.⁴² Tingberg och Åberg diskuterar problematiken med bibliotekens bristande resurser, som är en förståelig orsak till att det finns begränsningar i exempelvis hur många språk man kan hålla sin webbplats uppdaterad i. De förespråkar dock att man satsar på sin webbplats, och att man tar in personal med kompetens inom webbdesign. Detta, menar författarna, kan även ha den positiva följd att bibliotekarievärldens kanske ibland ofrivilligt snäva synvinkel får nya perspektiv som kan vara positiva för tillgängligheten.

³⁸ Hamdy 1980, s. 275

³⁹ Hamdy 1980, s. 288

⁴⁰ Anderson 1980, s. 115

⁴¹ Tingberg & Åberg, 2006, s. 44-45

⁴² Tingberg & Åberg, 2006, s. 42

5. LITTERATURSTUDIE

I detta kapitel avser jag att redogöra för den litteraturstudie som en del av uppsatsen utgörs av. Jag har valt att dela in litteraturen under ett antal ämnesrubriker. En del litterärt material kommer att nämnas under fler än en ämnesrubrik, eftersom jag ur det materialet har tyckt mig att kunna plocka flera olika beståndsdelar och infallsvinklar.

5.1 Klassifikation och mångkultur

Joacim Hanssons tes att klassifikationssystem inte är universella i sitt synsätt, utan utvecklade i en viss kultur och därmed centrerade i denna kulturs synsätt tycks vara en föga kontroversiell åsikt idag. Hur man ska komma till rätta med detta, eller om man bör göra det, är man dock inte lika överens om. Jag beskrev i kapitel 3.2 grundteorin i Hanssons avhandling. Ett viktigt begrepp i den är mimesis, som innebär att en viss situation måste föregå ett skapande för att det ska äga rum, och att denna även påverkar vad som skapas. Hur menar då Hansson att mimesis såg ut för skapandet av det första SAB-systemet? Han beskriver hur biblioteken i Sverige fick sin form som officiella institutioner 1905 genom att svenska staten då började ge bidrag till folkbiblioteksverksamhet i kommunal regi. Detta var vid en tidpunkt då arbetarklassen börjat organisera sig som en kollektiv identitet, och röster för demokrati, allmän rösträtt och jämlikhet började göra sig hörda.⁴³ Dessa idéer vann kraft och ledde till omdaning av det svenska samhället mot ett mer demokratiskt offentligt rum. Folkbiblioteken fick här en roll att spela som en fostrande institution, delvis som en motpol till de små folkrörelsebibliotek som föregått folkbiblioteken och som stod utanför statens kontroll. Det fanns ett underifrånperspektiv från folkrörelserna som hade intresse av ett offentligt biblioteksväsen, men även ett ”fostrande” perspektiv från konservativt håll, där samhällsförändringarna i form av industrialisering och demokratisering kunde ses som ett hot.⁴⁴ Båda dessa perspektiv formar enligt Hansson folkbibliotekens ideologiska identitet, som i den nya ordningen av offentlig institution i ett demokratiskt offentligt rum ska representera någon sorts universell idé om Sveriges ”folk”. Hansson använder ett institutionellt perspektiv i sin studie av folkbibliotekens ideologiska identitet. Med detta menas att en ideologi är tätt sammanvävd med den institution inom vilken den finns. Institutionen kan sägas ha dels en *praktik*, dels en *ideologi*. Med praktik menas det praktiska sättet att arbeta, teknologi och så vidare. Med ideologi menas den politiska och kulturella grund institutionen vilar på, samt dess trosuppfattningar vilket bildar dess ideologiska identitet och normsystem.⁴⁵

Enligt ett institutionellt perspektiv har alltså även folkbiblioteken en ideologisk identitet och ett normsystem. Folkbiblioteken har samtidigt en roll att spela som offentlig institution som riktar sig till, och därmed förutsätts representera det ”svenska folket”. Detta har satt sina spår i den första upplagan SAB-systemet, som enligt Hansson har ett tydligt centrum kontra en periferi. Huvudavdelningarna fokuserar på Sverige och i underavdelningarnas indelning kan avståndet till Sverige lätt avläsas.⁴⁶ Denna periferi handlar inte bara om geografiskt eller kulturellt avstånd från ett normativt centrum, utan även ifråga om religiösa eller politiska motsättningar inom Sverige. Hansson ställer själv upp en tabell över de ytterligheter han kommit fram till, några exempel ur denna är:

⁴³ Hansson, 1999, s. 118-119

⁴⁴ Hansson, 1999, s. 203-204

⁴⁵ Hansson, 1999, s. 62

⁴⁶ Hansson, 1999, s. 214

Kristendom (C.) kontra Övriga religioner
Klassisk filosofi, förnuft (D.) kontra Magi
Svenska, nordiska och germanska språk (F.) kontra Icke europeiska språk
Sverige, Norden, Europa (N.) kontra Afrika⁴⁷

Hansson konstaterar att ett klassifikationssystem aldrig kan sägas utgöra ett universellt och objektivt "kunskapsuniversum", något han anser ofta hävdats inom biblioteks- och informationsvetenskap. Han anser att ett klassifikationssystem istället speglar en institutions ideologiska identitet vid en viss historisk tidpunkt.⁴⁸

Rowley & Farrow menar att bibliografiska klassifikationssystem ständigt är omoderna, att det ligger i deras natur att vara det. Att revidera dem innebär ett merarbete, en omstrukturering av det övriga systemet samt av fysisk hyllplacering som det inte ofta finns resurser för. Rowley & Farrow menar även att fasetterade klassifikationssystem i alla fall är lättare än enumerativa att revidera, men att de flesta bibliotek trots det använder sig av i huvudsak enumerativa klassifikationssystem.⁴⁹ Även Rowley & Farrow menar att problematiken med omoderna klassifikationssystem har sin grund i att ett klassifikationssystem alltid är en spegling av den tid då det skapades, såväl språkligt som vetenskapligt. Tänkesätt, tro och vetenskap ändras över tid, och därmed ändras även indelningen och klassifikationen av dessa saker. På kortare sikt är det nya tekniska landvinningar som kommer till och rör om i systemet och på längre sikt kan hela indelningsstrukturen tyckas föråldrad på grund av att världsbilden förändrats. Av dessa skäl måste även klassifikationssystemet vara möjligt att förändra om det ska överleva över tid, och inte ersättas av ett nytt. Användarna, den aktuella samlingen som ska klassificeras, samt tidsepok ställer alla olika krav på klassifikationssystemet, vilket gör att ett system som gör anspråk på att vara universellt alltid blir en kompromiss om det ska överleva.

I IFLAs handbok för mångkulturell biblioteksverksamhet beskrivs två grundläggande problem vid klassifikation av material på främmande språk. För det första kan inte den logiska strukturen hos ett klassifikationsschema appliceras på en bok förrän klassificeraren tydligt förstått bokens intellektuella innehåll. För det andra har just denna klassifikationsstruktur brister när det kommer till material från andra kulturer. De flesta klassifikationssystem som används idag är utvecklade i västvärlden, med den världsbild som där rått under 1900-talet. Detta leder till att nyanser saknas och länder, språk med mera klumpas ihop i breda kategorier som "andra religioner", alternativt separeras material som egentligen hör ihop.⁵⁰ Om material klumpas ihop i alltför breda kategorier kan detta leda till att vissa, egentligen relevanta indelningar helt försvinner. Dessa brister i klassifikationen kan ha en mängd effekter på låntagaren från en kulturell och/eller språklig minoritet. Det kan leda till att man inte hittar det material man söker, eller att katalogen blir förvirrande och kanske kränkande i sin etnocentriska hållning.⁵¹

Clare Beghtol har även hon uppfattningen att ett klassifikationssystem speglar en viss plats och en viss tid. Hon föreslår att en etisk grund för global kunskapsrepresentation och globala organisationssystem bör utvecklas. "Ethical warrant" kallar hon denna grund, en parafra på klassifikationsteorins begrepp "literary warrant". Till detta kommer begreppet "cultural warrant", med vilket menas att kunskapsorganisation och

⁴⁷ Hansson, 1999, s. 194-195

⁴⁸ Hansson, 1999, s. 235

⁴⁹ Rowley & Farrow, 2000, s. 211

⁵⁰ Juncker, Kragh-Schwarz, & Kirkwood 1992, s. 217-218

⁵¹ Juncker, Kragh-Schwarz, & Kirkwood 1992, s. 220

representation blir maximalt effektiv under förutsättning att den har sin utgångspunkt i den kultur för vilken den är avsedd. Systemet för kunskapsorganisation måste vara organiserat på grundval av människornas värderingar och antaganden, eftersom människor i olika kulturer har behov av olika slags information. Kultur påverkar människors tro och perspektiv på sätt som ofta är dolda för dem själva. Detta i sin tur påverkar människors relation till information och informationens roll i samhället. Ifråga om detta finns inget rätt eller fel, menar Beghtol, bara bättre eller sämre lösningar för ett informationssystem som kan rymma alla olika etiska värderingar i olika kulturer, vilket är det önskvärda. Grundläggande för denna strävan är att kunskapsorganisation bör baseras på etiska grunder.⁵²

Resonemanget om ett etiskt informationssystem som innefattar alla kulturer står dock i skarp kontrast med det ovan nämnda resonemanget om att ett effektivt system bör vara anpassat till en viss kulturs tänkesätt och världsbild. Ett sådant anpassat system kommer oundvikligen att på ett eller annat sätt missrepresentera andra grupper ur deras perspektiv, och att strida mot deras etiska värderingar. Detta sker hela tiden med dagens informationssystem, ifråga om bland annat religiösa, språkliga och kulturella antaganden. Beghtols grundläggande tes är dock att ett mål och en måttstock bör vara ett etiskt informationssystem med utrymme för alla synsätt i alla kulturer, som samtidigt är trovärdigt och användbart för alla olika kulturer, även om detta inte är praktiskt möjligt. Ett förslag för att komma närmare ett etiskt informationssystem är enligt Beghtol att använda sig av filter, eller olika former av valmöjligheter för användaren. På detta sätt kan man som användare själv välja önskad social eller historisk kontext i sitt användande av informationssystemet. Denna funktion skulle uppnås genom ett breddande av auktoritetsfilen, för att undvika att man måste underkasta sig världsbilden hos en enskild skapare av auktoritetsfilen.⁵³

Kasper Graarup motsätter sig starkt ett etiskt angreppssätt i samband med klassifikation i sin artikel: "Classification of religious literature: some thoughts on the dilemmas of universalism." Jag uppfattar dock att han och Beghtol har samma mål, även om de använder olika begrepp för det hela. Graarups utgångspunkt är, liksom för Hansson och Beghtol, att eftersom ett klassifikationssystem av naturen har en viss världsbild i botten, så kan det aldrig bli universellt. Vi kan revidera och förändra ett klassifikationssystem för att göra det mindre centrerat runt kristendomen, men detta leder bara till att något annan religion hamnar i centrum. Det vi har att ta ställning till är därmed *vilken* världsbild vi vill ska dominera klassifikationssystemet. För att komma fram till det måste man ha klart för sig vem den huvudsakliga användaren av systemet är, för att anpassa det till denna. Detta leder till att vissa beslut av ideologisk karaktär måste tas, men skälen till det är praktiska.⁵⁴ Graarup motsätter sig alltså inte behovet av att revidera ett kristendomsdominerat klassifikationssystem, men han vill problematisera syftet med revidering. Om syftet har en rent *etisk* grund, nämligen att likställa alla religioner för likställandets egen skull, så menar han att det är meningslöst. Detta eftersom man då ersätter det kristna synsättet med ett annat fortfarande västerländskt synsätt, nämligen det sekulariserade och kulturrelativistiska.⁵⁵ Graarup medger att detta är en förbättring av klassifikationssystemet, eftersom det då uppdateras och moderniseras och därmed åtminstone hamnar närmare fler västerländska människors världsbild än tidigare. Vi ska dock inte på grund av detta lura oss själva att tro att

⁵² Beghtol, 2002, s. 515

⁵³ Beghtol, 2002, s. 524

⁵⁴ Graarup, 2005, s. 182

⁵⁵ Graarup, 2005, s. 174-175

systemet därmed blir universellt, att alla religiösa världsbilder därmed blir likställda. Graarup menar istället att vår moderna kulturrelativistiska världsbild är själva skälet till att vi har fått ge upp tanken på ett universellt klassifikationssystem.⁵⁶

Graarup förespråkar istället en *instrumentell* grund för klassifikationssystem. Med detta menar han att klassifikationssystem som i sin världsbild är centrerade i en religion framför andra ska ses som ett problem inte av etiska skäl, utan om denna centrerings utgör ett praktiskt hinder för att användare ska finna relevant information. Detta praktiska problem kan uppstå om exempelvis islam klassificeras och därmed filtreras genom en kristen världsbild. En sökfråga som formuleras på ett sätt som inte passar in i denna världsbild leder då inte fram till den önskade informationen.⁵⁷

Klassifikationssystem ska alltså enligt detta resonemang göras mer moderna och mindre kristna för att *fungera* bättre.

5.2 Katalogisering och mångkultur

5.2.1 Katalogisering

Svenonius vill i sin ”The intellectual foundation of information organization” ge en bild av den intellektuella grund som dagens system för kunskapsorganisation vilar på. Hon gör det i ett historisk-filosofiskt perspektiv, och det är av naturliga skäl den angloamerikanska traditionen hon utgår ifrån i sitt resonemang. Eftersom den angloamerikanska traditionen haft stor inverkan på den svenska, och eftersom mycket av den problematik Svenonius diskuterar är universella problem inom kunskapsorganisationen, så tycker jag att hennes tankar och modeller ändå har stor betydelse för denna uppsats. Svenonius menar att ett bibliografiskt system alltid måste bygga på en intellektuell grund, och en uppsättning bestämda principer. Utgångspunkt för hennes tankegångar är, utöver den historiska bakgrunden i den angloamerikanska traditionen även systemanalysen. Detta innebär ett holistiskt synsätt, där fenomen inte studeras individuellt, utan i sitt sammanhang. Syftet är att identifiera de underliggande mekanismer och orsaker som styr en viss utveckling.⁵⁸ En annan viktig utgångspunkt för Svenonius är Wittgensteins filosofi för lingvistisk analys. Denna innebär bland annat att det är hur ett ord används som bestämmer dess betydelse, och att bestämda regler styr denna användning av ordet. Det finns dock olika regler beroende på vilket syfte språket används för, och att organisera information kan ses som ett specifikt syfte för språkanvändning, som därmed har sina specifika regler.⁵⁹

Till de principer Svenonius menar ska ligga till grund för skapandet av systemets regelverk och språk hör den om användarvänlighet, och den om standardisering. Dessa olika principer kan dock stå i motsättning till varandra. Om man börjar med principen om användarvänlighet, så beskrevs den av Charles Cutter med principen om att användarens bekvämlighet alltid ska gå före katalogiserarens. Ett exempel är synonymer, när alternativa termer för samma betydelse finns så ska den mest använda appliceras. Problemet är dock att man idag katalogiserar för allt större och alltmer differentierade grupper av användare. I en digital miljö kan det dock vara lättare att tillgodose variationer parallellt genom automatisk länkning av olika former av namn och termer.⁶⁰

⁵⁶ Graarup, 2005, s. 179

⁵⁷ Graarup, 2005, s. 178

⁵⁸ Svenonius, 2001, s. 3

⁵⁹ Svenonius, 2001, s.5-6

⁶⁰ Svenonius, 2001, s. 69-70

Standardisering är en viktig princip inom katalogisering, för konsekvensens skull. Konsekvens gynnar både yrkesmän och användare, men standardisering kan stå i motsättning till principen om användarvänlighet, speciellt i ett sammanhang som är kulturellt och språkligt differentierat. En och samma standard måste av naturliga skäl vara svår att applicera överallt. Någonstans kommer standardiseringen stå i motsättning till användarens sätt att se på och söka information.⁶¹ Dessutom kan alltför strikt standardisering stå i vägen för förändringar av det bibliografiska systemet, vilket jag anser är en klar nackdel i ett mångkulturellt samhälle som måste vara öppet för nya kulturella strömningar.

Diskussionen kring den bibliografiska ontologin har enligt Svenonius blivit allt viktigare i takt med globaliseringen av katalogisering och kunskapsorganisation. Det faktum att man inte längre katalogiserar enbart för sina egna lokala ändamål, utan att samordningsbrist vid katalogisering istället ger upphov till förvirring i form av multipla och inkonsekventa poster för samma dokument har lett till högljudda diskussioner kring när och hur katalogisering ska ske.⁶²

På vilken nivå man katalogiserar kan skifta mycket när det handlar om material på ”originalspråk”. Det påverkas exempelvis av vilka språkkunskaper man har tillgång till i arbetet, och vilka källor till bibliografisk beskrivning som finns för det aktuella materialet. Resultatet kan därmed variera från fullständig och detaljerad bibliografisk beskrivning till en förkortad variant innefattande enbart det nödvändigaste. Detta kan även medföra att förutsättningarna för detaljerad bibliografisk beskrivning ser olika ut för olika språk och olika ursprungsländer. IFLAs handbok för mångkulturell biblioteksverksamhet understryker dock att det är önskvärt med en konsistent katalogisering även mellan språken, eftersom olikheter kan ge intryck av favorisering respektive ointresse.⁶³

Många länder runt om i världen använder sig idag av någon form av variant på AACR2, vilket tillsammans med utvecklingen av ISBD, International Standard Bibliographic Descriptions har möjliggjort ett universellt katalogiseringsspråk. Detta i sin tur innebär att poster kan överföras från ett land till ett annat tack vare ISBDs syntax och interpunktion, och sedan integreras i olika databaser genom MARC, Machine-Readable Cataloguing. ISBD har tvingats gå igenom en revision på grund av brister i möjligheten att svara för den specifika problematik sammankopplad med katalogisering av material på icke-europeiska språk och skriftspråk. Till exempel kan nu interpunktionen göras spegelvänd, för språk som läses från höger till vänster. En annan förändring är att kolofonen nu kan användas som källa till information istället för enbart titelsidan, vilket är en anpassning till publiceringstraditioner i orienten. Fortfarande kan dock problem uppstå, ett exempel är användandet av semikolon som ett skiljetecken inom ISBD, medan samma tecken används som frågetecken i grekiskan. Allt fler länder har även anslutit sig till användandet av ett International Standard Book Number (ISBN) som förutom att det tjänar som en unik uppmärkning av boken även identifierar en boks ursprung, eftersom de första siffrorna i numret är knutna till ett land eller en lingvistisk region. Detta medför att bokens ursprung kan identifieras, även om texten i övrigt är skriven på ett skriftspråk katalogiseringen inte förstår.⁶⁴

⁶¹ Svenonius, 2001, s. 80

⁶² Svenonius, 2001, s. 31

⁶³ Juncker, Kragh-Schwarz, & Kirkwood 1992. s. 191-192

⁶⁴ Juncker, Kragh-Schwarz, & Kirkwood 1992. s. 193-195

Joan M. Aliprand menar att katalogisering innefattar två saker: beskrivning och ingångar. Beskrivningen, som exempelvis innefattar titel, upphov och upplaga, bör katalogiseras på det språk och skriftspråk som det står på objektet. Ingångarna kan skrivas antingen i kontrollerad eller okontrollerad form.⁶⁵ Aliprand skiljer på tre olika kategorier ”ingångar” inom katalogisering. För det första språkneutrala ingångar, vilket innebär exempelvis ISBN och klassifikationskod, dessa är dock inte neutrala i fråga om skriftspråk. Den andra kategorin ingång är källspecifika ingångar, vilket innebär den information som transkriberas ordagrant från objektet som katalogiseras, det vill säga på objektets språk och skriftspråk. Den tredje kategorin är lokalspecifika ingångar, vilket innebär namn, ämnen, uniforma titlar osv., skrivna på den aktuella katalogens språk. De lokalspecifika ingångarna är anpassade till de för katalogen aktuella användarna, och bör därför vara skrivna på användarnas språk och skriftspråk. Det språk man använder för auktoritetskontroll bör också vara anpassat till användarna, det vill säga, vara på deras språk. Detta handlar inte bara om att själva orden i sig ska skrivas på det aktuella språket, utan att begreppsinnebörder kan skilja sig åt i olika sammanhang, att olika namn, platser och begrepp kan vara olika väl kända i olika sammanhang, och att det namn en författare är mest känd under, eller stavningen av detta namn, kan skilja sig. Kulturella och språkliga aspekter påverkar alltså valet av lokalspecifika ingångar och auktoritetsord. Samtidigt är själva grundfunktionen för auktoritetskontroll att etablera *en* form för olika ord. Aliprand frågar sig därför vad som händer när just namn och begrepp är känt under olika former inom olika språk och skriftspråk. En användares basala behov i sammanhanget är att kunna söka information på sitt eget språk, och sitt eget skriftspråk, menar Aliprand, varför det bör finnas separata kataloger med olika auktoritetsspråk, för olika språk och lokala sammanhang. Dessa kataloger kan vara sammanblandade i en och samma, men vara skilda i teorin.⁶⁶

Vissa av de omnämnda uppgifterna ovan ska även enligt KRS skrivas på det språk som de står skrivna på dokumentet ifråga. Det gäller titel och upphov, upplaga, medie- och publikationsspecifika uppgifter, utgivning och distribution etc., samt serie. Vad gäller skriftspråket är det dock frivilligt att använda det skriftspråk dokumentet använder.⁶⁷ Uppgifterna styrs av huvudtiteln, på så sätt att om ett dokument har uppgifter på mer än ett språk, så anges dessa på det språk som huvudtitel angetts i. Exempel på detta är uppgiften om utgivningsort, 1.4C1, i de allmänna reglerna för beskrivningen. Denna deklarerar att namnet på utgivningsorten anges ”i den form och det grammatikaliska kasus som förekommer i källan./.../Om namnet på utgivningsorten förekommer på mer än ett språk eller i mer än en skriftart, återges den form som är på huvudtitelns språk eller skriftart.”⁶⁸

5.2.2 Romanisering

Man brukar skilja på translitterering och transkribering. Med translitterering menas i detta sammanhang att översätta skrift från ett alfabet till ett annat, bokstav för bokstav. Om en bokstav inte har en motsvarighet i det andra språket, om detta är ett ideografiskt språk, så används istället transkribering, vilket utgår från ljud.⁶⁹ Som samlingsnamn för båda metoderna brukar begreppet romanisering användas.

⁶⁵ Aliprand, 1996

⁶⁶ Aliprand, 2005, s 244-246

⁶⁷ KRS, 1990, s. 12

⁶⁸ KRS, 1990, s. 31

⁶⁹ Juncker, Kragh-Schwarz, & Kirkwood 1992, s. 201

För att konvertera och översätta icke-latinska skriftspråk till latinska använder man sig av konverteringstabeller, eller romaniseringsscheman. Problemet är dock att det inte finns någon standardisering för romaniseringsscheman, vilket innebär att ett och samma namn kan ge helt olika översättningar beroende på vilket schema som använts. För ryska ord finns olika varianter av transkriptioner i alla västländer, till följd av att alla håller sig med olika scheman. Krustjov på svenska blir exempelvis Khrushcev i USA, Khrouchtchev i Frankrike och Jruschov i Spanien.⁷⁰ Om romanisering används så är det, liksom tidigare nämnts om konsistent katalogisering bibliotek emellan, viktigt att samarbetande bibliotek använder samma romaniseringsschema. Annars riskerar material att aldrig hittas för fjärrlån från andra bibliotek.⁷¹

Elisabet Risberg kritiserar bruket av romanisering inom bibliografisk kontroll, i sin uppsats ”Originalskrift i flerspråkiga bibliotekskataloger” från Högskolan i Borås. Hon anser att romanisering traditionellt använts på biblioteken i syfte att underlätta för bibliotekarierna att organisera informationen. Men ur ett användarperspektiv, som är det perspektiv som blivit rådande, så *försämrar* bruket av romanisering möjligheterna för användare med andra skriftspråk att hitta vad de söker.⁷² Risbergs syfte med uppsatsen är, förutom att visa på romaniseringens konsekvenser även att visa på tekniska möjligheter att införa originalskrift i bibliotekskataloger idag. Hon menar att flerspråkighet i kataloger inte är något som kommit i och med automatiseringen, utan det användes snarare i högre grad på kortkatalogens tid. I automatiseringens barndom fanns bara möjlighet till användning av det latinska alfabetet i de datoriserade katalogerna, och det är först på senare år som den tekniska möjligheten att visa andra skriftspråk utvecklats.⁷³ Risberg diskuterar i uppsatsen de olika tekniska problem, och konsekvenser av dessa, som föreligger för olika skriftsystem i samband med automatisering. Risberg är själv anställd på Internationella Biblioteket, och beskriver i uppsatsen de svårigheter man som anställd kan ha att hjälpa till när en låntagare söker en bok på ett annat skriftspråk. Hon beskriver även att ett samarbete mellan de för flerspråkighet ansvariga biblioteken i Danmark, Norge och Finland diskuteras. Idag köper dessa bibliotek i hög grad in samma böcker, och då katalogiseras samma titel flera gånger, när man skulle kunna samarbeta om det. Problemet med att göra detta är dock att biblioteken inte använder samma sätt att romanisera de olika skriftsystemen.⁷⁴

Vad gäller kinesiska så finns dock något av ett standardschema för romanisering. Det har bytts ut över tid, och idag använder sig de flesta i världen av ”Pinyin romanization” för transkribering av kinesiska till latinska bokstäver. Tidigare använde sig nordamerikanska bibliotek av ett system kallat Wade-Giles, som alltså skilde sig från det system som användes i exempelvis Europa och Australien. Clément Arsenaault beskriver hur nordamerikanska bibliotek i början av 2000-talet insett att en övergång till pinyin var nödvändig, och påbörjat en sådan process.⁷⁵ Kinesiska är ett ideografiskt skriftsystem till skillnad från det latinska som är ett alfabetiskt, vilket innebär att translitterering mellan de två är omöjlig, enbart transkribering låter sig göras. Men detta innebär i sin tur att kinesiska transkriberad till latinskt alfabet är dialektberoende. I Kina finns sju olika större och hundratals mindre dialekter, och skillnaderna mellan uttal och i viss mån vokabulär mellan dessa är så stor att sydkinesisk dialekt är mer eller mindre

⁷⁰ Juncker, Kragh-Schwarz, & Kirkwood 1992, s. 202

⁷¹ Juncker, Kragh-Schwarz, & Kirkwood 1992, s. 240

⁷² Risberg, 2003, s. 52

⁷³ Risberg, 2003, s. 19

⁷⁴ Risberg, 2003, s. 51

⁷⁵ Arsenaault 2002, s. 45

obegriplig för en nordkines. Den dialekt som utgör världsomspännande standard för kinesiska är Mandarin, som är vad som talas i Beijing och de nordöstra delarna av Kina. Detta innebär dock att transkriptionen kompliceras för alla som använder en annan dialekt än Mandarin, och små misstag kan få stora konsekvenser, eftersom ett och samma tecken kan ha enormt olika betydelse beroende på skiftningar i uttal och tonläge.⁷⁶

Även i IFLAs ”guidelines for library service to multicultural communities” statueras att katalogposten i första hand finns till för användaren snarare än bibliotekarien:

“Cataloguing of all library materials should, where practically possible, be in the original language and script; subject access in the national language(s) may be provided additionally for the use of library staff, together with transliteration where necessary.”⁷⁷

I IFLA:s redan tidigare nämnda handbok för mångkulturell biblioteksverksamhet utvecklas resonemanget. För att målet likvärdig service ska uppnås så krävs det att språkliga minoriteter i bibliotekets katalog får tillgång till information på sitt eget språk, och även sitt eget skriftspråk i de fall där detta inte är det latinska. Denna språk- och skriftspecifika information bör vara samlad och inte uppsplittrad i resten av katalogen, och den måste vara möjlig att finna genom att ordnas efter den standardordning för symboler och bokstäver som gäller för det aktuella språket. Det klassifikationssystem som används bör vara logiskt anpassat för den aktuella gruppens kultur och det bör vara möjligt att se även vad andra bibliotek har att erbjuda för exempelvis fjärlån. Även bibliotekarien behöver tillgång till informationen för att kunna vara behjälplig, varför information om författare och titel bör finnas översatt till majoritetsspråket.⁷⁸

5.2.3 Automatisering

Idag är det tekniskt möjligt att använda de allra flesta skriftsystem i originalform inom automatiserad publicering. Det är utvecklingen av UNICODE som möjliggjort denna mångfald av teckenuppsättningar digitalt. Jag kommer inte att gå in i detalj på de tekniska aspekterna av UNICODE, men redogöra för dess grundläggande principer och inverkan på katalogisering av flerspråkigt material. För en utförligare redogörelse för UNICODE, se Elisabeth Risberg, 2003, och hennes referenser.

Aliprand beskriver den fundamentala principen bakom UNICODE som enkelhet. Detta innebär bland annat att man använder en enad teckenuppsättning för olika språk som använder samma skrivtecken. Detta gäller exempelvis den arabiska teckenuppsättningen, där flera språk delar vissa tecken, men dock inte alla.⁷⁹ Ett annat exempel kallas ”Han unification”, och är ett enande av tecken som används i kinesiska, japanska, koreanska och historisk vietnamesiska. De aktuella tecknen skrivs på samma sätt även om de har mycket skilda uttal, eftersom det hade inneburit många dubbla, identiska tecken att göra skilda uppsättningar för varje enskilt språk.⁸⁰ Aliprand menar att bibliotekarier tenderar att se på bibliografisk kontroll utifrån skriftspråk när det egentligen handlar om språk, och att det är nödvändigt att hålla koncepten språk och skriftspråk åtskilda. Text är en synlig representation av språk, men i många fall används samma skriftspråk för att representera flera olika språk. UNICODE ger en teknisk

⁷⁶ Arsenault 2002, s. 46

⁷⁷ IFLA, 2008; Multicultural communities: Guidelines for library services; Technical services

⁷⁸ Juncker, Kragh-Schwarz, & Kirkwood 1992, s. 176-177

⁷⁹ Aliprand, 1994, s. 95

⁸⁰ Aliprand, 1996

möjlighet att representera flera skriftspråk än det latinska digitalt, men problemet med auktoritetskontroll och flerspråkighet är därmed inte löst.⁸¹

I och med möjligheterna att idag ta fram flerspråkiga databaser med olika skriftspråk, finns alltså möjligheten för bibliotek att katalogisera helt i originalspråk och originalskrift.

5.2.4 Filerling

Det traditionella sättet att filera har varit från A till Ö i fallet Sverige. Frågan är hur en mångspråkig samling ska fileras, när inte bara olika alfabet blandas, utan även alfabet och ideografiska skriftsystem. Aliprand föreslår att man helt enkelt kan definiera en ordning, inom och mellan språken i katalogen. Ideografiska skriftsystem kan ordnas på olika sätt, till exempel baserat på antingen tecknets struktur eller uttal. Men Aliprand ställer sig frågan hur man löser de fall när fileringsvärdet är identiskt, men tecknen i källan är olika.⁸²

International Standard Bibliographic Filing Rules föreskriver att bibliografiska poster på andra skriftspråk ska inordnas enligt skriftspråkets egen alfabetiska ordning. Detta är dock beroende av språk och inte bara skriftspråk. Exempel på detta är svenskans å, ä, ö, som ju saknas i andra språk som ändå använder det latinska alfabetet. Ett annat exempel är spanskans ñ, som följer efter n i alfabetet. Dessa faktorer innebär fler skäl till att varje språk bör ha en egen katalog i den mångkulturella biblioteksverksamheten, även olika språk med latinskt alfabet. Katalogen kan då sökas genom den bokstavsordning låntagaren är förtrogen med.⁸³

5.3 Bibliotek och mångkultur

Två unika problem föreligger när det gäller att rikta biblioteksverksamhet till minoritetsgrupper i ett samhälle. För det första består en stor del av de potentiella användarna av människor som är mer eller mindre nykomlingar i samhället där biblioteket verkar. För det andra består denna användargrupp av såväl spridda som koncentrerade etniska grupper som talar många olika språk, och graden av bekantskap med bibliotek som koncept kan även variera stort bland dessa potentiella användare.⁸⁴

IFLA:s ”Section on Library Services to Multicultural Populations” har med anledning av behovet för bibliotek världen över att anpassa sig till sina nya förhållanden tagit fram riktlinjer för verksamhet i mångkulturella samhällen. Den första versionen av dessa riktlinjer kom 1982, och den andra, reviderade versionen 1998. Behovet att revidera riktlinjerna uppstod till följd av den snabba tekniska utveckling som gav upphov till nya sorters media och sätt att förmedla information.⁸⁵ Syftet med riktlinjerna är att förespråka aktiva åtgärder för att säkerställa jämlikhet i tillgång till information för etniska, språkliga och kulturella minoriteter. Riktlinjerna understryker att det är av stor vikt att det mångkulturella perspektivet integreras i hela biblioteksverksamheten och inte utgör en isolerad del. Förhoppningen är att förståelse och tolerans mellan olika etniska grupper ska främjas genom användandet av riktlinjerna.⁸⁶

⁸¹ Aliprand, 2005, s. 244

⁸² Aliprand, 1996

⁸³ Juncker, Kragh-Schwarz, & Kirkwood 1992, s. 222-223

⁸⁴ Juncker, Kragh-Schwarz, & Kirkwood 1992, s. 236

⁸⁵ IFLA, 2008, Multicultural Communities: guidelines for library services, Introduction

⁸⁶ IFLA, 2008, Multicultural Communities: guidelines for library services, Guidelines for library service

Sammanfattningsvis statuerar IFLA:s riktlinjer att biblioteksmaterial och tillgång till information ska kunna fås på det språk olika användare själva föredrar. Ett biblioteks samlingar bör därför vara uppbyggda på ett sätt som är relaterat till vilka grupper biblioteket vänder sig till, samt dessa gruppers storlek. Varje etnisk grupp ska ha tillgång till en välavvägd samling, och nivån per capita ska vara densamma för dessa som för den övriga befolkningen. Materialet bör vara både på ursprungsspråk, andraspråk och majoritetsspråket, och ha samma spridning som för majoritetsbefolkningen över böcker, periodika, ljudupptagningar, film och digitala medier. Om en minoritetsgrupp saknar tryckt material eller har en låg läskunnighet, bör detta kompenseras med andra typer av material. Bibliotek med webbsidor eller digital katalog bör tillgängliggöra dessa globalt.⁸⁷ Referenstjänster och liknande bör kunna fås på de språk som används mest, och samhällsinformation är av stor vikt att tillgängliggöra på användarnas olika språk.⁸⁸ Biblioteket bör också möjliggöra möten mellan kulturer och kunskapsinhämtande om andra kulturer genom att erbjuda tillämplig information på både majoritetsspråket och andra språk. Biblioteket ska uppmuntra språkinläring genom att erbjuda sådant material och medverka i kurser av olika slag, exempelvis för nyanlända invandrare. Biblioteket bör dessutom vara aktivt i kulturlivet i det område det verkar, vad gäller alla berörda etniska grupper.⁸⁹

Det material som riktar sig till minoritetsgrupper ska, precis som allt annat material hållas uppdaterat. IFLA förespråkar i sina riktlinjer en hög grad av centralisering av såväl förvärv som katalogisering av materialet, för att minimera kostnader och undvika dubbelarbete. Som vi har sett så innebär katalogisering av material på olika språk och från olika kulturer extra komplikationer, så en centraliserad katalogisering undanröjer även risken för inkonsekvens i katalogiseringen. Riktlinjerna statuerar att katalogisering av mångkulturellt material ska hålla samma standard som katalogiseringen av material på majoritetsspråket, och den ska i så stor utsträckning som möjligt vara på det språk och skriftspråk som materialet ifråga. Automatiserade system som används av biblioteket ska kunna hantera andra skriftspråk än majoritetsspråkets alfabet.⁹⁰

5.4 Bibliotek och mångkultur i Sverige

”Internationella Biblioteket i Stockholm; En idé om ett världsbibliotek” heter en utredning av Stig Lundström som kom 1997. Denna var en del av utredningsarbetet inför omstöpanandet av vad som var Invandrarlånecentralen till det publika bibliotek som idag är Internationella Biblioteket. I denna skrift beskriver Lundström hur behovet av litteratur på invandrarpråk växte sig starkt i och med 70-talets övergång från arbetskraftsinvandring till flyktinginvandring. Samtidigt kom vid denna tid den politiska inriktningen att handla om ”invandrapolitik” i den bemärkelsen att invandrade grupper ansågs vara i behov av speciella kompensatoriska åtgärder, för att stärka den eftersatta position de ansågs befinna sig i genom att vara nya i det svenska samhället. Detta influerade även riktlinjerna för kulturpolitiken och därmed biblioteken.⁹¹ Biblioteken, framför allt på mindre orter, hade dock ofta praktiskt svårt att leva upp till detta. Svenska statens så kallade ”Hela-Sverige-strategi” gick ut på att alla kommuner skulle dela på ansvaret för flyktingmottagandet som tidigare mest varit en fråga för de större

⁸⁷ IFLA, 2008, Multicultural Communities: guidelines for library services; Library materials

⁸⁸ IFLA, 2008, Multicultural Communities: guidelines for library services; Information and reference services

⁸⁹ IFLA, 2008, Multicultural Communities: guidelines for library services; Cross-cultural materials and services

⁹⁰ IFLA, 2008, Multicultural Communities: guidelines for library services; Technical services

⁹¹ Lundström, 1997, s. 14

städerna. Detta bidrog till att många folkbibliotek på mindre orter överrumplades av den hastiga förändringen i fråga om dessa prioriterade målgrupper i bibliotekets upptagningsområde. Nya invandrar- och språkgrupper bosatte sig i kommunen, för att inte sällan flytta igen när biblioteket byggt upp vad det såg som ett adekvat bestånd till dessa språkgrupper. Dessa böcker lånades inte ut, och istället kunde en ny språkgrupp komma in i kommunen, med helt nya behov.⁹² Man hade heller inte, trots kraven på särskild hänsyn och behandling av invandrare, någon nationell samordning eller ansvarsfördelning mellan folkbiblioteken. Inköp av litteratur på andra språk än svenska gick efter ett fast antal relaterat till storleken på en viss språkgrupp i kommunen, länet och landet. Detta blev ett stelt system eftersom storlek på en grupp inte alltid motsvarar det faktiska behovet, och för att olika bibliotek ofta köpte samma titlar på ett visst språk.⁹³

En ny riktning för politik rörande ”nya svenskar” kom 1997 i och med regeringens proposition 1997/98:16 med titeln ”Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrapolitik till integration”. Den genomgående politiska viljan i propositionen handlar om att komma bort från uppdelningen svenskar - invandrare, i vilken man menar att ”invandrare” klumpas ihop och särbehandlas. Denna särbehandling är ett hinder för utvecklingen av ett jämlikt och på allvar mångkulturellt samhälle. Istället ska den generella politiken genomsyras av ett mångkulturellt perspektiv, och individens behov styra insatser och åtgärder snarare än individens bakgrund.⁹⁴

Bakgrunden är en oro över ökande segregation, främlingsfientlighet och ökade klyftor där arbetslöshet, bidragsberoende och alienering från samhället alltmer går efter etniska gränser. Man vill göra uppbrott med den gamla politiken som man tycker visat sig felaktig. Utgångspunkten för den nya politiken är istället en mångfald där ”etnisk tillhörighet” lika gärna kan betyda ”svensk” som ”kurd”, istället för säråtgärder för vissa grupper.⁹⁵ Mångfalden ska alltså idealt sett vara en naturlig del av samhället på alla nivåer, tankegångar som överensstämmer med IFLA:s ideal för det mångkulturella biblioteket. Detta i den bemärkelsen att mångfalden ska vara en naturlig, i all verksamhet integrerad del, och inte en egen avdelning, inte en säråtgärd. Man kan säga att IFLA i sina riktlinjer och regeringen i sin proposition, vilket i förlängningen är deras direktiv till den enskilda biblioteksverksamheten på en makronivå är helt överens om vad man eftersträvar.

5.5 Internationella biblioteket

Internationella Biblioteket startade i Stockholm, som en statlig invandrarlånecentral, förkortad ILC, 1991. Uppdraget var att bygga upp och upprätthålla ett mediebestånd som skulle motsvara de svenska behoven av litteratur på invandrarpråk. Förutom att vara en central depå som de enskilda folkbiblioteken i landet kunde låna och uppdatera litteratur från så skulle ILC ansvara för rådgivning och fortbildning i dessa frågor genom kurser, konferenser och samarbete med sina motsvarigheter i resten av Norden.

En central medieförsörjningsplan för material på minoritetsspråk gav riktlinjerna för ansvarsfördelningen mellan Invandrarlånecentralen och Sveriges folkbibliotek. Denna utarbetades i samarbete mellan Invandrarlånecentralen och länsbiblioteken, och en plan av detta slag var unik i världen vid denna tid och rönte därför stor uppmärksamhet. Den

⁹² Lundström, 1997, s. 6

⁹³ Lundström, 1997, s. 22

⁹⁴ Sverige, framtiden och mångfalden: Från invandrapolitik till integration (1997) s. 20

⁹⁵ Sverige, framtiden och mångfalden: Från invandrapolitik till integration (1997) s. 19

centrala medieförsörjningsplanen gav Invandrarlånecentralen det centrala ansvaret för beståndets sammansättning, och att det utnyttjades, gallrades och vårdades på ett adekvat sätt.⁹⁶ Detta kunde i sin tur avhjälpa problematiken med kommuners skiftande befolkningskomposition, med över- och underutnyttjade bokbestånd och dubbla inköp som nämnts i föregående kapitel.

Delar av den centrala medieförsörjningsplanens riktlinjer finns beskrivna i den i föregående kapitel nämnda utredningen ”Internationella Biblioteket i Stockholm; En idé om ett världsbibliotek” från 1997. I dessa står bland annat att:

- ”Invandrarlånecentralen ansvarar för alla i Sverige representerade språk utom svenska, engelska, tyska, franska, danska, norska och samiska. För dessa språk har man även depåansvar.”
- ”Invandrarlånecentralen ansvarar särskilt för medieförsörjning till människor på landets flyktingförläggningar och flyktinglussar.”
- ”Invandrarlånecentralen ska fungera som rådgivare och tillhandahållare av information kring frågor som berör biblioteksverksamhet riktad till invandrare.”⁹⁷

Utgångspunkterna för utredningen ”Internationella Biblioteket i Stockholm; En idé om ett världsbibliotek” var bland annat att ta fram ett beslutsunderlag för ett eventuellt omstöpanande av Invandrarlånecentralen till ett öppet bibliotek. Utredningen genomsyras av uppfattningen att människor med andra modersmål än svenska har rätt till en likvärdig, fullgod service på samma sätt som den ”inhemska befolkningen”. Utredningen vill att verksamheten ska vara mångspråkig och riktad till alla, istället för att handla om ”invandrarverksamhet”, med verksamhet på ”invandrar­språk”. Det innebär även att begreppet ”invandrar-” som prefix ska strykas ur terminologin, liksom termen ”skolspråk” som man i utredningen menar har spelat ut sin roll.⁹⁸ Utredningen ligger härmed i linje med den omsvängning från invandrapolitik till integrationspolitik som kom till vid denna tid genom regeringens proposition 1997/98:16 (se föregående avsnitt). Man vill i utredningen komma bort från synen att verksamhet riktad till invandrare är något ”vid sidan om”, något man uppfattar som ganska vanligt. Man önskar istället att denna typ av verksamhet ska ses som en integrerad del i bibliotekets övriga verksamhet, och att låntagarna ska kunna ”botanisera i hyllorna” och låna direkt på plats, istället för att ta en omväg genom en fjärrlånebeställning från sitt lokala folkbibliotek. Låntagarna skulle då dessutom kunna ställa sina frågor till och bli bemött av mer erfaren och kvalificerad personal. Erfarenhetsmässigt menar man i utredningen att invandrare har svårare att få adekvat service än svenskar på biblioteken, och att kundkontakten blir svårare ju längre avståndet mellan låntagarens språk och svenskan är. Om dessutom skriftspråket är ett annat blir svårigheterna än större. I utredningen hoppas man även att invandrarverksamhetens status inom biblioteksverksamheten som helhet ska höjas genom ett publikt bibliotek, samt att det stärker Stockholms stads integrationssträvanden.⁹⁹ Man tror att ett publikt internationellt bibliotek kan locka nya låntagargrupper, samt bli en resurs för exempelvis hemspråkslärare, tolkar, översättare och lärare i svenska för invandrare.¹⁰⁰ Väldigt mycket i argumentationen går igen i planeringen inför, och beskrivningen av webbplatsen som vi kommer in på längre fram.

⁹⁶ Nordin Siebolds, 1998, s. 94

⁹⁷ Lundström, 1997, s. 23

⁹⁸ Lundström, 1997, s. 34-35

⁹⁹ Lundström, 1997, s. 16

¹⁰⁰ Lundström, 1997, s. 48

Det nya publika biblioteket som fick namnet Internationella Biblioteket öppnade år 2000, i Annexet invid Stockholms stadsbiblioteks huvudbibliotek i centrala Stockholm. Invandrarlånecentralens funktion, med depåansvar för den mångspråkiga litteraturen, finns dock kvar som en del inom Internationella Biblioteket. I KB-utredningen som kom 2003 beskriver man Internationella Biblioteket ungefär som det ser ut än idag. IB har byggt upp ett bestånd på runt 130 språk och ett kontaktnät med kollegor inom samma fält, har samlat på sig kunskap om inköpskanaler över hela världen, och personalen talar sammanlagt 27 språk. Staten, Stockholms läns landsting och Stockholms stad delar på huvudmannaskapet för Internationella Biblioteket, där dock Stockholms stad står för den största delen.¹⁰¹ I KB-utredningen säger man vidare:

”Den viktigaste fråga som Internationella Biblioteket står inför idag är att göra allt detta tillgängligt, dvs. att oavsett språklig bakgrund ska brukarna ha samma möjligheter och kunna ha tillgång till samma information. Detta är enligt Internationella Biblioteket en rättighetsfråga för alla medborgare, och handlar om allas rätt till likvärdig service.”¹⁰²

Det är för att uppnå denna jämlikhet i tillgång till service och information som planen på en virtuell mötesplats, Virtuella Internationella biblioteket (VIB) lanseras. Värt att notera är att det i KB-utredningen kallas just en mötesplats, det är alltså något mer än bara en hemsida för ett bibliotek. Både användare och personal ska nyttja, och mötas på den virtuella mötesplatsen.¹⁰³

¹⁰¹ KB: Ett nav I kunskapssamhället, 2004, s. 335

¹⁰² KB: Ett nav I kunskapssamhället, 2004, s. 336

¹⁰³ KB: Ett nav I kunskapssamhället, 2004, s. 336

6. INTERNATIONELLA BIBLIOTEKETS FLERSPRÅKIGA WEBBPLATS – STUDIE OCH RESULTAT AV INTERVJUER

I detta kapitel kommer jag att ge en beskrivning av hur Internationella Bibliotekets webbplats tillkom, av vilken information som finns på webbplatsen och av hur informationen är organiserad. Jag kommer därefter att redovisa min studie av de olika kategorierna material man kan söka på webbplatsen, nämligen: böcker, musik, tidningar och tidskrifter samt länkar. Jag har studerat hur dessa fyra kategorier organiserats och gjorts sökbara samt hur katalogposterna ser ut.

När det gäller studien av webbplatsen som helhet, dess informationsorganisation och gränssnitt, så har jag tittat på den svenska versionen av webbplatsen. Detta för att den svenska versionen utgör grund för webbplatsen, och för att svenska är mitt modersmål och det språk jag hanterar problemfritt. Dessutom så är webbplatsen på denna övergripande nivå densamma på alla språk. Däremot skiljer sig informationen åt *inom* kategorierna mellan de olika språken. All information finns på svenska, men en katalogpost på exempelvis arabiska finns inte dessutom på de övriga fyra språken. Vad gäller katalogposterna så har jag studerat ett tiotal poster om material på varje språk, dock blir det naturligt nog den svenska versionen av posten.

Resultatet av intervjuerna har jag bakat in i den löpande texten om studien av webbplatsen. Detta eftersom mycket av det som informanterna pratar om berör aspekter av och förklarar webbplatsens olika delar. Jag anser därför att det är bättre om denna information sätts i sitt sammanhang snarare än att den redovisas i ett separat kapitel. Jag kommer dock inledningsvis redovisa hur jag gått tillväga vid intervjuerna.

6.1 Intervjuer med ansvariga för webbplatsen

I mitten av mars 2008 genomförde jag tre intervjuer med personer som på olika sätt medverkat i och ansvarat för framtagande och drift av Internationella Bibliotekets webbplats. Syftet med intervjuerna var dels att få mer fakta kring webbplatsen i sig, dels att få en djupare inblick i vilka tankar och behov som styr skapandet av webbplatsen och hur den utformats. Jag tillfrågade de intervjuade om jag fick använda deras namn i uppsatsen under förutsättning att de fick läsa vad jag skrivit först. Detta eftersom jag ser en poäng med att redovisa vad de tre arbetar med och vilken roll de haft i skapandet av webbplatsen, och deras identitet skulle därmed i praktiken ändå vara röjd. Den förste jag intervjuade var Larry Lempert, chef för Internationella Biblioteket, som var en av initiativtagarna till bibliotekets webbplats. Därefter intervjuade jag Daniel Andersson, som var projektledare för projektet Internationella Bibliotekets flerspråkiga webbplats. Han har därefter arbetat på Stockholms Stadsbiblioteks virtuella enhet, med att projektleda Stockholms Stadsbiblioteks nya webbplats biblioteket.se som togs i bruk våren 2008. Daniel Andersson är inte bibliotekarie, utan har läst pedagogik, kommunikation och teknik. Sista intervjuade jag Anna Gustafsson Chen som arbetar som PR-bibliotekarie på Internationella Biblioteket, vilket innebär att hon arbetar med visningar och studiebesök samt är huvudredaktör för webbplatsen. Hon sysslar inte direkt med marknadsföring, det gör istället Stockholms Stadsbiblioteks marknadsavdelning. Anna Gustafsson Chen var med i arbetet med webbplatsen från allra första början.

6.2 Webbplatsens tillkomst, språk och målgrupp

År 2000 började Internationella Biblioteket att skissa på vad som inledningsvis var tänkt som en länkportal där man skulle samla länkar med samhällsinformation på olika språk. Alla tre informanterna säger att länkportaler var något som var populärt vid den här tiden. Den första ansökan om stöd från Kulturrådet hade IB gjort ihop med Ordbron. Denna hade resulterat i att Ordbron beviljades pengar medan Kulturrådet från Internationella Bibliotekets sida önskade ett förtydligande om vad man avsåg att göra, och en tydligare definition av målgruppen för projektet. Det var i detta skede Daniel Andersson projektanställdes för att göra en förstudie, som utvecklades till en projektplan och en ny ansökan till Kulturrådet.¹⁰⁴ Under arbetet med projektplanen och den nya ansökan reviderade IB planerna om en länkportal och utvecklade istället idén om den webbplats som finns idag. Den projektgrupp som inrättats ställde sig frågan om vad det egentligen var IB ville med webbplatsen, och vilka problem som fanns som kunde lösas med hjälp av den. Larry Lempert berättar att man i projektgruppen insåg att grunden handlade om att tillgängliggöra det litteraturbestånd som Internationella Biblioteket har. Den stora kompetens i språk och litteratur från hela världen som finns på Internationella Biblioteket var vad som skulle tillgängliggöras, och man ville att den skulle tillgängliggöras bättre även för dem av Internationella Bibliotekets målgrupp som inte bor i Stockholm. Det verkliga problemet för många av användarna handlade om att böckerna helt enkelt inte var sökbara för dem, på grund av transkriberingen. Även om låntagaren kan tala svenska så kan det vara omöjligt att hitta en transkriberad boktitel i katalogen. Larry Lempert menar att det är svårt nog att inte kunna svenska men ändå använda sig av det latinska alfabetet. Om en låntagare har en bakgrund i ett helt annat skriftspråk så är det ytterligare ett hinder.¹⁰⁵ Även Anna Gustafsson Chen understryker transkriberingsproblematiken som en drivande faktor till att webbplatsen kom att utformas som den gjort. Även för henne som anställd var det ofta svårt att hjälpa en låntagare som på plats på biblioteket undrade om de hade en viss titel på exempelvis arabiska. Låntagaren visste ju inte hur titeln eller författarnamnet transkriberades till latinska bokstäver, och vet man inte det så kan boken inte hittas i Stockholms Stadsbiblioteks katalog. Kan inte den anställda arabiska så vet hon eller han lika lite som låntagaren om hur det transkriberas. Anna Gustafsson Chen säger att hon som anställd efter ett tag ibland kunde lära sig hur vissa ljud på vissa språk transkriberas, och i andra fall kunde hon fråga den på biblioteket som katalogiserade material på språket i fråga. Men då gäller det att ha den kompetensen att tillgå. De som katalogiserar har vedertagna romaniseringsscheman för olika språk, som är desamma för alla bibliotek i Sverige. Men dessa scheman är ingen allmän kunskap, låntagaren har kanske lärt sig transkribera efter ett annat schema om han eller hon alls lärt sig transkribera. Att användarna av webbplatsen skulle kunna söka litteratur på originalspråk blev alltså den springande punkten. Att kunna hitta böckerna är hela poängen med ett bibliotek, menar Anna Gustafsson Chen, och avrundar resonemanget om hur tankarna om webbplatsen styrdes:

Egentligen kan man säga att från början är ju tanken att det ska vara som en katalog, och sen allt det här som finns runt omkring, information om biblioteket, öppettider, det är ju lite mer extrainformation, men basen är egentligen katalogen. Och det kom vi väl fram till eftersom vi alla hade

¹⁰⁴ Intervju med Daniel Andersson 2008-03-13

¹⁰⁵ Intervju med Larry Lempert 2008-03-13

känt att det var ett problem när man jobbar i biblioteket. Att man inte kan hitta böckerna, det är väl en sådan här gemensam erfarenhet.¹⁰⁶

I projektbeskrivningen för webbplatsen så skriver man att undersökningar i Danmark visar på att enbart en tredjedel av användarna av en katalog lyckas med att få relevanta svar vid en sökning. Dessa undersökningar är baserade på genomsnittliga användare som behärskar danska, så en användare som ställs inför transkriberingsproblematik bör ha än mindre chanser att lyckas. Enligt vad som sägs i projektplanen så bör liknande förhållanden råda även i Sverige.¹⁰⁷

Eftersom det största problemet för åtkomst till böcker i katalogen var transkriberingsproblematiken, så valde IB att satsa på att webbplatsen skulle fungera på andra skriftspråk än det latinska. Språk som var stora i utlåning och bokbestånd hos Internationella Biblioteket och som dessutom använder andra skriftsystem än det latinska valdes ut, nämligen ryska, kinesiska, arabiska och persiska. Till dessa lades spanska, eftersom bibliotekets största bokbestånd är på spanska, berättar Larry Lempert. Kinesiska är egentligen inte ett av de största språken på Internationella Biblioteket, men utlåningen växer enligt Lempert hela tiden, och dessutom finns bra kompetens för kinesiska inom biblioteket.¹⁰⁸

Hela grunden i webbplatsen är på svenska. En låntagare ska, även med ett av de andra skriftspråken, själv kunna söka och vara förvissad om att det faktiskt är vad han eller hon söker som har hittats. Genom att samma sida sedan kan visas även på svenska så kan även bibliotekarien vara säker på att förstå vad som eftersöks. Larry Lempert menar att man på detta sätt i större utsträckning kan slippa den oönskade kollektivisering av invandrare som uppstår genom beställningar av typen ”20 böcker till en ca 35-årig kines”. Han menar att depositionsarbetet bygger på kollektivisering så länge som bibliotekarien och låntagaren inte talar samma språk. När användarna istället kan söka själva och välja exakt vilka böcker de faktiskt vill ha så kan de äntligen bli sedda som individer. Han avslutar med att konstatera att ”alla ska ha rätt till precis den bok de vill ha”.¹⁰⁹

En annan viktig faktor som inverkar på vilka språk IB valde att satsa på var att en förutsättning för genomförandet var att språkkompetensen redan fanns inom biblioteket. Både byggande och användande av webbplatsen kunde därmed hanteras utan att hjälp behövde tas in utifrån. Förhoppningen vid starten våren 2005 var att senare kunna lägga fler språk till webbplatsen med hjälp av kompetensen hos andra bibliotek ute i landet.¹¹⁰ Detta har inte skett i någon större utsträckning, men i skrivande stund är IB nästan klara med att introducera polska på samma nivå som de sex huvudspråken på webbplatsen, med sökbar litteratur på polska. Att möjlighet finns att göra detta beror på att man fått en polsk språkkompetens inom biblioteket. Eftersom den största delen av mitt arbete utförts innan polskan introducerades, och eftersom denna process vid slutet av uppsatsarbetet inte är fullt avslutad, så kommer jag inte heller att studera de polska delarna. Dessa följer dock samma principer som de andra huvudspråken.

Redan från början ville IB ha även thailändska som ett av språken på webbplatsen, men hade ingen personal som kunde det. Enligt planerna ska thailändska dock bli nästa språk

¹⁰⁶ Intervju med Anna Gustafsson Chen 2008-03-17

¹⁰⁷ Andersson, Daniel (2003). Projektbeskrivning Virtuella Internationella Biblioteket, s. 6

¹⁰⁸ Intervju med Larry Lempert 2008-03-13

¹⁰⁹ Intervju med Larry Lempert 2008-03-13

¹¹⁰ Gustafsson Chen, Anna (2005). Internationella Bibliotekets hemsida: en väg till den kinesiskspråkiga litteraturen. Ur Kina, nr 4, Tuppens år 2005, s. 100-101

på webbplatsen eftersom det är ett av de största språken som lånas. Pengar finns till detta varför man hoppas kunna anställa en thailändsk bibliotekarie som flyttat tillbaka till Thailand, för att göra de nödvändiga texterna.¹¹¹ En stor del av webbplatsens information finns även på engelska och franska, något jag dock inte kommer att titta närmare på.

Vad webbplatsen skulle innehålla och hur det skulle struktureras och göras sökbart arbetades fram i en projektgrupp med bland annat anställda med kompetens i språk och/eller litteratur från en viss språkgrupp. I och med den nya inriktning projektet kom att få så frångicks den initiala tanken på att tillhandahålla samhällsinformation. Daniel Andersson berättar att de dock hade många diskussioner om detta i projektgruppen. Han menar att det är fullt rimligt att samhällsinformation på andra skriftspråk än det latinska skulle finnas på nätet idag, men att ingen riktigt har velat ta ansvaret för detta, och därför finns det inte. Internationella Biblioteket bedömde det som ett för stort uppdrag att ta på sig, utan att formellt ha fått det uppdraget.¹¹²

Webbplatsen kom alltså att centreras kring åtkomst till litteratur och information om biblioteksrelaterade frågor. Syftet med webbplatsen beskrivs i projektplanen vara att ge användarna, oavsett dessas språk eller var de befinner sig geografiskt, tillgång till och kunskap om biblioteksverksamhet, om sina rättigheter, samt om litteraturen och ingångar till denna. Gentemot andra bibliotek syftar webbplatsen till att utgöra ett stöd och en avlastning i fråga om urval, inköp och kontakt med låntagare. Syftet är även att bland annat förbättra kontakten mellan andra bibliotek och IB, samt att underlätta för andra bibliotek att utnyttja IB:s tjänster. Syftena för IB:s egen del innefattar bland annat att webbplatsen ska vara ett stöd och en avlastning för personalen och för olika funktioner inom biblioteket, samt att kommunikation med och informationsspridning till olika grupper ska underlättas.¹¹³

Målen för webbplatsen som beskrivs i projektbeskrivningen är många, men för att här kort sammanfatta dem så kan de sägas vara präglade av att man vill främja tillgänglighet, mångfald och läslust på det egna modersmålet eller andraspråket. Man vill öka kvaliteten på utbud, tjänster och stöd, och utveckla arbetet med flerspråkig litteraturförsörjning. Man vill att webbplatsen ska utgöra en öppen mötesplats för människor med olika språk- och kulturarv, samt även öka kommunikationen mellan IB och dess användare. Man vill bygga nätverk mellan IB och andra intressenter, samt öka personalens kompetens i de frågor man har att göra med.¹¹⁴

Våren 2005 togs Internationella Bibliotekets flerspråkiga webbplats i drift och praktiskt fungerar det så att man har en språkansvarig som redaktör för respektive språks sidor på webbplatsen. Denna ansvarar för att översätta den information som ska översättas, lägga in nyheter och boktips på "sitt" språk, samt att lägga upp alla nya böcker och göra dem sökbara.

Webbplatsen har flera ganska skilda målgrupper tycker alla tre informanterna. Störst vikt lägger Larry Lempert vid människor med annan språkbakgrund som har behov av och rätt till Internationella Bibliotekets litteratur, litteratur som inte finns på andra folkbibliotek ute i landet men som Lempert anser borde finnas där. Den andra stora målgruppen är personalen runt om i landet, som man bland annat genom webbplatsen vill få att öka sina inköp på andra språk. Lempert önskar att Internationella Biblioteket

¹¹¹ Intervju med Larry Lempert 2008-03-13

¹¹² Intervju med Daniel Andersson 2008-03-13

¹¹³ Andersson, Daniel (2003). Projektbeskrivning Virtuella Internationella Biblioteket, s. 7-8

¹¹⁴ Andersson, Daniel (2003). Projektbeskrivning Virtuella Internationella Biblioteket, s. 9-10

och deras bestånd ska vara ett komplement till de övriga bibliotekens bestånd, men att det finns ett värde i att biblioteken själva också har en egen mångspråkig samling.¹¹⁵

Både Gustafsson Chen och Andersson anser att utformningen av webbplatsen kompliceras av att målgrupperna är så olika. Dels är det de låntagare som talar något av de fem språk som genomgående används på webbplatsen. Men sedan finns det andra låntagare, som inte har svenska som förstaspråk, men inte heller något av webbplatsens andra språk. Ytterligare dimensioner tillkommer i och med att vissa låntagare finns i närområdet och kan besöka biblioteket, medan andra finns någon annanstans och måste gå via sitt lokala bibliotek. Till detta kommer målgruppen personal.¹¹⁶

I projektplanen har målgrupperna delats in i primära och sekundära. De primära målgrupperna är de språkgrupper som utgör huvudspråken på webbplatsen, samt bibliotekspersonal. De sekundära målgrupperna är alla andra språkgrupper som IB ansvarar för, samt vad man kallar förmedlare, vilket innefattar lärare, förskolepersonal, personal på barnvårdscentraler, förlag, SFI, studieförbund, press, samt studerande av utländska språk.¹¹⁷

6.3 Webbplatsens struktur och innehåll

När jag studerat webbplatsens innehåll samt strukturen för det så är det den svenska versionen jag tittat på. Jag förstår spanska, men inte något av de andra skriftspråk som webbplatsen innehåller. Innehållet på de mer allmänna informationssidorna ska enligt mina informanter vara detsamma på alla språk. Överlag så ska all information som finns på webbplatsen även finnas i den svenska versionen. Däremot finns inte all information som finns på svenska på alla övriga språk.¹¹⁸ Det jag gör i detta avsnitt är att studera vilken typ av innehåll som finns på webbplatsens svenska del, samt hur det är strukturerat. Jag noterar även i vilka fall man kan välja att visa informationen på de andra språken, och i vilka fall den endast finns på svenska.

6.3.1 Struktur

Strukturen för informationen och tjänsterna på webbplatsen togs fram genom att Daniel Andersson utformade olika förslag som sedan diskuterades i projektgruppen. Alla texter togs först fram på svenska och översattes sedan. Man benade sig ner till vilken information som var nödvändig att ha med, och var den tillräckligt viktig så fick den egen punkt. Daniel Andersson tycker att den spridning i målgrupp och uppdrag som Internationella Biblioteket har komplicerade utformningen av webbplatsstrukturen. IB har ett uppdrag till låntagare lokalt, ett till andra bibliotek i landet, och ett till alla enskilda låntagare i Sverige. Situationerna är väldigt olika, och media som musik och film har även människor som enbart talar svenska ett intresse av. Beroende på utgångspunkt kunde strukturen ha fått olika utformning, webbplatsen kunde ha fått olika ingångar, och man experimenterade sig mer eller mindre fram till det som blev den slutgiltiga strukturen. Intervjuer med användare genomfördes även, om struktur, formgivning och så vidare. Användarna talade olika språk, men hade det gemensamt att de var befintliga besökare på det fysiska biblioteket.¹¹⁹

¹¹⁵ Intervju med Larry Lempert 2008-03-13

¹¹⁶ Intervju med Anna Gustafsson Chen 2008-03-17

¹¹⁷ Andersson, Daniel (2003). Projektbeskrivning Virtuella Internationella Biblioteket, s. 8

¹¹⁸ Intervju med Daniel Andersson 2008-03-13

¹¹⁹ Intervju med Daniel Andersson 2008-03-13

Internationella Bibliotekets startsida är på svenska, med en stor och tydlig illustration av var man kommit. Vågrätt överst på sidan finns ett gränssnitt som är oföränderligt oavsett hur man navigerar inom webbplatsen. Detta består dels av logotypen, i form av texten InternationellaBiblioteket.se som klart och tydligt står högst upp i vänster hörn. Logotypen är även en väg tillbaka till förstasidan oavsett var man befinner sig inom webbplatsen. Parallellt med logotypen finns en sökfunktion, högst upp i höger hörn. Denna är försedd med en rullgardinsmeny, som möjliggör att man kan välja om man vill söka på hela webbplatsen eller avgränsa sökningen till någon av kategorierna böcker, musik eller länkar. Under dessa två funktioner finns en länkkarta som hela tiden visar var på webbplatsen man befinner sig, och var man senast kom ifrån. Kartan inleds med att visa vilket språk man har valt, därefter följer information om sida för sida fram till var man befinner sig. Den sista funktionen i det övre gränssnitt som är med på alla sidor är funktionen att man hela tiden kan välja språk var man än befinner sig. De sex språken finns uppräddade på både svenska och det aktuella språket. Om man väljer språk här så innebär det att man kommer direkt till startsidan för respektive språk. Om man däremot är inne i webbplatsstrukturen på exempelvis arabiska, och sedan klickar på logotypen i vänster hörn, så innebär detta att man hamnar på den svenskspråkiga hemsidan.

Lodrätt längs vänster sida löper en annan meny, vilken även denna finns på alla sidor inom webbplatsstrukturen. Denna visar på själva innehållet på webbplatsen i form av 13 huvudkategorier, vilka om man klickar på dem öppnar olika stora hierarkiska undermenyer. Jag kommer att återkomma till dessa. Under dessa i den meny som syns överallt på webbplatsen finns rubrikerna ”Tipsa en kompis”, ”Skriv ut sidan”, ”Anpassa sidan” samt ”Om cookies”. Underst finns en möjlighet att logga in eller bli medlem, en funktion för i första hand bibliotekspersonal. Vågrätt längst ner på sidan finns adressinformation till Internationella Biblioteket samt information om sidansvarig, även detta är information som följer med oavsett på vilken sida inom webbplatsen man befinner sig.

6.3.2 Innehåll

Webbplatsen har ett mycket fylligt och brett innehåll, och det går för det mesta att leta sig tillbaka i arkiven till äldre artiklar och liknande. Ofta finns även länkar till andra webbplatser, författares, organisationers, projekts, om man önskar vidare läsning. Dock är inte allt innehåll på IB:s webbplats översatt till alla språk. Att allt innehåll på webbplatsen ska finnas på svenska är en redaktionell princip enligt Daniel Andersson. Det finns ingen som kan alla språk, och huvudredaktören måste kunna ha koll på vad som publiceras på webbplatsen. Resurser har helt enkelt saknats för att översätta all information på hela webbplatsen till alla andra språk. Men grundinformationen om hur biblioteken fungerar, om litteratur och liknande finns på alla språk. Däremot måste det inte vara precis ordagrant enligt Andersson, ett visst utrymme för kulturell tolkning finns. Denna skillnad kan handla om olika förståelse för exempelvis böcker och begrepp, som därmed kan behöva förklaras olika utförligt.¹²⁰

Under rubriken ”Nyheter och evenemang” finns information om vad som är på gång på Internationella Biblioteket, eller någon annanstans om det är ett arrangemang som kan tänkas intressera webbplatsens målgrupp. Det kan gälla fest- eller temakvällar kring exempelvis ett land eller en världsdel, samt författarbesök och föredrag av och om författare från andra länder. Vid information om föredrag och liknande informeras även om vilket språk det kommer att hållas på. Informationen om ett evenemang på franska

¹²⁰ Intervju med Daniel Andersson 2008-03-13

är skriven på franska, och något annat språk kan inte väljas. Kan man inte läsa informationen så förstår man ändå inte föredraget. Sidan för nyheter innehåller i den svenska versionen programmet för en afrikansk familjedag, men när man ändrar språk med rullgardinsmenyn (visa denna sida på...) så är det andra nyheter som annonseras, olika beroende på valt språk.¹²¹

Här finns även information om aktuella projekt, och denna kan bara ses på svenska. Vid det tillfälle jag studerar webbplatsen ligger tre projekt uppe, inget av de tre dock särskilt aktuellt. Här finns information om en konferens arrangerad av IFLA:s Section on Library Services to Multicultural Populations 2005, med en länk till konferensens hemsida, samt information om projektet Ordbron, med länkar till mer information om projektet och till Ordbrons hemsida. Här beskrivs även ett projekt som drivits under 2004 i samarbete med Kulturrådet och Syriska Föreningen, i form av läsecirklar för äldre arabisktalande invandrare. Allt fler av de äldre i Stockholmsområdet har utländsk bakgrund, och i informationen står att undersökningar visar att kulturkonsumtion har positiv inverkan på äldres hälsa. Samtidigt är det just för de äldre ofta allra svårast att tillgodogöra sig kultur på det nya språket, parallellt med att det för äldre är än viktigare att hålla kontakt med sin ursprungliga kultur och sitt modersmål. Läsecirkarna beskrivs som lyckade och mycket uppskattade, och att Syriska Föreningen önskat en fortsättning på projektet. Någon vidare information om saken finns dock inte, varför jag antar att denna sida inte uppdaterats på ett tag. Dock står en e-postadress till en anställd på IB som intresserade för läsecirkarna kan kontakta.

Under rubriken ”Artiklar och intervjuer” är det material som är utlagt också olika beroende på språk. Det finns mer och fylligare material på de svenska sidorna än på andra språk, här finns intervjuer med kända och okända, samt recept från Internationella Bibliotekets kokbok, en receptsamling med mat från hela världen till vilken både anställda och låntagare bidragit.¹²²

Under rubriken ”Sök” får man upp en samlad information, en hjälp till att söka olika typer av information. Denna sida kan visas på alla språk. Vid det tillfälle jag tittar tycks det dock vara något fel på den arabiska sidan eftersom den, om än spegelvänd, visar sökinformationen på svenska. Första sidan under ”Sök” är en ingång till vidare sökningar. Användaren kan klicka sig vidare för att få mer information om de olika typerna av sökningar som beskrivs, och denna mer detaljerade information kan också ses på alla språk. Det går för det första att klicka sig vidare för att få utförlig information om hur man söker på själva webbplatsen. Det går även att klicka sig vidare för att söka webbplatsens böcker, musik och länkar, något jag återkommer till i avsnitt 5.4. Det finns också en länk till en sökfunktion för inköpsställen. Här går att skriva in ett sökord, samt välja medietyp och språk i två olika rullgardinsmenyer. Medietyperna är: böcker, film, multimedia och musik. Språkmenyn består här av ett utökat antal språk och är inte begränsat till webbplatsens åtta valmöjligheter, utan här ligger strax över 80 olika språk i bokstavsordning. Det går även att välja att inte begränsa sökningen till en viss medietyp eller ett visst språk. Söksidan visas dock bara på svenska. Även om ett annat språk valts som startsida för rubriken ”Sök”, så kommer man till den svenska sökfunktionen för inköpsställen när man klickar på den länken. (Jag gissar mig till vilken det är). Under rubriken ”Sök i andra bibliotekskataloger” går att klicka sig vidare för att få utförligare information om att söka på bibliotek.se, att söka bland Internationella Bibliotekets samtliga böcker (det vill säga på andra språk än

¹²¹ InternationellaBiblioteket.se; Nyheter och Evenemang

¹²² InternationellaBiblioteket.se; Artiklar och intervjuer

webbplatsen, och på webbplatsens språk fast inköpta före 2004), samt att söka i Stockholms Stadsbiblioteks katalog. Informationen om bibliotek.se finns bara på svenska, med länkar till bibliotek.se. I informationen om att söka bland Internationella Bibliotekets samtliga böcker, som kan ses på alla språk, så förklarar man att dessa måste sökas i Stockholms Stadsbiblioteks katalog, och sökningen måste göras med latinska bokstäver. Dock erbjuds en färdig sökinställning, som innebär att man söker enbart bland Internationella Bibliotekets böcker. Detta genom att klicka på bifogad länk, som för användaren in i Stockholms Stadsbiblioteks OPAC, med Internationella Bibliotekets samtliga böcker listade. Här förklaras även att man i OPAC:en kan avgränsa sökningen till exempelvis ett visst språk, under rubriken ”inställningar”.

Sist på sidan för ingångar till sökfunktioner, under rubriken ”Övrigt” finns länkar till Internationella Bibliotekets listor över författare och förlag. Förlagslänken leder till en alfabetisk lista, medan författarlänken leder till ett slumpmässigt urval av författare samt en sökfunktion. Både urvalet och sökfunktionen visas enbart på svenska, liksom träffarna man får. Man kan välja att söka författare efter förnamn, efternamn eller ursprungsland. I träfflistan visas även titlar av författaren, på vilka det går att klicka sig vidare till posten för den aktuella boken.¹²³

Funktionerna för musik, böcker, tidningar och tidskrifter, samt länkar kommer jag att gå igenom i nästa avsnitt, 6.4. Jag tittar här därför enbart på rubriken ”Film”. Under denna finns information om att Internationella Biblioteket har ca 300 kvalitetsfilmer från hela världen, vilka dock inte är beskrivna eller sökbara på webbplatsen utan måste sökas i Stockholms Stadsbiblioteks katalog. Denna sida kan ses på alla språk, och innehåller två länkar in i Stockholms Stadsbiblioteks katalog, den ena för att se Internationella Bibliotekets alla DVD-filmer, den andra för att se alla dess VHS-filmer. Sidan kan visas på alla språk, men inne i OPAC:en gäller förstås bara latinsk skrift.¹²⁴

Under rubriken ”Så fungerar biblioteket” finns information på alla språken om hur bibliotek i Sverige fungerar generellt, och Internationella Biblioteket och Stockholms Stadsbibliotek speciellt. All information under denna rubrik kan ses på alla språk. Den första sidan, med generell information om bibliotek i Sverige, ger en typ av grundläggande information som inte är så vanlig på andra bibliotek utan särskild inriktning på flerspråkighet och invandrare. Här förklaras de grundläggande värden som folkbiblioteken i Sverige vilar på, de om fritt och livslångt lärande, kulturell utveckling, intellektuell frihet och demokratiska värderingar. Man förklarar även kort de olika typer av bibliotek som finns i Sverige, att det finns ett nationalbibliotek som heter Kungliga Biblioteket, och att bibliotekslagen statuerar att alla kommuner ska ha ett folkbibliotek vilket ska vara öppet för alla medborgare samt att där ska vara gratis att låna böcker. Man ger exempel på vilka typer av material användaren kan förvänta sig att få tillgång till på sitt bibliotek samt vilka arrangemang och tjänster, exempelvis juridisk rådgivning. Om användaren inte vet var biblioteket ligger i ens egen kommun, så går det att klicka på en länk till en alfabetisk lista över Sveriges folkbibliotek. Listan visas med latinska bokstäver oavsett valt språk, men informationen runt omkring kan ses på alla språk. Via namnen i listan kan man klicka sig vidare till önskat biblioteks hemsida. Länkar för vidare läsning i olika frågor finns på båda nämnda sidor, på sidan med grundläggande information i Sverige går att klicka sig vidare till Kungliga Bibliotekets hemsida och till UNESCO:s folkbiblioteksmanifest på denna, samt till Bibliotekslagen

¹²³ InternationellaBiblioteket.se; Sök

¹²⁴ InternationellaBiblioteket.se; Film

på Kulturrådets hemsida.¹²⁵ I den utökade meny som öppnat sig när man valt att klicka på rubriken ”Så fungerar biblioteket”, kan användaren gå vidare och klicka på ”Internationella Biblioteket” för att få grundläggande information om detta. Här informeras om var Internationella Biblioteket ligger, att det är en del av Stockholms Stadsbibliotek, att där finns 200000 böcker på fler än 100 språk och språkkunnig personal som kan hjälpa till. I informationen beskrivs vidare vilka typer av material som går att låna, och hur man går till väga. Bor man i Stockholm går det att besöka det fysiska biblioteket, annars kan man låna via sitt lokala bibliotek. Till sist formuleras ambitionen att utgöra en ”mångkulturell och spännande mötesplats för alla med intresse för språk och litteratur”. Information finns om att även aktiviteter som föreläsningar, utställningar, läsecirklar och skrivarkurser utgör en viktig del av verksamheten.¹²⁶

Vidare under ”Internationella Biblioteket” finns sidor med praktisk information om hur man söker och lånar böcker, hur man skaffar lånekort, avgifter, lånekort, lånetider, låneregler och bibliotekets öppettider, allt detta kan ses på alla språk. Under ”övrigt” finns vidare information om exempelvis möjligheten att boka dator, boken kommer, databaser och inläsningstjänst.¹²⁷ Under ”Mer om IB” finns mer utförlig information om Internationella Biblioteket.¹²⁸ Under ”Fråga biblioteket” finns information om denna tjänst, samt vilka språk den finns på.¹²⁹ Under ”Bibliotek i Sverige” kommer man till den tidigare nämnda alfabetiska listan över bibliotek.¹³⁰ Under ”Bibliotek i Sverige” finns även rubriken ”Söka och låna” vilken ger information om och länkar till Stockholms Stadsbiblioteks katalog, Bibliotek.se, samt till Uppsala Universitets alfabetiska lista med länkar till de enskilda folkbibliotekens kataloger.¹³¹

Under ”Om webbplatsen” kan användaren på alla språk läsa vidare om projektet och policys, något jag inte avser att gå in närmare på. Andra delar av informationen under denna rubrik riktar sig dock i första hand till personal snarare än användare och kan därför bara ses på svenska. Det gäller ”Inställningar” och ”Bli medlem”. Medlem kan man bli om man arbetar på bibliotek eller med mångspråkig verksamhet.¹³²

Sidorna under ”För personal” är alla enbart på svenska, och jag kommer inte att gå in på dessa i detalj, men kortfattat beskriva vad de innehåller. Här går att ladda ner skyltar med biblioteksrelaterad information på olika språk, och läsa om kommande konferenser eller nätverksträffar för relaterade yrkesgrupper. På webbplatsen argumenteras för självklarheten i att den mångspråkighet som finns representerad i Sveriges befolkning bör reflekteras i alla samhällsfunktioner, inte minst biblioteken, för att invandrade personer och deras barn ska ha möjlighet att upprätthålla kontakten med sitt modersmål och med sin kultur. Här erbjuds även länkar till mångkulturella projekt, och till institutioner och myndigheter som har med invandrare och integration att göra, samt ges litteraturtips. Ett nätverk för mångspråkig biblioteksverksamhet som personal har möjlighet att gå med i presenteras, samt ett diskussionsforum för dessa frågor. Det finns tips om organisationer och hur man kan få tag i statistik, samt de för ändamålet relevanta paragraferna ur bibliotekslagen finns uppställda.¹³³ Lånecentralen har en egen

¹²⁵ InternationellaBiblioteket.se; Så fungerar biblioteket

¹²⁶ InternationellaBiblioteket.se; Så fungerar biblioteket; Internationella Biblioteket

¹²⁷ InternationellaBiblioteket.se; Så fungerar biblioteket; Internationella Biblioteket; Övrigt

¹²⁸ InternationellaBiblioteket.se; Så fungerar biblioteket; Internationella Biblioteket; Mer om IB

¹²⁹ InternationellaBiblioteket.se; Så fungerar biblioteket; Fråga Biblioteket

¹³⁰ InternationellaBiblioteket.se; Så fungerar biblioteket; Bibliotek i Sverige

¹³¹ InternationellaBiblioteket.se; Så fungerar biblioteket; Bibliotek i Sverige; Söka och låna

¹³² InternationellaBiblioteket.se; Om webbplatsen

¹³³ InternationellaBiblioteket.se; För personal

rubrik, under vilken information om priser i vouchers finns listad, länkar till övriga lånecentraler, samt en länk för depositionsbeställning finns. Man informerar om Invandrarlånecentralens tjänster och depositioner och vad som gäller kring dessa, det vill säga den depåverksamhet som ju fortgår vid sidan av det publika biblioteket. En länklista med alla möjliga typer av länkar kring biblioteksverksamhet och flerspråkighet finns samlad, med länkarna indelade under olika rubriker. För många funktioner krävs inloggning, exempelvis för att delta i diskussionsforumet, och för att beställa depositioner.¹³⁴

De skyltar och texter som andra bibliotek kan få tillgång till på ”För personal”-sidorna finns på många fler språk än webbplatsens huvudspråk, enligt Larry Lempert finns information på upp till 50 språk, beroende på vad det gäller. Meningen är att andra bibliotek ska kunna ladda ner texter och skyltar och sedan lägga in de data som gäller för dem, exempelvis öppettider, skriva ut och använda. Lempert menar att ambitionen med personalsidorna är att få till virtuella möten med andra bibliotekarier, men även fysiska möten. Första februari 2008 ordnade IB exempelvis ett stort seminarium om att bygga upp ett mångspråkigt bokbestånd, ett seminarium riktat till bibliotekspersonal över hela Sverige.¹³⁵ Att på hemsidan tillgängliggöra olika inköpskanaler som kan användas i detta är också menat som ett stöd till andra bibliotek.

Under rubriken ”Hjälp och stöd” är det åter användaren man vänder sig till, och informationen här kan ses på alla språk. Här kan användaren få hjälp med att komma igång med att använda andra alfabet än det latinska på sin dator. Här finns även grundläggande information om Stockholms Stadsbiblioteks katalog och vad som kan göras i den, samt hjälp med hur man söker på webbplatsen.¹³⁶

Den sista rubriken heter ”Övriga språk”, och under den går att gå vidare och få grundläggande information om Internationella Biblioteket på ytterligare sex språk, nämligen italienska, japanska, kurmanji, portugisiska, turkiska och vietnamesiska.¹³⁷

6.4 Webbplatsens sökbara material och katalogposter

6.4.1 Böcker

Litteraturen, att göra den sökbar på originalspråk, att översätta information kring den och att presentera den på ett tilltalande sätt är vad IB haft som största prioritet vid skapandet av webbplatsen. De har skapat en egen katalog av en begränsad del av sitt bestånd, nämligen böcker inköpta 2004 eller senare, på språken arabiska, kinesiska, persiska, ryska och spanska. I skrivande stund har även böcker på polska lagts ut, men eftersom denna process är igång under det att jag är i slutet på mitt uppsatsarbete så kommer jag inte närmare gå in på den polska delen. Anledningen till att man är begränsad till inköp från och med 2004 är att IB då bestämde sig för att från början katalogisera böckerna på detta sätt. De gamla posterna, som finns katalogiserade på svenska får IB inte tillgång till, eftersom Bibliotekstjänst enligt Larry Lempert inte släpper dem ifrån sig. Posterna finns i Stockholms Stadsbiblioteks katalog, och helst skulle man vilja ”flytta in hela” OPAC:en på IB, för att använda sig av de färdiga svenska posterna, översätta dem och presentera dem. Enligt Lempert har detta varit en sedan länge pågående diskussion med Bibliotekstjänst som dock hittills inte lett

¹³⁴ InternationellaBiblioteket.se; För personal; Lånecentralen

¹³⁵ Intervju med Larry Lempert 2008-03-13

¹³⁶ InternationellaBiblioteket.se; Hjälp och stöd

¹³⁷ InternationellaBiblioteket.se; Övriga språk

någonstans. IB har i de flesta fall utfört katalogiseringen och sedan sålt posterna till Bibliotekstjänst.¹³⁸

Anna Gustafsson Chen tycker också att det är synd att poster inte kan hämtas direkt från OPAC:en, utan att den svenska posten måste göras igen, manuellt, vilket ökar risken för fel. Material som är äldre än från 2004 läggs därför enbart in i mån av tid.¹³⁹

Det första som möter användaren under rubriken ”Böcker” är ett slumpmässigt urval böcker, presenterade med omslagsbild och titel på originalspråk. Den första boken har rubriken ”Boktips”, de andra ”Nyheter”. Denna sida kan visas på alla språk. För att även se katalogpost och en kort innehållsbeskrivning klickar man på ”mer info”. Om användaren istället klickar ”uppdatera” här så byts posterna ut mot tre andra. Det går även att direkt välja ”låna boken”, vilket leder till en sida med information om att Internationella Bibliotekets böcker finns i Stockholms Stadsbiblioteks katalog, och måste lånas där. Användaren upplyses också om att om han eller hon inte bor i Stockholm kan boken lånas genom det lokala biblioteket, och användaren ombeds att i så fall skriva upp bokens ISBN-nummer, titel eller författare med latinska bokstäver, för att bibliotekarien lättare ska kunna hitta den. Det går även att välja att hitta boken i antingen Stockholms Stadsbiblioteks katalog, bibliotek.se eller att klicka sig vidare till Stockholms Stadsbiblioteks webbplats. Om man väljer Stockholms Stadsbiblioteks katalog så kommer man direkt till posten i OPAC:en, men sedan måste man själv förstå den latinska skriften för att reservera, eller ta reda på vilka filialer boken finns på.¹⁴⁰

Förstasidan under ”Böcker” erbjuder möjligheter till att fortsatt klicka sig runt och planlöst titta på böcker på det här sättet. Det går att välja att se på Tipslistor under olika teman. Några teman ligger uppe som ett lockbete, och användaren kan välja att se övriga listor. Det kan vara teman som ”1900-talets filosofer” på ryska, ”Populära persiska romaner, skrivna av kvinnliga iranska författare” och ”Kokböcker på arabiska”, en mycket populär kategori enligt Anna Gustafsson Chen. Tipslistorna kan ses på alla språk, och användaren kan själv skapa en tipslista, som dock ska godkännas av redaktörerna innan den publiceras, och formuläret för detta finns enbart på svenska.

Via en länk på förstasidan för ”Böcker” går det att själv tipsa IB om böcker man tycker borde köpas in, och formuläret för detta kan ses på alla språk. Det går även att välja att se alla de senaste nyinköpen listade, eller att använda sökfunktionen för att söka efter en bok.

Under rubriken ”Boktips” kan användaren se tipslistor, enskilda boktips, och en funktion som heter ”Liknande böcker”, där man om man har tyckt om någon av böckerna som finns med, kan få tips om andra liknande böcker.¹⁴¹

Under rubriken ”Köp bok” finns en lista över inköpsställen, samt ett formulär för att själv tipsa om inköpsställen. Allt detta finns dock enbart på svenska.¹⁴² På alla språk finns förklarat vad e-böcker och talböcker är för något, och hur dessa kan lånas.¹⁴³

Under ”Förlag” finns en alfabetisk lista (på svenska) över förlag, och det går att söka förlag genom att skriva in ett sökord och sedan välja ett land ur en rullgardinsmeny.

¹³⁸ Intervju med Larry Lempert 2008-03-13

¹³⁹ Intervju med Anna Gustafsson Chen 2008-03-17

¹⁴⁰ InternationellaBiblioteket.se; Böcker

¹⁴¹ InternationellaBiblioteket.se; Böcker

¹⁴² InternationellaBiblioteket.se; Böcker; Köp bok

¹⁴³ InternationellaBiblioteket.se; Böcker; E-böcker, samt InternationellaBiblioteket.se; Böcker; Ljudbok/talbok

Man kan här välja ”alla länder”, eller Algeriet, Colombia, Finland, Irak, Iran, Kina, Peru, Polen, Ryssland, Saudi Arabien, Somalia och Sverige.¹⁴⁴

Under ”Böcker” finns också som egen rubrik; ”Beställa bok” och ”Bibliotekskatalogen” där det på alla språk finns förklarat hur man beställer en bok och hur bibliotekskatalogen fungerar.¹⁴⁵

Det som utgör katalogen på IB:s webbplats är ingen traditionell OPAC. Meningen är att det ska vara möjligt att hitta den bok man söker på originalspråk, men det går inte att reservera eller låna boken här, bara konstatera att den finns, se hur den ser ut, och oftast läsa vad den handlar om. Alla poster på webbplatsen presenteras med bild och beskrivning, och tanken med detta är att skapa en känsla av att kunna strosa runt och planlöst ”känna” på böckerna. En stor del av målgruppen för Internationella Biblioteket har inte möjlighet att fysiskt besöka biblioteket och strosa runt. Larry Lempert säger att presentationerna av böckerna ska göra webbplatsen lite mer lättsam. Om man söker i en traditionell OPAC är man hänvisad till att ungefär veta vad man är ute efter. Här kan man istället få känslan som av att på det fysiska biblioteket av en slump få syn på en uppställd bok som verkar intressant. Både bokhandeln och barnbiblioteken har länge arbetat med att visa böckers framsidor eftersom de vet att det attraherar, och det finns ingen anledning till att inte alla bibliotek ska göra samma sak menar Lempert.¹⁴⁶

Böcker kan sökas med en enkel och en avancerad sökfunktion. I den enklare skrivs i valfria ord i en sökruta, och det går sedan att välja ett alternativ i två rullgardinsmenyer. I den ena kan man välja om man vill söka på titel, författare, eller ISBN. Den andra gäller språk, och här finns det utökade, 80-talet språk som tidigare nämnts, inte bara webbplatsens huvudspråk. Detta trots att det bara är böcker på webbplatsens huvudspråk som är sökbara i den här funktionen. Detta är något som Daniel Andersson i efterhand tycker är direkt felaktigt. Detta språkurval finns med på flera ställen på webbplatsen. IB har material på dessa språk också, och på det här sättet syns det i alla fall även om det inte är sökbart på webbplatsen.¹⁴⁷

Det är om man väljer ”Avancerad sökning”, eller ”Sök bok” i huvudmenyn på vänster sida, som man kommer till den söksida som upplyser om att endast böcker på arabiska, kinesiska, persiska, ryska och spanska, inköpta 2004 eller senare, kan sökas. Här finns samma verktyg som i den enkla sökningen, med tillägget att man kan välja att söka i en viss genre, som även den väljs i en rullgardinsmeny. Genrerna kan ses i bilaga 2.

Vilka genrer som skulle finnas på webbplatsen diskuterades också fram i arbetsgruppen, genom att i denna valde från en lång genrelista hämtad från SAB. Det arbetsgruppen försökte enas om var vilka genrer som skulle passa på de flesta språken, berättar Anna Gustafsson Chen. Det var svårt, för vissa genrer finns nästan bara på ett språk, och vissa genrer finns inte i Sverige, och fanns därmed inte med på genrelistan. Gustafsson Chen exemplifierar med den kinesiska genren ”kung fu-romaner”, som är stor och etablerad i Kina, men inte finns i Sverige. På webbplatsen har IB hållit sig till de svenska grundgenrer som finns att tillgå, och Anna Gustafsson Chen har istället lagt upp en tipslista på temat kung fu-romaner. Sedan kan man även ofta passa in denna genre i

¹⁴⁴ InternationellaBiblioteket.se; Böcker; Förlag

¹⁴⁵ InternationellaBiblioteket.se; Böcker; Beställa bok, samt InternationellaBiblioteket.se; Böcker; Bibliotekskatalogen

¹⁴⁶ Intervju med Larry Lempert 2008-03-13

¹⁴⁷ Intervju med Daniel Andersson 2008-03-13

exempelvis ”historiska romaner” och ”äventyrsromaner”.¹⁴⁸ Om användaren är van vid, och letar specifikt efter ”kung fu-romaner” tänker jag mig att det ändå blir klurigare att hitta dem när han eller hon måste leta igenom andra tänkbara genrer. Det kan även vara så att en genre som är densamma till namnet, ändå innebär olika saker på två olika språk. Daniel Andersson exemplifierar med ”landsbygdsskildring”, som finns på persiska, men med annan innebörd än den svenska. Han tycker dock att det ändå fungerar, att benämningar trots allt ofta ligger nära varandra. Han tycker att arbetsgruppen löste genreurvalet på ett bra sätt genom att vara frikostig med hur många genrer som fick vara med. Om någon representant för ett visst språk ansåg att vissa genrer var viktiga att ha med, då fick de vara med. Alla genrer översattes till alla språk, och att sen vissa genrer alls inte används på vissa språk får så vara.¹⁴⁹

Varje genre har antingen beteckningen ”Vuxen” eller ”Barn & ungdom” som tillägg. ”Barn & ungdom” är i sin tur uppdelad i fyra olika åldersspann, dessa är dock inte sökbara, men syns i katalogposten, och enligt Anna Gustafsson Chen så är det meningen att de ska bli sökbara. Åldersspannen är: 0-5, 6-8, 9-12 och 13+.

De bibliografiska litteraturposterna på webbplatsen innehåller alla följande uppgifter:

- Originaltitel
- Översatt titel
- Språk
- Författare efternamn
- Författare förnamn
- Genre
- Signum
- Förlag
- ISBN
- Titelnummer
- Utgivningsår
- Ursprung
- Ålder, barn
- Inlagd

Under posten finns alltid rubriken ”Beskrivning”, och underst namnet på den som lagt in posten. Dock skiftar det från post till post vilka av dessa uppgifter som är ifyllda, och vilka som är tomma. Anna Gustafsson Chen förklarar det med att det skiftar vilka uppgifter som finns med på böckerna. Ibland kan man inte utläsa en författare, eller ens en titel. Om originaltitel eller översatt titel är ifylld är självklart en fråga om huruvida boken översatts eller inte. Den som lagt in posten kan också ha valt att inte sätta någon genre, om ingen riktigt passar. Men posterna ska inte skilja sig mellan den svenska versionen och den i originalspråk. Jag har dock i min studie av webbplatsen märkt att så kan vara fallet med beskrivningen under posten. Ibland beskrivs bokens innehåll, ibland inte. Ibland beskrivs bokens innehåll i posten på originalspråk, medan ingen beskrivning finns i den svenska versionen. Gustafsson Chen förklarar att flera faktorer spelar in på hur omfattande posten på webbplatsen blir. Det kan helt enkelt handla om hur mycket tid den språkansvariga för respektive språk har för tillfället. På vissa språk köps så mycket litteratur in att det blir svårt att hinna med beskrivningarna. Har man mycket tid så går det att gå vidare ytterligare, länka ihop boken med andra, ”liknande” böcker, och skapa tipslistor. Att en beskrivning finns på originalspråk men inte på svenska, eller att

¹⁴⁸ Intervju med Anna Gustafsson Chen 2008-03-17

¹⁴⁹ Intervju med Daniel Andersson 2008-03-13

beskrivningen är mer utförlig på originalspråk, kan också det bero på tidsbrist, men även på språkkunskap. Om den som lägger in posten har postens originalspråk som modersmål så kanske man hellre skriver mer på detta språk, för att man har lättare för det och det går fortare. Huvudsaken är att boken beskrivs på det språk den ska läsas på.¹⁵⁰

De enda uppgifter som aldrig saknas i någon post är signum, det vill säga SAB-koden, titelnummer, språk, datumet då posten lades in, och namnet på den som lade in den. Dessa uppgifter är alla, med undantag av språk, oberoende av det fysiska exemplaret i sig, det är uppgifter som katalogiseraren själv tillskrivit. I övrigt varierar antalet uppgifter stort i de poster jag har studerat, och ibland saknar boken ISBN-nummer, även om det oftast finns med. Eftersom titeln står som överskrift till posten så utelämnar katalogiseraren oftast att fylla i originaltitel och/eller översatt titel, och genre tycks vara frivilligt att lägga in.

Alla poster är klassificerade med en SAB-kod, men det finns ingen ämnesordsindexering på webbplatsen. Ämnesord kopplade till SAB-koden syns bara i Stockholms Stadsbiblioteks OPAC. Webbplatsens prioritet är skönlitteratur, men det finns även facklitteratur som dock är svårökt på grund av avsaknaden av ämnesord. Man kan söka på klassifikation, något som man får anta att de flesta låntagare dock inte behärskar. Gustafsson Chen berättar att man på den kinesiska delen av webbplatsen har experimenterat med att lägga ut en lista med huvudrubrikerna i SAB-systemet. Användaren kan klicka på rubrikerna, vilket för honom eller henne in i Stockholms Stadsbiblioteks OPAC, varför man därefter måste klara sig med transkriberad text.¹⁵¹ Internationella Biblioteket håller sig till SAB, men de som katalogiserar tycker ofta att det inte räcker till, säger alla informanterna. Framför allt är SAB inte tillräckligt finindelad för den typen av litteratur som IB har. Eftersom utbudet i olika ämnen dock är ganska begränsat så blir det ändå inget stort problem, i alla fall inte vad gäller uppställningen, som inte är särskilt finindelad, eller vad gäller att hitta det som finns i det fysiska biblioteket. Böckerna står uppdelade efter språk, och inom språket står det på ämne, och sedan författare eller uppställningsnummer (tidigare katalogiserades inte böckerna, utan tilldelades endast ett uppställningsnummer, och vissa gamla böcker har därför enbart detta). Enligt Gustafsson Chen är det inte så vanligt med detaljerade fackfrågor. De flesta låntagare letar själva på hyllorna, och ställer de frågor är de ofta av karaktären: ”har ni en bok om Mexico?”. Urvalet brukar sedan inte vara så stort. Också när det gäller fack- och andra litteraturfrågor så har personalen stor hjälp av de språkansvariga, som eftersom de köper in litteraturen på sitt språkområde ofta har bra koll på utbudet. Gustafsson Chen tror att det är värre för bibliotekarier på andra bibliotek, som är hänvisade till att leta i katalogen och beställa böcker på förfrågan från låntagare, de skulle kanske önska sig bättre sökmöjligheter.¹⁵²

Daniel Andersson tycker att det egentligen är konstigt att man använder sig av SAB-systemet och svenska ämnesord på Internationella Biblioteket. ”det är ju faktiskt det enda som inte är relevant där”, säger han. SAB är för honom i första hand ett sätt att strukturera böcker fysiskt, och han anser att det är ett ålderdomligt system som inte är det bästa för innehållsbeskrivning. Samtidigt kan han se det rationella i att använda det, i och med att Internationella Biblioteket befinner sig i Sverige, där de flesta som arbetar har gått svensk bibliotekarieutbildning och alla system redan bygger på detta. Men han

¹⁵⁰ Intervju med Anna Gustafsson Chen 2008-03-17

¹⁵¹ Intervju med Anna Gustafsson Chen 2008-03-17

¹⁵² Intervju med Anna Gustafsson Chen 2008-03-17

anser ändå att hyllplacering och innehållsbeskrivning är två separata saker som idag skulle kunna hanteras separat.¹⁵³

Vad gäller katalogisering av materialet så utför IB själva den katalogisering de förmår, språkligt. Material på språk som IB saknar kompetens inom, framför allt om det handlar om andra skriftspråk, skickas till Bibliotekstjänst för katalogisering. Bibliotekstjänst arbetar bland annat med att i perioder ta in tolkar som arbetar ihop med en katalogiserare. Detta är dock ingenting som IB haft resurser att göra. Däremot kan man sträcka ut katalogiseringen längre än över de 27 språk som Larry Lempert säger att man har kompetens för inom IB. Om man till exempel är ryskspråkig så kan man ofta förstå att läsa tillräckligt mycket på andra språk med kyrilliska bokstäver, för att katalogisera böcker. Detsamma gäller andra språkgrupper där språken liknar varandra, som latinska språk. Vad gäller inköp klarar IB sig med den språkkompetens som finns. Även om man inte kan ett språk kan man vara kunnig om litteraturen i den språkgruppen, och hos distributörerna finns transkriberad information. Fram till nyligen hade man stor hjälp av en dansk distributör som enligt Lempert praktiskt taget försåg hela Norden med mångspråkig litteratur. Denna resurs, som varit en oerhörd tillgång, gick dock i pension nyligen.¹⁵⁴

6.4.2 Musik

Internationella Biblioteket har en samling av musik från hela världen, men det är bara utvalda delar av denna som presenteras på webbplatsen, och detta finns enbart presenterad på de svenska sidorna. Anna Gustafsson Chen säger att detta beror på den oerhörda mängden musik, det finns helt enkelt inte tid att sitta och översätta allting till alla språk, eller att lägga in allt. Att det finns musik att låna informerar man kort om på de andra språken, men den detaljerade informationen finns bara på svenska.¹⁵⁵

På förstasidan för musik presenteras, precis som på förstasidan för böcker, ett slumpmässigt urval skivor, och om man uppdaterar byts de ut. Posterna liknar de för böcker, med en färgbild på skivomslaget, och en beskrivning längst ner i posten. De uppgifter som finns med i posterna för musik är:

- Originaltitel
- Översatt titel
- Språk
- Artist efternamn
- Artist förnamn
- Genre
- Signum
- Förlag
- Skivnummer
- Titelnummer
- Utgivningsår
- Ursprung
- Inlagd

Eftersom posterna är försedda med en genre så används beskrivningen enligt vad jag sett i min undersökning, till att redovisa vilka artister som är med på skivan, om det är flera. Förutom huruvida artistnamnet står i själva posten eller i beskrivningen så skiljer

¹⁵³ Intervju med Daniel Andersson 2008-03-13

¹⁵⁴ Intervju med Larry Lempert 2008-03-13

¹⁵⁵ Intervju med Anna Gustafsson Chen 2008-03-17

sig inte mängden information alls lika mycket mellan posterna när det gäller musik som när det gäller böcker.¹⁵⁶

Även musik kan sökas med enkel eller avancerad sökning. Den enkla sökningen innebär att användaren skriver in valfritt sökord, och väljer ett språk ur en rullgardinsmeny med det utökade antalet språk, det vill säga 80-talet språk. Ur en andra rullgardinsmeny väljs om man vill söka på musiktitel eller upphovsman. I avancerad sökning går även att välja ur en rullgardinsmeny med en lista över genrer, dessa genrer kan ses i bilaga 3.

Det är som sagt endast ett urval av IB:s skivor som kan sökas på webbplatsen, vill användaren söka bland alla måste det göras i Stockholms Stadsbiblioteks OPAC som det finns en direktlänk till. Det finns även en länk till en förinställd sökning i OPAC:en, som resulterar i en alfabetisk lista över IB:s alla skivor, det vill säga 2016 stycken. Användaren är alltså hänvisad till latinska bokstäver var han eller hon än söker, men behållningen av att leta bland skivor på IB:s webbplats är att där finns lockande bilder och mycket mer detaljerad information.

Under musik finns även rubrikerna ”Om musiken 1” och ”Om musiken 2”, i vilka en bibliotekarie på IB beskriver olika aspekter och yttringar av indisk, arabisk, persisk och afrikansk musik, samt ger exempel på olika skivor och artister.¹⁵⁷ Webbplatsens sidor om musik riktar sig uppenbart till vem som helst som intresserar sig för musik från andra delar av världen, och inte specifikt till ”sina” språkgrupper. Informationen finns bara på svenska, och om man inte behärskar de språk som IB ansvarar för så är det just musiken och filmerna som man ändå kan ha intresse av.

6.4.3 Tidningar och tidskrifter

Biblioteken tillhandahåller i den mån de kan tidningar från andra länder, men prenumerationer är ofta dyra och Internet har därför öppnat stora möjligheter till åtkomst av tidningar från hela världen. Om man lämnat ett land är man ofta intresserad och angelägen om att följa den fortsatta utvecklingen i ursprungslandet genom tidningar och Internet. Det är ett sätt att upprätthålla modersmålet, och att känna till situationen för alla man lämnat kvar. Tidningar måste därmed utgöra en fundamental del av ett flerspråkigt biblioteks bestånd, och tidningar och tidskrifter har också fått en egen avdelning på IB:s webbplats. Denna kan ses på webbplatsens alla språk, och på webbplatsen förklaras att man, i samma byggnad som IB, kan hitta Stockholms Stadsbiblioteks avdelning för tidningar och tidskrifter. Där finns bland annat 70 dagstidningar på andra språk än svenska. Via en länk kan användaren se alla utländska tidningar och tidskrifter på Stockholms Stadsbibliotek, sorterade på språk. Det går även att välja att länkas direkt till länklistan över tidningar som finns på webbplatsen, eller till länklistan över tidskrifter. Någon sökfunktion finns dock inte här.¹⁵⁸

Under ”Tidningar och tidskrifter på nätet” finns länkar till portaler med tidningslänkar. Dels till TT magasinet, som innehåller tidningar från olika delar av Sverige. Men även till Kiosken och Online newspapers, som båda innehåller länkar till mängder av tidningar från hela världen.¹⁵⁹

¹⁵⁶ InternationellaBiblioteket.se; Musik

¹⁵⁷ InternationellaBiblioteket.se; Musik; Om musiken 1, samt InternationellaBiblioteket.se; Musik; Om musiken 2

¹⁵⁸ InternationellaBiblioteket.se; Tidningar och tidskrifter

¹⁵⁹ InternationellaBiblioteket.se; Tidningar och tidskrifter; Tidningar och tidskrifter på nätet

6.4.4 Länkar

Även på förstasidan för länkar möter användaren några slumpmässigt utvalda länktips, försedda med bild och klickbara för att få upp en post med mer information. I posterna finns utrymme för följande uppgifter:

Språk
Kategori
Media
Organisation
URL
Inlagd

Precis som för det andra materialet på webbplatsen så finns längst ner utrymme för en beskrivning av länken, samt uppgift om vem som lagt upp den.¹⁶⁰

En lista med länktips utan bildillustration finns även på högerkanten. Överst på förstasidan finns även en uppmaning om att tipsa Internationella Biblioteket om bra länkar. Sidorna under länkar kan ses på alla språk, och liksom för det övriga sökbara materialet finns en enkel och en avancerad sökning. I den enkla skrivs ett sökord in, och ur en rullgardinsmeny väljer man ett av det utökade, 80-talet språk. I den avancerade sökningen kan man även välja medietyp och genre ur två olika rullgardinsmenyer. Medietyperna som kan väljas är:

Text HTML
Text PDF
Bild
Musik
Video
Spel
Webbradio
Ljudfil

Genrerna för länkar kan ses i bilaga 4.

De valda genrerna speglar väl IB:s uppdrag, och det syfte de säger sig ha med webbplatsen. Tyngdpunkten ligger på områden som berör litteratur och bok- och biblioteksväsen, vilket varit huvudsyftet med webbplatsen, men även flerspråkigheten och behovet av samhällsinformation gör sig gällande. Det IB inte gjort på webbplatsen är att själv ge samhällsinformation på originalspråk, utan man länkar istället till myndigheter, organisationer och så vidare. Dessa har dock för den sakens skull inte alltid särskilt omfattande information på originalspråk, men bara genom att ha fått en förklarande ingång på sitt eget språk kan vara till stor hjälp när man letar information. Anna Gustafsson Chen säger att det alltid är svårare att leta fram information på andra språk än modersmålet. Det hon menar är att även om man lärt sig att behärska språket någorlunda, så är det oerhört mycket svårare att skaffa sig en överblick över en informationsmängd, framför allt om det rör sig om ett nytt skriftspråk. Man kan inte, som man vanligtvis gör när man letar information på nätet, skumma sig igenom informationen för att snabbt hitta det väsentliga, genom exempelvis rubriker. Gustafsson Chen kan själv kinesiska, men har ändå svårt att hitta rätt information i en kinesisk text, utan att på ett tidsödande sätt leta igenom *allt*. Att få grundläggande

¹⁶⁰ InternationellaBiblioteket.se; Länkar

ingångar på sitt eget skriftspråk betyder mycket, även om man sedan blir länkad till en sida på svenska. Då vet man i alla fall att man är inne och söker på rätt plats, och man har en uppfattning om vad man kan förvänta sig att hitta där.¹⁶¹

6.5 Webbplatsens problem och möjligheter

Webbplatsen har i skrivande stund varit i drift i tre och ett halvt år, och vissa saker som var tänkta från början har inte kunnat uppfyllas, andra kan vissa av mina informanter vilja revidera något, men det mesta fungerar som tänkt. En funktion som inte blivit fullt ut vad som planerades från början är användardeltagandet på webbplatsen. Användarna kommer med exempelvis inköpsförslag, men från början var det tänkt att de skulle kunna göra mycket mer. Användare skulle kunna lägga ut egna boktips, chatta och diskutera böcker. Det som hindrat att IB utvecklat dessa funktioner är enligt Lempert att Internationella Biblioteket har ett utgivaransvar för webbplatsen, och måste därmed ha möjlighet att bevaka vad som skrivs för att kunna ta bort sådant som inte bör publiceras. Detta finns inte praktisk möjlighet till, tidsmässigt.¹⁶² Men det handlar inte bara om tid, utan även om språkkompetensen för just det språk som en användare skriver på. Tekniskt sett finns möjligheten för vem som helst att skriva på vilket språk som helst, enligt Andersson. Men hur ska man det hanteras? Hur många språk ska biblioteket ha kompetens för att läsa? På Stockholms Stadsbiblioteks nya webbplats biblioteket.se kan användarna idag delta på olika sätt, bland annat genom att lägga in boktips, men de får enbart göra det på svenska. Andersson tycker att det är en demokratisk aspekt att man bör kunna göra detta även på andra språk, men hur det ska administreras är en stor utmaning.¹⁶³ Det finns dock fler skäl än de språkliga till att möjligheterna till användardeltagande på IB:s webbplats begränsats. På Stockholms Stadsbiblioteks nya webbplats biblioteket.se utgör användardeltagande en viktig del, och överallt blir 2.0 applikationer alltmer populära, som ett medel att öka möjligheterna för användare att påverka innehållet på webbplatser. IB:s webbplats var dock tvungen att byggas vid sidan av Stockholms Stadsbiblioteks webbplats, utan möjlighet att tillgå SSB:s bibliotekssystem. För en seriös delaktighet krävs koppling till bibliotekssystemet, annars går det inte att administrera menar Daniel Andersson. Användarna måste i så fall ha dubbla konton, dubbla inloggningar och så vidare.¹⁶⁴ Jag återkommer till den här problematiken lite längre fram i detta avsnitt.

IB har även gjort försök med vissa typer av samhällsinformation på andra språk, exempelvis juridisk hjälp, som många folkbibliotek erbjuder. IB har i detta varit i kontakt med jurister och även förlag som varit intresserade, men det krävs i så fall att en jurist arbetar med texterna och att de översätts. Detta har inte kommit vidare, och inte heller information om att sälja och köpa lägenhet som varit ett annat projekt som varit uppe för diskussion.¹⁶⁵ Tiden och resurserna räcker inte till allt man på IB skulle vilja, och vet att det finns behov av. Frågan är ju också var ett biblioteks skyldigheter börjar och slutar. Är det biblioteken som ska se till att alla i Sverige kan tillgodogöra sig samhällsinformation, eller är det de berörda instanserna i samhället? Idag tycks uppdraget luddigt.

En annan initial tanke för webbplatsen var att den i än högre grad skulle utgöra en resurs för andra bibliotek i Sverige. Gustafsson Chen berättar att en tanke var att utarbeta ett

¹⁶¹ Intervju med Anna Gustafsson Chen 2008-03-17

¹⁶² Intervju med Larry Lempert 2008-03-13

¹⁶³ Intervju med Daniel Andersson 2008-03-13

¹⁶⁴ Mail från Daniel Andersson 2008-10-22

¹⁶⁵ Intervju med Larry Lempert 2008-03-13

system för att andra bibliotek, om de hade samma bok som IB, skulle kunna hämta IB:s post på originalspråk för denna bok. Detta förutsatte förstås att biblioteket i fråga har skaffat sig den tekniska möjligheten att visa andra skriftsystem. Men av denna möjlighet har ingenting blivit, och Gustafsson Chen tror att det beror på att andra bibliotek har fullt upp med annat, medan IB har i sin tur haft för fullt upp med sitt för att ta tag i det. Tekniskt sett finns idag mycket stora möjligheter till flerspråkighet inom biblioteksverksamhet, men inte resursmässigt.¹⁶⁶

En flerspråkig barnavdelning på webbplatsen var en annan ursprunglig plan som inte blivit verklighet, i alla fall inte än. I skrivande stund, våren 2008, har Stockholms Stadsbibliotek öppnat sin nya webbplats, biblioteket.se. Denna använder, till skillnad från vad som var fallet vid tidpunkten då IB drog igång sin webbplats, UNICODE och har alltså möjligheten att publicera information på andra skriftspråk. På biblioteket.se planerar man att upprätta en barnavdelning och IB vill gärna ha med sin litteratur där istället, både fysiskt och virtuellt. Idag står IB:s barnböcker ihop med vuxenböckerna, uppdelade på de olika språken. Gustafsson Chen menar att, med tanke på hur många barn som växer upp med mer än ett språk, så vore det absurt att skilja på de ”svenska” böckerna och de ”andra” böckerna. Det logiska är att om man letar efter en bok av Astrid Lindgren så kan man hitta den på alla språk på samma ställe.¹⁶⁷ Lempert understryker också vikten av detta när det gäller barnen: ”Man ska inte beröva dem ett enda av sina språk!”¹⁶⁸

Egentligen anser mina informanter samtliga dock att det är felaktigt att den flerspråkiga verksamheten över huvud taget ska utgöra en separat del, både fysiskt och virtuellt. Förhoppningen vad gäller webbplatsens framtid är att den ska integreras med Stockholms Stadsbiblioteks nya webbplats biblioteket.se. Lempert menar att Stockholms Stadsbibliotek, liksom alla andra folkbibliotek i Sverige, har lika stort ansvar för mångspråkig biblioteksverksamhet som IB, IB är bara en avdelning inom Stockholms Stadsbibliotek som tagit detta ansvar. Han vill nu se ett gemensamt ansvar från hela Stockholms Stadsbibliotek för att biblioteket.se i sig ska bli mångspråkigt. Han vill att det redan på förstasidan ska synas tydligt och klart att där finns mångspråkighet, och på vilka språk. Användaren ska därmed slippa att leta sig igenom en för denne kanske obegriplig struktur för att hitta sitt språk. Här återkommer dock problematiken med IB:s delade uppdrag, lokalt och nationellt. Användaren ska inte behöva sätta sig in i IB:s organisation mellan stat, landsting och kommun, utan kunna hitta webbplatsen naturligt såväl via biblioteket.se som direkt, utifrån.¹⁶⁹ Gustafsson Chen menar också att flera positiva effekter skulle komma ur en sammanslagning av webbplatserna. Dels bygger biblioteket.se på en senare version av samma programvara som IB:s webbplats är byggd på, vilket innebär att biblioteket.se har fler möjligheter och funktioner. Dessutom skulle sammanslagningen innebära att IB:s webbplats skulle genomgå en revision som kunde innebära en förenkling av innehållet. Gustafsson Chen menar att innehållsmängden är lite överambitiös idag, vilket kan göra det snårigt att hitta vad man söker på webbplatsen. En ytterligare positiv effekt av en sammanslagning vore att IB skulle kunna plocka poster för översättning direkt ur katalogen, och inte behöva göra om dem manuellt.¹⁷⁰

¹⁶⁶ Intervju med Anna Gustafsson Chen 2008-03-17

¹⁶⁷ Intervju med Anna Gustafsson Chen 2008-03-17

¹⁶⁸ Intervju med Larry Lempert 2008-03-13

¹⁶⁹ Intervju med Larry Lempert 2008-03-13

¹⁷⁰ Intervju med Anna Gustafsson Chen 2008-03-17

Andersson menar att det är nödvändigt att utveckla webbplatsen så att den tekniskt kan hantera för användarna att inte bara söka upp litteraturen på originalspråk, utan även reservera böcker, förnya lån och så vidare, istället för att som idag ändå hamna i en OPAC som bara fungerar med latinskt skriftspråk. Även de ”svenska” låntagarna misslyckas med att reservera i OPAC:en, säger Daniel Andersson. När IB byggde sin webbplats fanns ingen möjlighet att hämta informationen från OPAC:en, men i och med skapandet av biblioteket.se finns helt andra möjligheter. Idag är det möjligt att skapa en flerspråkig katalog inom den ”vanliga” OPAC:en. I skrivande stund (november 2008) har jag efter mailkorrespondens med Daniel Andersson dock fått veta att denna möjlighet stängts igen för andra bibliotek. Detta eftersom bibliotekssystemleverantören Axiell inte kommer att vidareutveckla Application Programming Interface, den teknik som möjliggjorde vad Daniel Andersson kallar ett ”hål i väggen in i book-it”. Därför kommer inga andra bibliotek att få den här möjligheten efter Stockholms Stadsbibliotek. Andersson skriver vidare att en annan version av API, utlovats, vilken dock kommer att kräva extra betalning för att få ut informationen.¹⁷¹

Att Daniel Andersson ledde projektet biblioteket.se efter färdigställandet av IB:s webbplats hade den positiva effekten med sig att han hela tiden kunde ha den flerspråkiga erfarenheten med sig, och utveckla biblioteket.se för att bättre kunna möta den typen av behov. Samtidigt understryker Andersson att det faktum att biblioteket.se baseras på UNICODE inte innebär att allt är färdigt för publicering av flerspråkigt material. De flesta moderna system har UNICODE, men steget till att ett helt bibliotekssystem på ett rationellt sätt ska kunna hantera flerspråkiga katalogposter och metadata är enormt. Flerspråkig information om böckerna finns inte idag, och ska den informationen kunna skapas innebär det ett gigantiskt arbete som bibliotek på nationell eller rentav internationell nivå måste både kunna samarbeta kring och sedan utnyttja. Andersson vill överlag i framtiden se en ökad grad av samverkan mellan bibliotek när det gäller översättning av information, och han menar att IB:s webbplats skulle kunna utgöra en plattform i denna samverkan. Han exemplifierar med att IB skulle kunna få mycket hjälp av ryska bibliotekarier vad gäller information om rysk litteratur, som de antagligen redan har mycket skrivet om. Det finns ingen möjlighet att göra allt själva på ett bibliotek, det rör sig om alltför stora mängder information. Andersson vill även se en högre grad av medverkan från användare i utvecklingen av virtuella tjänster.¹⁷²

I den uppsats av Elisabeth Risberg som jag beskriver i avsnitt 4.2 finns tankar om ett samarbete mellan bibliotek i Sverige, Norge, Finland och Danmark vad gäller katalogisering av flerspråkigt material. Enligt Lempert har detta dock inte utvecklats och han tror personligen inte att IB skulle ha så mycket att vinna på det, utan att det vore trist om alla de nordiska länderna hade samma titlar i beståndet. Nästa projekt för IB är istället att utveckla en flerspråkig ”Fråga biblioteket”-tjänst ihop med lånecentralerna i Sverige, något som är ett uppdrag från Kulturrådet. Det blir inte i form av en chatt, men man ska kunna skicka in en fråga, på många olika språk, och få svar inom 24 timmar. Lemperts förhoppning är att vi i framtiden ska kunna gå in på vilket biblioteket som helst, och möta alla språk. I Sverige behärskar människor en mängd andra språk än svenska, oavsett om man har flyttat hit med dem, eller studerat sig till dem. Lempert skiljer ogärna på ”svenskar” och ”invandrare”, och menar att i framtiden kommer alla att kunna gå till samma fysiska bibliotek. En låntagare kanske söker efter historisk litteratur på persiska, och finns det inte tillräckligt så kan låntagaren söka vidare på andra språk som han eller hon också behärskar. Men samtidigt är det, återigen

¹⁷¹ Mail från Daniel Andersson 2008-10-19

¹⁷² Intervju med Daniel Andersson 2008-03-13

en resursfråga. Att katalogisera allting före 2004 på originalspråk kommer för IB:s del att ta lång tid.¹⁷³

Åtskiljandet av ”invandrardelen” tycks problematisk. Behoven måste påtalas för att det ska gå att göra något åt dem. Upprättandet av IB och IB:s webbplats innebär att det arbetas för att utvecklingen ska gå framåt. Samtidigt utgör IB sin egen förbannelse. Eftersom de finns så läggs hela ansvaret för den mångspråkiga verksamheten på dem. De andra biblioteken har fullt upp att få tid och resurser att rätta till sin ”vanliga” verksamhet. Gustafsson Chen beskriver att hon upplever att detta innebär att IB oftast måste dra igång saker för att något ska hända. Detta innebär i sin tur att de mångspråkiga projekten blir IB:s ansvar, fast det egentligen borde angå alla bibliotek. Man är därför ivrig att i högre grad gå ihop med Stockholms Stadsbibliotek, fysiskt och på webben.¹⁷⁴

¹⁷³ Intervju med Larry Lempert 2008-03-13

¹⁷⁴ Intervju med Anna Gustafsson Chen 2008-03-17

7. RESULTAT OCH DISKUSSION

7.1 Vilka problemtyper kan urskiljas vid kunskapsorganisation inom biblioteksverksamhet i en mångkulturell och flerspråkig miljö?

Problematiken kring vad jag i uppsatsen kallar mångkulturell biblioteksverksamhet är väl beskriven i litteraturen jag använt. Utgångspunkten är i nästan all litteratur västerlandet, eftersom de rådande systemen för kunskapsorganisation är utvecklade där. När man talar om mångkulturell biblioteksverksamhet utgår man därför ifrån en västerländsk verklighet och hegemoni, som måste förändras och anpassas till den nya heterogena verkligheten. Även de få texter jag läst som skrivits med utgångspunkt i biblioteksarbete i andra delar av världen, har samma typ av problematik att tampas med, eftersom man även där använder de i väst utvecklade systemen. Jag syftar här på exempelvis Greaves och Hamdy.

Joacim Hansson urskiljer två aspekter inom en institution och dess verksamhet, nämligen praktik och ideologi. Detta tänkesätt får stöd i min undersökning, genom att jag kan urskilja två typer av problem inom mångkulturell kunskapsorganisation; praktiska problem och ideologiska problem. Med ideologiska problem menar jag en parallell till den subjektiva kulturen som ligger under ytan, som inte är direkt synlig för oss. Det handlar om hur vi använder begrepp, om vilken underförstådd världsbild våra informationssystem är uppbyggda av, om politisk och ideologisk grund för normsystemet. Dessa aspekter kan ge upphov till en känsla av att vara missrepresenterad, ovälkommen och kränkt. Med praktiska problem menar jag den problematik som rör den objektiva kulturen, som språk, religion, namnformer och så vidare. De praktiska problemen yttrar sig bland annat i att det är problematiskt och krävande för bibliotekspersonal att hantera material på andra språk och från andra kulturer, och att ge adekvat service till låntagare med andra språk och från andra kulturer. Den försvårar också för låntagare att själva söka, finna och tillgodogöra sig den information de behöver. Gränsen mellan den ideologiska och den praktiska aspekten i biblioteksverksamhet är inte knivskarp, de påverkar självklart varandra. En alltför grovt snedvriden världsbild i informationssystemen får praktiska konsekvenser när vissa ämnen och begrepp inte kan visas på ett korrekt sätt inom systemet.

När det gäller klassifikation tycks de flesta forskare överens om att det universella klassifikationssystemet är ouppnåeligt, och kanske inte ens önskvärt i ett användarperspektiv. Ett system ämnat att ordna mänsklig kunskap, skapat vid en viss tid på en viss plats, blir naturligtvis en spegel av denna tid och denna plats. Hanssons studie av den första upplagan av SAB-systemet är en illustration av detta. Han använder sig av begreppet mimesis, som syftar på en skapandeakt, i detta fall av SAB-systemet, som förutsätter att något ligger till grund för skapandet. I fallet SAB, liksom kan sägas om alla klassifikationssystem, så handlar det om att en viss kultur och en viss ideologi föregår mimesis. Rowley menar att det faktum att ett klassifikationssystem bestäms av det samhälle i vilket det skapats innebär att klassifikationssystem av naturen är ständigt omoderna. All litteratur kan omöjligt passa in lika bra, till följd av avsaknad av begrepp för företeelser på andra platser, eller till följd av för grund indelning av mer avlägsna ämnesområden. Detta medför i sin tur praktiska problem, men även ideologiska, som kan yttra sig i form av främlingskap för användarna av systemet. Något som ytterligare försvårar problemet är att vad vi kallar kultur och kulturskillnader till stora delar är dolt för oss. Hylland-Eriksson menar att kulturen inte existerar förrän den kommer i kontakt med en annan kultur, först då blir skillnaderna synliga. Den subjektiva kulturen är till

stora delar helt dold för oss själva. Hur tar man då hänsyn till detta i utveckling av informationssystem och –service?

Genom allt större globalisering har vi trots allt gjorts medvetna om delar av detta, och ser klart att informationssystemen och servicen inte är anpassad till alla parter som de riktas till. Vad gäller de konkreta metoderna för kunskapsorganisation, som katalogisering och klassifikation, så blir det dock genast problem att åtgärda bristerna vi ser. Svenonius menar nämligen att de två viktigaste principerna som bör ligga till grund för ett informationssystem hör användarvänlighet och standardisering, två varandra helt motsägande principer när man talar om en heterogen användargrupp. Beghtol använder sig av begreppet cultural warrant, med innebörden att ett system fungerar bäst om det är anpassat till den grupp som ska använda systemet, och att en etisk måttstock bör vara att alla bör känna igen sig i systemet. Vi kan här ställa upp ett annat motsatspar; det ideologiska systemet kontra det praktiska systemet, förespråkade av Graarup. Graarup menar att man bör ta reda på systemets målgrupp, för att sedan ta ställning till vilken typ av informationssystem som passar bäst. Men om målgruppen är alltför språkligt och kulturellt heterogen för att åstadkomma denna anpassning?

Vid Internationella Biblioteket använder man sig av SAB-systemet för klassifikation, men upplever att det är otillräckligt. Frågan är dock vad som är mest praktiskt, då man ju som Daniel Andersson påtalar befinner sig i ett Sverige som använder sig av SAB-systemet, och då IB på olika sätt kommunicerar litteraturen till andra bibliotek. Men då ämnesorden tillskrivs genom klassifikationskoden kan detta generera mycket otillräckliga ämnesord för användaren att söka bland. Grundprincipen inom kunskapsorganisation innebär en term för begrepp som kan uttryckas på olika sätt, och detta skapar problem inte bara för att vi talar olika språk och tillämpar olika former för namn och så vidare. Aliprand menar att ett och samma begrepp kan ha olika innebörd i olika språk och i olika kulturer, och hur pass väl man känner till ett begrepp eller en företeelse skiftar också. På IB blev detta enligt mina informanter tydligt i arbetet med genrelistorna på webbplatsen. En genre som är viktig i ett land kanske saknas helt i ett annat. Samma genre, eller term, kanske finns i olika länder men betyder olika saker, vilket ger olika förväntningar.

Själva grundförutsättningarna för katalogisering kan även de skifta stort. I väst har man arbetat fram en standardisering i utformningen av information på böckerna, anpassad för systemet för katalogisering. Men när man handskas med böcker från hela världen så finns inte alltid den standardiseringen, vilket kan innebära att böcker från vissa länder och språkområden kan ha sämre förutsättningar för en konsekvent och detaljerad katalogisering, enligt Juncker, Kragh-Schwarz och Kirkwood. Detta visar sig också på IB:s webbplats, där innehållet i katalogposterna av bland annat dessa skiftar. Till skillnad från problematiken kring världsbild och begreppsvärld är dock detta problem något som på sikt har större möjlighet att åtgärdas, genom större samarbete kring dessa frågor.

Både när man talar om klassifikation och katalogisering så har tyngdpunkten traditionellt vilat på hög grad av standardisering, på att hela tiden utgå från ett gemensamt bibliografiskt språk. Detta för att slippa dubbelarbete, men framför allt för att uppnå en konsekvent bibliografisk beskrivning. Detta säkerställer att man, om man behärskar det bibliografiska språket, får pålitliga och konsekventa svar från systemet. Samtidigt har på senare tid användarperspektivet kommit alltmer i fokus inom biblioteks- och informationsvetenskapen, och kritik har riktats mot att standardiseringen riskerar att försvåra för användaren av systemet. Standardiserade begrepp och

namnformer stämmer inte överens med alla användares språk och begreppsvärld, vilket leder till att systemet blir svårt att hantera. Standardiseringen bygger på principen om "common usage" bland användarna av systemet, det vill säga det är det begrepp och den namnform som är mest bekant för användaren som ska utgöra standard. Problemet i internationell katalogisering, eller i katalogisering i ett mångkulturellt och flerspråkigt sammanhang, är ju frågan om vems "common usage" man ska utgå ifrån? Här finns en olöslig konflikt inom biblioteks- och informationsvetenskapen, som också uppmärksammas alltmer idag, bland annat i de texter jag studerat.

Ett annat praktiskt och svårlöst problem inom kunskapsorganisation i en differentierad värld är det som gäller olika skriftspråk. Att romanisera från andra skriftspråk gör informationen hanterbar för bibliotekarier, men gör den samtidigt omöjlig att söka och hitta för användaren av systemet. Idag förvärras problemet av brist på standardisering vad gäller sätten att romanisera, men även om inte det problemet existerade så skulle sökning i romaniserad form vara omöjligt eller i alla fall mycket svårt för många användare eftersom de flesta inte behärskar romanisering. I den litteratur och tidigare forskning som jag gått igenom så är man överens om att originalskrift i katalogposterna är ett måste för att dokumenten ska gå att finna. Att göra en sådan genomgripande förändring med befintligt material på alla bibliotek skulle kräva lång tid och enorma resurser. Men en möjlig väg skulle kunna vara att man som på IB, bestämmer sig för att alla inköp från en viss tidpunkt ska katalogiseras på originalspråk, genom samarbete bibliotek emellan. IFLA förespråkar samarbete och centralisering för såväl förvärv som katalogisering, för att spara tid och resurser och säkra en konsekvent katalogisering. Även Daniel Andersson har visioner om samordning på internationell nivå, som kan möjliggöra högre grad av flerspråkighet i bibliotekskataloger. Idag finns inte längre några tekniska hinder för detta, men väl resursmässiga.

Vad gäller service och utbud till andra grupper än majoritetsbefolkningen så har ett problem i Sverige varit skiftande demografisk sammansättning, vilket framförallt fått konsekvenser för kommunbibliotek på mindre orter. Det är svårt att hålla en jämn och kvalitativ nivå på servicen till andra språkgrupper när deras storlek och sammansättning radikalt kan ändras inom ett antal år till följd av helt andra faktorer i samhället. I Sverige har lösningen blivit IB med sitt fasta och väl uppbyggda bestånd som kan användas av alla bibliotek. IFLA understryker i sina riktlinjer vikten av att mångkulturell verksamhet genomsyrar hela biblioteksverksamheten, och inte utgör en isolerad del. Här finns ännu ett motsatsförhållande när man talar om denna problematik, den mellan att peka ut "de andra" och att inte göra det. Internationella Biblioteket är en säråtgärd i sig, men arbetar för att slippa vara det. Samtidigt har själva förutsättningen för att bygga upp den kompetens och det bestånd man har gjort, en kompetens och ett bestånd som kommer alla folkbibliotek till del, varit just att man kunnat specialisera sig på allt "det andra". Denna problematik genomsyrar många områden i samhället där man försöker att komma till rätta med snedfördelning, det är svårt att åtgärda utan att peka ut vad som behöver åtgärdas. Mina informanter anser dock att idealet bör vara en verksamhet där alla språk och kulturer är självklara. Kanske är då säråtgärden en tillfällig nödvändighet på vägen dit?

7.2 Utifrån vilka behov skapades och utformades Internationella Bibliotekets webbplats, enligt mina informanter?

Internationella Biblioteket brottas i sin vardagliga verksamhet med all den typ av problematik som beskrivs i kapitel 6.1. Om man gör åtskillnaden praktiska problem kontra ideologiska problem som uppstår när man försöker att uppnå en mångkulturell

biblioteksverksamhet, så anser jag att IB har lagt tyngdpunkten på att lösa de praktiska problemen. Det praktiska problem som kom att dominera utformningen av webbplatsen var det faktum att låntagare med ett annat skriftspråk än det latinska som modersmål inte kunde använda den bibliotekskatalog där IB:s böcker fanns, på grund av romaniseringen. Detta gjorde att en stor del av IB:s låntagare, och framför allt de som befann sig långt ifrån det fysiska biblioteket, i egentlig mening inte hade tillgång till samlingen. Det viktigaste blev för IB att lösa detta, med hjälp av en flerspråkig katalog. Vikten av språket gäller dock alla delar av webbplatsen, och inte bara katalogen. Att kunna, och att vilja leta efter och finna den information man behöver, om vad ett bibliotek alls är för något, hur det fungerar, hur man bär sig åt, vilka aktiviteter man skulle kunna vara intresserad av osv., kräver att man kan ”ögnä” informationen för att styra sig själv rätt. Webben i stort såväl som enskilda webbplatser innehåller ett överflöd av information i vilket man inte kan läsa allt. Är då all information på andra språk, långt från ens modersmål, kan inhämtande av informationen bli oöverstigligt. Vilka språk IB valde för webbplatsen styrdes av tre aspekter; skriftspråk, utlåning och kompetens. IB ville få in just språk med andra skriftspråk än det latinska, eftersom det är i detta de största praktiska hindren ligger. De ville samtidigt ha språk som var stora i utlån, och som alltså stora delar av målgruppen använder. Samtidigt var en förutsättning att kompetensen i språken fanns inom Internationella Biblioteket, eftersom det inte fanns resurser att anställa externt. För att alla bibliotekarier, på IB eller utanför, skulle kunna assistera låntagarna oavsett språk så krävdes även att all information även kan ses på svenska.

Utöver att målgruppens flerspråkighet inverkar på webbplatsens innehåll och utformning, så gjorde även deras geografiska spretighet det. IB har låntagare med möjlighet att besöka det fysiska biblioteket på plats, men även de som enbart kommer att se och använda webbplatsen. För att öppna upp sin samling litteratur (samt musik och tidningar) för dessa så ville IB återskapa känslan av att fysiskt besöka biblioteket, att strosa runt och planlöst ”känna” på böckerna. Detta gjorde att katalogposterna utformades som de gjorde, med en bild på bokens omslag, en liten innehållsbeskrivning och ingångar via exempelvis genrebeteckningar. Traditionella bibliotekskataloger kräver annars att användaren vet från början ungefär vad han eller hon letar efter, medan posten i sig kanske inte vare sig ser så inbjudande ut eller ger så mycket information.

På IB vänder man sig, liksom IFLA i sina riktlinjer, starkt mot att behandla ”invandrarverksamheten” som något vid sidan av den ”vanliga” verksamheten. Istället önskar man på sikt att såväl beståndet som flerspråkigheten som råder på IB ska integreras och vara en naturlig del av Stockholms Stadsbibliotek i stort. Denna värdering ligger till grund även för webbplatsen, även om den skapades som en egen webbplats vid sidan av Stockholms Stadsbiblioteks. Genom att tillgängliggöra en del av katalogen på originalspråk, och genom att göra så att allt på webbplatsen kan ses på antingen svenska eller ett annat språk, så möjliggör man för låntagaren att själv hitta precis vad han eller hon vill ha. På det sättet blir låntagaren en individ med individuella intressen, istället för en i ett kollektiv av ickesvenskar för vilka en, av en bibliotekarie utvald, deposition av böcker på andra språk finns att tillgå på det lokala biblioteket.

Vad gäller innehållet i informationen på webbplatsen, så har detta påverkats mycket av den differentierade målgrupp IB vänder sig till. Låntagarna kan ha olika bra kunskap om vad bibliotek är, hur det fungerar, och vad de kan förvänta sig av det. Därför innehåller IB:s webbplats mer grundläggande information om detta än vanliga biblioteks webbplatser oftast gör. Att det i målgruppen ingår mer eller mindre nyanlända människor med mer eller mindre kunskap om det svenska samhället gjorde också att IB

kände ett behov av att lägga ut samhällsinformation på andra språk, något som till slut kom att bortprioriteras. Däremot påverkas länksamlingens innehåll av detta faktum genom att IB har samlat ett stort antal länkar till samhällsrelaterad information.

Innehållet på webbplatsen styrs dock inte enbart av målgruppen, utan även av vilken kompetens finns att tillgå inom IB. Som jag tidigare nämnt så var en förutsättning för genomförandet att man inom IB hade och har egen kompetens i de aktuella språken. När det gäller att skriva om litteraturen på webbplatsen så styrs det även av att man har personer med kompetens i olika språkområdets litteratur. Språk- och litteraturkompetens sammanfaller inte alltid, och omfattningen av bokposternas beskrivningar på webbplatsen kan därför variera. Överlag så får jag intrycket att IB byggt upp en väldigt hög kompetens inom dessa frågor, men att den är skör eftersom den sitter i individer och inte inom det svenska biblioteksväsendet som helhet. Vad man kan och inte kan göra påverkas i hög grad av enskilda individers kunskaper och intresse. Vetskapen om detta, och det faktum att IB inte ser det som önskvärt att den flerspråkiga biblioteksverksamheten ska utgöra en säråtgärd, har gjort att de har försökt få webbplatsen till en kunskapsutjämnare gentemot andra bibliotek. Sidor och funktioner som vänder sig till enbart personal har därför utvecklats i förhoppning om att få fler involverade. Genom att samla information om inköskanaler, erbjuda textskyltar på andra språk, och skapa forum för virtuella och fysiska möten mellan bibliotekarierna så hoppas IB underlätta en högre grad av flerspråkighet på andra bibliotek.

Vad gäller de ideologiska aspekterna, som att SAB-systemet egentligen inte räcker till för att klassificera litteraturen, och att de genrer man hade att tillgå från SAB ibland var otillräckliga eller missvisande, så är detta ingenting IB prioriterat att åtgärda. Fokus har legat på det praktiska, och i den omfattning det nu finns litteraturposter på originalspråk spelar klassifikationskoderna ingen avgörande roll. Det skulle däremot vara opraktiskt för bibliotekarierna på IB och andra svenska bibliotek om ett helt annat system än det vedertagna användes.

7.3 Kan exempel på problemtyper, och tänkbara lösningar till dessa, utläsas i informationen och dess organisering på Internationella Bibliotekets webbplats?

IFLA skriver i sin handbok för mångkulturell biblioteksverksamhet att resultatet av katalogisering av material på andra språk än majoritetsspråket kan skifta, och bli inkonsekvent. Detta eftersom resultatet är beroende av vilken språkkompetens det katalogiserande biblioteket har tillgång till, och hur väl katalogiseraren kan sätta sig in i boken och dess innehåll. Men resultatet är även beroende av bokens fysiska utformning. Inom västvärlden finns ett utarbetat regelverk för hur böcker utformas och var information om dem kan hittas, anpassat till de system för katalogisering man har. Detta gäller dock inte för boktryckartraditioner överallt. Det faktum att IB:s katalogposter för böcker kan ha så pass olika mängd innehåll är ett tydligt exempel på detta problem inom internationell katalogisering. Hos IB är innehållet på webbplatsen i stort i hög grad avhängigt vilken kompetens man har bland sina anställda, både i fråga om vilka språk man behärskar och vilka geografiska områdens litteratur man är insatt i. Detta visar sig tydligt i framför allt katalogposterna för böcker, vars innehållsmängd skiljer sig avsevärt. Vilka av uppgiftsfälten som alls är ifyllda skiftar också, beroende på vad som kan utläsas från boken.

Generellt har vilken kompetens IB haft att tillgå inom biblioteket som jag tidigare nämnt påverkat webbplatsens innehåll och utformning. Vad gäller romaniseringsproblematiken så har den lösts den på det sätt som den mesta av litteraturen jag studerat menat vara enda lösningen; med originalskrift. Dock har man varit tvungen att av resursmässiga skäl begränsa sig till ett antal språk som man har haft tillgång till inom biblioteket.

Att IB har att göra med en heterogen användargrupp är tydligt på webbplatsen. Det yttrar sig framför allt i den grundläggande informationen, som beskriver bibliotekssverige från grunden, då man inte kan förutsätta att alla användare har samma förförståelse. Detta visar sig även i länkutbudet, där man länkar till en mängd samhällsinformation, som en hjälp att skapa ingångar till ett kanske svåröverblickbart material när man inte är helt hemma i svenska språket.

Jag vill här ta upp några sammanfattande exempel på konkreta försök till lösningar av praktiska och ideologiska problem som IB har försökt att uppnå med hjälp av sin webbplats. En katalog i originalspråk är det främsta exemplet, även om den enbart omfattar ett begränsat antal språk, och enbart böcker från år 2004 och framåt på dessa språk. Eftersom IB inte har haft möjlighet att lägga ut all tänkbar information som de ser skulle behövas på originalspråk, och eftersom deras katalog till stor del trots allt finns i Stockholms Stadsbiblioteks helt svenska katalog, så är möjligheterna trots allt begränsade. Då IB:s webbplats i många lägen ändå är beroende av att länka iväg användaren till någon annan sida med enbart latinska bokstäver, så har den egna webbplatsen istället utformats som en hjälp, en nyckel, till dessa andra sidor. När det gäller Stockholms stadsbibliotek så handlar det om att erbjuda användaren färdiga sökinställningar på originalspråk, så att när denne sedan kastas in i den latinska katalogen så har han eller hon ett hum om vad man fått fram. När det gäller länkar till exempelvis samhällsinformation med mera kan man säga att stödet fungerar på samma sätt, som en ingång i originalspråk. Jag tror att detta är en bra metod för bibliotek, och även andra verksamheter, att begagna sig av så länge resurser och tid inte finns till en mer genomgripande flerspråkighet.

Rent tekniskt ökar hela tiden möjligheterna att utveckla en digital flerspråkig och mångkulturell biblioteksverksamhet. Inom katalogisering och klassifikation skulle man i teorin kunna tänka sig en högre grad av länkning mellan olika varianter av begrepp och skriftspråk. Språkligt sett finns de tekniska möjligheterna att använda vilka skriftspråk som helst parallellt med varandra. Att praktiskt och resursmässigt genomföra detta ligger dock antagligen långt in i framtiden.

Ett annat försök till lösning av flerspråkig problematik även för andra bibliotek än IB självt, utgör exemplet att på webbplatsen samla sin kompetens och erbjuda grundtexter, textskyltar, tips om inköpskanaler och så vidare. Detta kan vara ett enkelt men effektivt sätt att underlätta allas verksamhet genom att man själv kan ladda ner och skriva ut det man behöver. För låntagarnas del kan en webbplats synliggöra ett utbud som kanske inte finns lokalt, men som ändå visar sig finnas inom räckhåll när informationen finns på originalspråk. Eftersom den virtuella formen möjliggör en högre grad av ömsesidig kommunikation, så innebär det att även låntagarnas kunskaper och önskemål kan tas tillvara, genom möjlighet till inköpstips och ”fråga biblioteket”-funktioner.

En mycket viktig funktion som IB:s webbplats visar på inom flerspråkig biblioteksverksamhet är att samla och förmedla information från hela världen. En viktig del i detta är virtuella tidningar, eftersom behovet ofta är stort av nyhetsläsning från andra länder och på andra skriftspråk. Den kostnad det innebär för biblioteken att hålla

sig med fysiska prenumerationer innebär ofta ett mycket sämre utbud än vad man kan få tillgång till på Internet. Men det går även att samla andra typer av information som kan vara av intresse för en mångspråkig målgrupp, länkar till föreningar, samhällsfunktioner, och information från hela världen.

Frågan, som även IB tvingades att ställa sig i utvecklingen av webbplatsen, är dock hur långt ett biblioteks skyldigheter sträcker sig? För naturligtvis finns behov av att samla alla tänkbara typer av information på alla tänkbara språk. IB valde att inte ta på sig rollen som förmedlare av samhällsinformation på andra språk, men mer av resursskäl än för att man inte såg behoven. Det som gör en webbplats extra passande för flerspråkig biblioteksverksamhet är dock att den kan nås av alla som har tillgång till dator och Internetuppkoppling, insatserna kan därför centraliseras och dubbelarbete undvikas. Och ett stort samarbete bibliotek emellan är nödvändigt för en effektiv utveckling av mångkulturell biblioteksverksamhet och flerspråkig information om biblioteken och deras bestånd.

Hansson talar om en institutions praktiska kontra ideologiska identitet. Här kan man se att Internationella Biblioteket skiljer sig från bibliotekssverige i stort, genom att anta ett perspektiv där, idealt sett, en kulturell norm saknas. Det som hindrar att Internationella Bibliotekets praktik kan bli därefter, är det institutionella sammanhang man verkar i. Bibliotekslagen uppmärksammar att alla grupper ska ha lika tillgång till de svenska biblioteken, men i praktiken styr majoritetstänkandet den ideologiska identiteten på de flesta svenska folkbibliotek, till följd av praktiska och resursmässiga omständigheter. Internationella Bibliotekets webbplats är ett första steg att styra den praktiska identiteten närmare den ideologiska. Genom det fortsatta projektet med framväxten och utvecklingen av Stockholms stadsbiblioteks nya webbplats, så kan det bli mycket spännande att studera hur svenska folkbibliotek i större skala kan komma att få sin ideologiska och praktiska identitet påverkad ifråga om flerspråkighet och mångkultur. För så länge IB och dess webbplats utgör en egen ”invandrardel”, så kommer det ju enbart att vara inom denna som faktiska lösningar på den mångkulturella problematiken utspelar sig, och det kommer enbart att vara där som behoven på allvar uppmärksammas. IB och dess särskiljande har utgjort en förutsättning för att bygga upp och utveckla den kompetens som vi har sett att webbplatsen varit helt beroende av. Samtidigt förhindrar kanske detta särskiljande i viss mån att andra bibliotek, utan specialuppdrag, tvingas ta på sig att utveckla samma sak?

8. SAMMANFATTNING

Denna uppsats kan sägas ha två huvudsakliga undersökningsområden; praktiska och ideologiska problem vid biblioteksverksamhet i en flerspråkig och mångkulturell miljö i allmänhet, och med fokus på Internationella Bibliotekets webbplats i synnerhet. Fokus ligger på de kunskapsorganisatoriska aspekterna av biblioteksverksamheten. Jag har genom en litteraturstudie försökt att ringa in vilken typ av problem som kan uppstå i detta sammanhang, och vilka praktiska och etiska konsekvenser dessa kan få. Jag har därefter studerat hur man på Internationella Biblioteket försökt att lösa sina problem med hjälp av en flerspråkig webbplats.

Bibliotekslagen statuerar lika tillgång till svenska folkbibliotek för alla grupper i Sverige. Sverige är dock idag ett mycket heterogent samhälle, vilket inte alltid avspeglas i bibliotekens utbud och organisation av resurser. De system för klassifikation och katalogisering som används speglar det samhälle som skapade dessa system, och tenderar därför att ha ett normativt fokus som idag kan verka utestängande för stora grupper i Sverige, och som dessutom kan vara ett för trubbigt verktyg att organisera den mångfasetterade litteratur som biblioteken idag bör tillhandahålla. En än större svårighet utgör de många olika skriftspråk som system för kunskapsorganisation idag bör kunna hantera. Traditionellt har man i västerländska system använt sig av romanisering för att organisera material på andra skriftspråk. Detta har dock i första hand varit ett verktyg för att underlätta bibliotekspersonalens hantering av materialet, och får till konsekvens att de användare som har intresse av att hitta material på andra skriftspråk inte kan göra det. Idag är det dock tekniskt möjligt med kataloger med flera skriftspråk, men resursmässigt mycket krävande att ställa om sin verksamhet till detta.

På Internationella Biblioteket har man upplevt att det är praktiskt omöjligt för många av deras låntagare med andra skriftspråk att använda sig av Stockholms stadsbiblioteks katalog, i vilken Internationella Bibliotekets böcker ingår. När man byggde sin webbplats var därför den största prioriteten att möjliggöra katalogsökning på originalspråk. Man har av denna anledning valt bibliotekets största utlåningsspråk som dessutom har ett annat skriftspråk än det romanska, och lagt in en post för alla böcker från och med 2004. Devisen har varit att alla har samma rättighet till litteraturen, att finna vad just man själv är intresserad av utan att behöva gå igenom någon annan. Katalogen kan dock enbart användas till att söka böcker. För att beställa, se lånestatus, förnya lån med mera måste man ännu in i Stockholms stadsbiblioteks svenskspråkiga katalog. Man hoppas dock att en framtida version av Stockholms stadsbiblioteks webbplats ska kunna integrera Internationella Bibliotekets webbplats, och deras katalog.

Med hjälp av webbplatsen hoppas man även att sprida sin flerspråkiga kompetens, och minska dubbelarbete genom att göra diverse tjänster tillgängliga för annan bibliotekspersonal. Webbplatsen utgör även en guidning in i Stockholms stadsbiblioteks katalog, genom att erbjuda olika språkgrupper färdiga inställningar, och den erbjuder information kring bibliotek på alla sina sju språk.

På Internationella Biblioteket har man kunnat bygga upp en stor kompetens i dessa frågor tack vare att man har dem som enda ansvarsområde. Samtidigt ser man sin ställning som ”säråtgärd” som önskad, och ser som idealet att en flerspråkig biblioteksverksamhet bör utgöra en väl integrerad självklarhet på alla bibliotek i Sverige, och på deras webbplatser.

9. LITTERATUR- OCH KÄLLFÖRTECKNING

- Aliprand, Joan (1994). Unicode and ISO/IEC 10646: An overview. Ingår i McCallum, Sally & Ertel, Monica, eds. (1994). *Automated systems for access to multilingual and multiscrypt library materials: Proceedings of the second IFLA satellite meeting, Madrid, August 18-19, 1993 / edited for the Section on Information Technology, the Section on Library Services to Multicultural Populations, and the Section on Cataloguing by Sally McCallum and Monica Ertel*. München : Saur.
- Aliprand, Joan (1996). Multilingual and multiscrypt issues in Cataloguing. Ingår i *62nd General conference: Conference proceedings –August 25-31, 1996*.
www.ifla.org/IV/ifla62/62-alij.htm (2008-04-13)
- Aliprand, Joan (2005). Scripts, languages and authority control. Ingår i *Library resources and technical services*, vol. 49, no. 4, s. 243-249.
- Anderson, James (1980). Cataloging and classification of Chinese language library materials. Ingår i Aman, Mohammed M., ed. (1980). *Cataloging and classification of non-western material: Concerns, issues and practices*. Phoenix : Oryx Press.
- Arsenault, Clément (2002). Pinyin romanization for OPAC retrieval –is everyone being served? Ingår i *Information Technology and Libraries*, vol. 21, no. 2.
- Beghtol, Clare (2002). A proposed ethical warrant for global knowledge representation and organizing systems. Ingår i *Journal of Documentation* [online] vol. 58, no. 5.
- Benito, Miguel (2001). *Kunskapsorganisation: En introduktion till katalogisering, klassifikation och indexerings*. Borås : Taranco
- Bibliotekslagen* (1996). SFS 1996:1596.
<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1996:1596> (2008-09-11)
- Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund : Studentlitteratur
- Graarup, Kasper (2005). Classification of religious literature: some thoughts on the dilemmas of universalism. Ingår i Johannsen, Carl Gustav och Kajberg, Leif, eds. (2005). *New frontiers in public library research*. Lanham, Md. : Scarecrow.
- Greaves, Monica (1980). Cataloging and classification: The Nigerian scene. Ingår i Aman, Mohammed M., ed. (1980). *Cataloging and classification of non-western material: Concerns, issues and practices*. Phoenix : Oryx Press.
- Hamdy, Nabil (1980). Cataloging and classifying arabic materials. Ingår i Aman, Mohammed M., ed. (1980). *Cataloging and classification of non-western material: Concerns, issues and practices*. Phoenix : Oryx Press.
- Hansson, Joacim (1999). *Klassifikation, bibliotek och samhälle: En kritisk hermeneutisk studie av "Klassifikationssystem för svenska bibliotek"*. Borås : Valfrid
- Harvey, Ross & Hider, Philip (2004). *Organising knowledge in a global society: Principles and practice in libraries and information centres*. Wagga Wagga, N.S.W. : Centre for Information Studies, Charles Sturt University
- Hoft, Nancy (c. 1995). *International technical communication: How to export information about high technology*. New York : John Wiley & Sons Inc. (Wiley Technical Communication Library).

Hylland Eriksen, Thomas (1995). *Small places, large issues: An introduction to social and cultural anthropology*. London : Pluto Press

Hylland Eriksen, Thomas (1998). Det krympande jordklotet. Ingår i *Biblioteket mitt i världen: Flerspråkig biblioteksverksamhet*. (1998). Lund : Bibliotekstjänst i samarbete med SAB:s kommitté för mångkulturell biblioteksverksamhet, s. 169-177.

Internationella Bibliotekets webbplats: www.interbib.se

Juncker, Birgitte, Kragh-Schwarz, Benedikte och Kirkwood, Francis T. (1992). Technical services II: Cataloguing and collection management. Ingår i Zielinska, Marie F. & Kirkwood, Francis T., eds. (1992). *Multicultural librarianship: An international handbook / edited for the International Federation of Library Associations and Institutions, Section on Library Services to Multicultural Populations by Marie F. Zielinska with Francis T. Kirkwood*. München : Saur

Katalogiseringsregler för svenska bibliotek. Gustavsson, Bodil, red. (1990). 2 uppl. Lund : Bibliotekstjänst.

KB: Ett nav i kunskapssamhället (2004). SOU 2003:129.
<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/669> (2008-09-11)

Migrationsverket: www.migrationsverket.se Om migration; historik. 2008-02-08

Multicultural communities Guidelines for Library Services. International Federation of Library Associations and institutions, edt. (2008).
<http://www.ifla.org/VII/s32/pub/guide-e.htm> (2008-09-11)

Mångfald som vision och praktik: Utvärdering av sex företag och organisationer. Westin, Charles, red. (2001). Norrköping : Integrationsverket (Integrationsverkets rapportserie 2001:5)

Nordin Siebolds, Ulla-Britt (1998). Från invandrarlånecentral till världsbibliotek. Ingår i *Biblioteket mitt i världen: Flerspråkig biblioteksverksamhet* (1998). Lund : Bibliotekstjänst i samarbete med SAB:s kommitté för mångkulturell biblioteksverksamhet, s. 90-101.

Risberg, Elisabet (2003). *Originalskrift i flerspråkiga bibliotekskataloger*. Borås : Högskolan i Borås, Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap 2003:24.

Rowley, Jennifer & Farrow, John (2000). *Organizing knowledge: An introduction to managing access to information*. 3. ed. Aldershot : Gower House.

SFS 1996:1596 (1996). Se: *Bibliotekslagen*.

Sjöberg, Maria & Striberger, Anna. (c. 2006). *Den flerspråkiga bibliotekskatalogen: hantering av icke-latinsk skrift på bibliotek* Lunds Universitet : Biblioteks-och informationsvetenskap. BIVILs skriftserie 2006:20

SOU 2003:129 (2004). Se: *KB: Ett nav i kunskapssamhället*.

Statistiska Centralbyrån: www.scb.se, Befolkningsstatistik. (2008-02-08)

Stewart, Edward C. & Bennet, Milton J. (1991). *American cultural patterns: A cross-cultural perspective*. Rev. ed. Yarmouth : Intercultural Press.

Svenonius, Elaine (2000). *The intellectual foundation of information organization*. Cambridge, Mass. : MIT Press

Sverige, framtiden och mångfalden: Från invandrarpolitik till integration (1997).
Stockholm : Regeringskansliet (Regeringens proposition 1997/98:16).

Tingberg, Eva & Åberg, Erik (c. 2006). *Webbplatser för alla: Om tillgängligheten på folkbibliotekens webbplatser*. Lunds Universitet : Biblioteks-och informationsvetenskap. BIVILs skriftserie 2006:22

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Tredje uppl. Lund : Studentlitteratur.

Weintrab, Nora (1997). Ingår i *Invandrare och minoriteter: Tidskrift för kultur, politik, forskning och debatt*. Årg. 24, nr. 2.

62nd General conference: Conference proceedings –August 25-31, 1996.
<http://www.ifla.org/IV/ifla62/62-alij.htm>

Opublicerade källor

Andersson, Daniel (2003). *Projektbeskrivning: Virtuella internationella biblioteket*.

Lundström, Stig (1997). *Internationella biblioteket i Stockholm: En idé om ett "världsbibliotek"*.

Mailkorrespondens med Daniel Andersson, (2008-10-19)

Muntliga källor

Intervju med Daniel Andersson (2008-03-13)

Intervju med Anna Gustavsson Chen (2008-03-17)

Intervju med Larry Lempert (2008-03-13)

Bilaga 1.

Stödlista för intervjufrågor

Bakgrund till webbplatsen

Berätta vad du jobbar med och vilken roll du haft i framtagandet av webbplatsen.

Hur och varför tillkom webbplatsen?

Hur har ni gjort när det gäller relationen till Stockholms stadsbiblioteks webbplats?

Målgrupp och målsättning

Till vilken målgrupp anser du att webbplatsen riktar sig?

Till vilken målgrupp anser du att Internationella Biblioteket som helhet riktar sig?

Har ni en uttalad målsättning för webbplatsen?

Gör detta avtryck på webbplatsens innehåll och utformning? Hur?

Hur fungerar kommunikationen med och deltagandet av användarna på webbsidan?

Har detta påverkat utformningen av webbsidan?

Innehåll och utformning

Hur kom ni fram till vad webbplatsen skulle innehålla?

Hur kom ni fram till hur innehållet skulle struktureras?

Hur kom ni fram till vilka språk webbplatsen skulle fungera på?

Finns det innehållsmässiga skillnader mellan de olika språken?

Material på webbplatsen

Vilken typ av material har ni gjort/inte gjort sökbart på webbplatsen? Varför?

Vad är tanken med bildpresentationerna?

Hur kom ni fram till hur det material som syns på webbplatsen skulle göras sökbart?

Hur bestämde ni de olika genreindelningarna?

Varför finns ingen möjlighet till fritextsökning?

Hur fungerar klassifikationen av materialet?

Använder ni ett särskilt anpassat klassifikationssystem, eller räcker SAB till?

Hur hanterar ni transkriberingsproblematik?

Vad blir konsekvenserna?

Hur går katalogiseringen till, vid språk som kompetens saknas för?

Hur kommer det sig att olika katalogposter kan innehålla ganska olika mycket information?

Vad är det som avgör om en post får en innehållsbeskrivning eller inte?

Framtiden

Vad har du för framtidsvision för webbplatsen?

Vet du om det är aktuellt för andra folkbibliotek i Sverige att skaffa en högre grad av flerspråkighet på webben?

Bilaga 2.

Genrer för böcker

ABC-böcker - Barn & ungdom
Barndomsskildringar - Barn & ungdom
Barndomsskildringar - Vuxen
Biografiska romaner - Barn & ungdom
Biografiska romaner – Vuxen
Börja läsa - Barn & ungdom
Deckare - Barn & ungdom
Deckare - Vuxen
Fabler - Barn & ungdom
Familjeromaner – Vuxen
Fantasy - Barn & ungdom
Fantasy – Vuxen
Folksagor - Barn & ungdom
Framtidsskildringar – Vuxen
Historiska berättelser - Barn & ungdom
Historiska romaner – Vuxen
Humor – Vuxen
Idéromaner – Vuxen
Kapitelböcker - Barn & ungdom
Klassiker – Vuxen
Krigsromaner – Vuxen
Kvinnoskildringar – Vuxen
Kärlek - Barn & ungdom
Kärleksromaner – Vuxen
Landsbygdsskildringar – Vuxen
Lättläst - Barn & ungdom
Magisk realism – Vuxen
Parodier – Vuxen
Pekböcker - Barn & ungdom
Poesi - Barn & ungdom
Psykologiska romaner – Vuxen
Relationsromaner – Vuxen
Roliga böcker - Barn & ungdom
Rysare - Barn & ungdom
Rysare – Vuxen
Sagor - Barn & ungdom
Samhällskritiska romaner – Vuxen
Samhällsskildringar – Vuxen
Science fiction - Barn & ungdom
Science fiction – Vuxen
Thrillers – Vuxen
Ung idag - Barn & ungdom
Ungdomsskildringar – Vuxen
Äventyrsböcker - Barn & ungdom
Äventyrsromaner - Vuxen

Bilaga 3.

Genrer för musik

Afrika söder om Sahara

Afrikansk blues

Andinsk musik

Arabisk musik

Asien

Att dansa till

Balkan

Bollywood

Brasiliansk forro

Europa

Favoriter alla kategorier

Grekisk rembetika

Improvisationer

Indisk konstmusik

Jazz i världen

Karibien

Klezmer

Kurdisk musik

Latinamerika

Nordafrika

Nordamerika

Oceanien

Pakistansk qawwali

Persisk musik

Portugisisk fado

Reggae

Religiös musik

Romsk musik

Salsa

Spansk flamenco

Tango

Yiddish

Öar i världen

Bilaga 4.

Genrer för länkar

Arbete
Barn
Barnlitteratur
Bibliografier
Bibliotek
Bokförlag
Bokhistoria
Bokmarknad & bibliotek
Datorer & språk
Författarorganisationer
Inköpsställe
Kultur
Lexikon
Litteraturen
Litteraturöversikter
Ljudböcker på nätet
Myndigheter
Mässor/Kalendarier
Nyheter
Om författare
Om språk
Organisationer
Poesi
Portaler
Recensioner/analyser
Samhällsinformation
Sjukvård
Språkkurser
Språkmotorer
Textarkiv
Tidningar
Tidskrifter
Ungdomar
Utbildning
Översättningstjänster